

uw kenmerk
ons kenmerk
Behandelaar
productnummer
betreft

14.0002287
Ilse Houët
9100.002.003
Programmarekening 2013 Stadsregio Arnhem Nijmegen

STADSREGIO
ARNHEM NIJMEGEN

bijlage(n) 2

Aan de gemeenteraden in de Stadsregio Arnhem Nijmegen
Aan de controllers deelnemende gemeenten Stadsregio Arnhem Nijmegen

Gemeente Overbetuwe	
Ingek. 22 APR 2014	
Inschrijfnr. 141007487	
Gescand: 99	
Zaak: 3033	
Afdeling: Griffie	Ovb ☒ nee

Nijmegen, 15 april 2014

Geachte raad,

Bijgaand treft u aan het concept jaarverslag, waarin opgenomen de jaarrekening 2013.

*kopie: J. Nieuw-
koe
- m. Willems*

Ingevolge onze gemeenschappelijke regeling dient de concept jaarrekening voor 1 juli door de Stadsregioraad te worden vastgesteld. Wij willen de concept jaarrekening voor de gezamenlijke commissievergadering van 05 juni 2014 en de Stadsregioraad van 19 juni 2014 agenderen.

Wij vragen u eventuele opmerkingen over de jaarrekening 2013 uiterlijk 29 mei 2014 schriftelijk aan ons kenbaar te maken, zodat deze betrokken kunnen worden bij de bespreking in de commissie. Na de commissie zullen wij de Stadsregioraad een raadsvoorstel voorleggen waarin de ingekomen reacties zijn verwerkt. Na vaststelling door de Stadsregioraad wordt de rekening aangeboden aan Gedeputeerde Staten.

Ten aanzien van de concept jaarrekening 2013 merken wij op dat de jaarstukken zijn besproken op 07 april jl. met de accountant en de subcommissie financiën, bestaande uit 3 vertegenwoordigers vanuit de Stadsregioraad. De accountant heeft voor wat betreft de getrouwheid als de rechtmatigheid een goedkeurende verklaring afgegeven. Het rapport van bevindingen en de accountants verklaring treft u bijgaand aan.

Zoals uit de jaarrekening blijkt is de opbouw van het resultaat over 2013 als volgt:

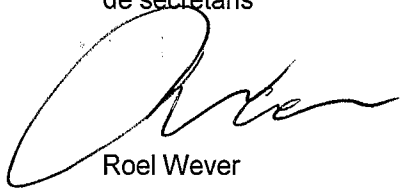
Exploitatieresultaat 2013 excl. BWS	-/- € 121.677
Bij: in begroting 2013 voorgestelde onttrekking	€ 598.661
Resultaat voor bestemming excl. BWS	€ 476.984
Resultaat BWS	€ 65.760
Totaal resultaat voor bestemming 2013 (positief)	€ 542.744

Voorgesteld zal worden het resultaat voor bestemming excl. BWS ad. € 476.984 toe te voegen aan de weerstandsreserve en de BWS af te wikkelen door het eindresultaat over de jaren (2012, 2013 en 2014) te verdelen over de deelnemende gemeenten.

Voor een nadere toelichting op de cijfers, zij verwezen naar het bijgaande concept jaarverslag.

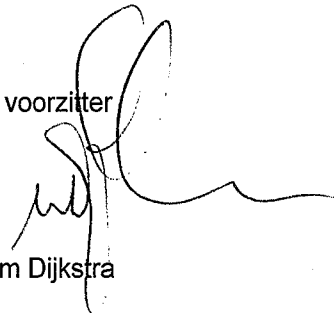
Aangezien op dit moment nog niet bekend is wie, namens uw gemeente, wordt afgevaardigd in de commissies respectievelijk de stadsregioraad, kunnen wij deze stukken nog niet versturen aan de commissie- respectievelijk stadsregioraadsleden. Zodra dit bij u bekend is verzoeken wij u dit aan ons kenbaar te maken, zodat wij ervoor kunnen zorgen dat zij tijdig voorzien worden van deze informatie.

Hoogachtend,
Het College van Bestuur Stadsregio Arnhem Nijmegen
de secretaris

Roel Weaver

de voorzitter

Wim Dijkstra

Namen bijlagen:

- Programmaverslag 2013
- Verslag van bevindingen Ernst & Young jaarstukken 2013

**Concept
Programmaverslag
Stadsregio Arnhem Nijmegen
2013**

Stadsregio Arnhem Nijmegen,
Versie na bespreking in College van Bestuur van 10 april 2014

Inhoudsopgave

1. Voorwoord.....	- 5 -
2. Programma's.....	- 7 -
2.1 Programma Bestuur.....	- 7 -
2.2 Programma Mobiliteit.....	- 11 -
2.3 Programma Werken.....	- 23 -
2.4 Programma Ruimte.....	- 27 -
2.5 Programma Wonen.....	- 31 -
3. Paragrafen	- 35 -
3.1 Paragraaf Weerstandsvermogen	- 35 -
3.2 Paragraaf Financiering.....	- 43 -
3.3 Paragraaf Bedrijfsvoering	- 46 -
3.4 Verbonden partijen	- 48 -
4. Programmarekening.....	- 49 -
4.1 Algemeen	- 49 -
4.2 Balans per 31 december 2013 en toelichting	- 52 -
4.3 Baten en lasten 2013 per programma en toelichting	- 65 -
5. Accountantsverklaring	- 80 -

1. Voorwoord

Het Programmaverslag Stadsregio Arnhem Nijmegen 2013 is gereed. Evenals in 2012 hebben we te maken gehad met een zeer bewogen jaar, maar ook een jaar waarin we hard aan de slag zijn geweest met het leggen van verbindingen zowel naar onze directe stakeholders (de 20 gemeenten) als naar onze medestanders in diverse projecten bij het afronden van grote projecten c.q. het bedenken van nieuwe ontwikkelingen. Te denken valt hierbij aan de samenwerking met corporaties rondom het thema wonen, maar ook de voorbereidingen op het mogelijk organiseren van het wereldcongres Velocity 2017.

Op bestuurlijk niveau zijn onder leiding van de nieuwe voorzitter op meerdere sporen veel stappen gezet. In het belang van het behoud van middelen voor de stedelijke regio zijn we actief geweest in het duidelijk maken in Den Haag bij ministeries, bewindspersonen en Kamerleden, dat de regio's buiten de Randstad recht hebben op een gelijke behandeling en daarmee op behoud van BDU-middelen. Tegelijkertijd hebben we intensief gewerkt aan een prima relatie met de provincie en is er eind 2012 een Herenakkoord gesloten tussen de secretaris van de provincie en de secretaris van de Stadsregio over een overgang van personeel op het terrein van mobiliteit bij een eventuele intrekking van de WGR+. Ten slotte is onder de bezielende leiding van de burgemeesters van Arnhem en Nijmegen, alsmede onze voorzitter, het traject gestart naar een hernieuwde samenwerking na intrekking van de WGR+. Kenmerken van deze nieuwe samenwerking zijn een focus op een beperkt aantal speerpunten, een intensieve samenwerking in Triple Helix vorm, een lichte en flexibele organisatie en een zware lobby gericht op versterking van onze positie als minimaal 4^e economische regio van Nederland.

Evenals voorgaande jaren hebben we echter ook moeten bezuinigen ten gevolge van de crisis en de verslechtering van inkomsten. We hebben getracht daarbij het primaire product zo veel als mogelijk te ontzien en te focussen op overhead, personeel en indirecte kosten. Ondanks dit proces en de onduidelijkheid over de toekomst van de WGR+ en daarmee van de regio en haar personeel hebben we inhoudelijk gezien veel gepresteerd. Goede voorbeelden van concrete resultaten zijn het Regionaal Programma Bedrijventerreinen, het Regionaal Programma Detailhandel, het Meerjarig Uitvoeringsplan Mobiliteit, het op hoogwaardig uitvoering geven aan het Openbaar vervoer etc.

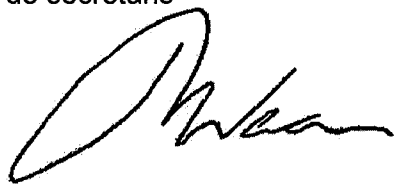
Verder is van belang om te vermelden, dat het afgelopen jaar voor de medewerkers van de Stadsregio wederom zenuwslopend is geweest. De onduidelijkheid over de toekomst van de WGR+, het tempo waarin besluitvorming zich afspeelt en de nog vage contouren omtrent een mogelijke nieuwe regeling brengen met zich mee, dat medewerkers zeer lang in onzekerheid verkeren, om zich heen gaan kijken naar nieuwe mogelijkheden en voor een deel ook daadwerkelijk een nieuwe toekomst tegemoet gaan. Aan het eind van 2013 hebben wij van meerdere mensen tegelijkertijd afscheid genomen en de verwachting is, dat deze trend zich in 2014 voort gaat zetten. Tot op heden heeft dit niet tot productieverlies geleid, maar aangenomen mag worden dat in de loop van 2014 de grenzen ook op dit vlak bereikt zullen gaan worden.

In het separaat aan u aangeboden inhoudelijk jaarverslag gaan wij dieper in op alle zaken die in 2013 zijn gerealiseerd. In de jaarrekening ligt de nadruk op de financiële aspecten van het jaarverslag, waarbij wij ook nadrukkelijk ingaan op de consequenties van het Schatkistbankieren. Ook dit jaar sluiten we af met een positief resultaat. Dit is met name te danken aan de wijze waarop we ook het afgelopen jaar wederom op voorzichtige en transparante wijze om zijn gegaan met de rente die we m.n. dankzij onze BDU-middelen hebben kunnen binnenhalen. In de begroting 2014 is reeds aangegeven, dat dit niet meer te verwachten is voor de komende jaren.

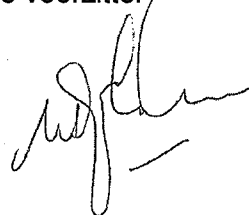
Onze accountant, Ernst & Young, geeft over de in dit Programmaverslag opgenomen jaarrekening een goedkeurende verklaring op zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid.

Wij leggen dit Programmaverslag met vertrouwen aan u voor en hopen op een positief besluit van uw raad bij de vaststelling er van in de raadsvergadering van juni 2014.

Hoogachtend,
College van Bestuur Stadsregio Arnhem Nijmegen
de secretaris

A large, stylized handwritten signature in black ink, likely belonging to the secretary.

de voorzitter

A smaller, more compact handwritten signature in black ink, likely belonging to the chairman.

2. Programma's

2.1 Programma Bestuur

Wat is de context?

Het programma bestuur is opgebouwd rond drie taakvelden: bestuurlijke organisatie, communicatie en Bureau Brussel. Deze drie activiteiten zijn ondersteunend aan de andere programma's van de stadsregio.

Bestuurlijke organisatie

Bestuurlijke organisatie heeft betrekking op de wijze waarop het bestuur (college en Stadsregioraad) is georganiseerd en de wijze waarop het bestuur de doelen in de andere programma's wil bereiken. Incidenteel worden we geconfronteerd met juridische kosten die niet toegerekend kunnen worden aan inhoudelijke projecten. Denk daarbij aan procedures die derden aanspannen. Deze kosten komen ten laste van het programma bestuur.

Communicatie

Communicatie is essentieel voor een organisatie die in een netwerk omgeving haar boodschap wil overbrengen. De stadsregio heeft als verlengd lokaal bestuur de opdracht haar gemeenten optimaal te informeren over haar taken en werkzaamheden en zorgt voor een transparante verslaglegging van haar activiteiten. De stadsregio heeft een duidelijk en herkenbare uitstraling onder andere zichtbaar gemaakt in haar logo met daarin de vier taakvelden. De stadsregio zorgt voor een duidelijke corporate communicatie, een heldere projectcommunicatie en probeert middels nieuwe (social) media de samenwerking en communicatie te versterken.

Bureau Brussel

Bureau Brussel is in het leven geroepen om de belangen van de Stadsregio Arnhem Nijmegen in Europa zo goed mogelijk te behartigen. Bureau Brussel werkt voor gemeenten, maar ook voor kennisinstellingen en het bedrijfsleven uit de stadsregio. De focus van deze belangenbehartiging ligt op het versterken van de regionale economie door Europese kansen te benutten. Hierbij valt te denken aan deelname aan Europese netwerken, subsidiemogelijkheden en internationale profilering (representatie en communicatie activiteiten).

Bureau Brussel vervult richting zijn stakeholders, partners en opdrachtgevers verschillende rollen.

- Als adviseur over Europese kansen, geschikte subsidieprogramma's en deelname aan Europese netwerken.

- Als lobbyist of kennisbeheerder om Europees beleid te beïnvloeden en relevante kennis en informatie uit Europa te halen.

- Representatie/profilering: Bureau Brussel profileert de Stadsregio Arnhem Nijmegen in Brussel in verschillende gremia. Een voorbeeld hiervan zijn de jaarlijkse Open Days.

- Tot slot probeert Bureau Brussel om partijen uit de regio bij elkaar te brengen en internationale samenwerking te stimuleren. Daarbij werkt Bureau Brussel voor overheden, bedrijven en kennisinstellingen in de stadsregio.

Wat wilden we bereiken in 2013?

De Stadsregio Arnhem Nijmegen is een herkenbare, effectieve en efficiënte organisatie die samen met de twintig stadsregiogemeenten werkt aan vier belangrijke stadsregionale taken: mobiliteit, ruimte, wonen en werken. Het zorgvuldig omgaan met de beperkte overheidsmiddelen is daarbij vanzelfsprekend het uitgangspunt.

De stadsregio werkt hieraan door:

- Versterking samenwerking met overheden en met maatschappelijke organisaties en marktpartijen in de regio. Kernbegrippen daarbij zijn flexibiliteit, tempo en transparantie;

- Vergroting van de efficiency van bestuurlijke en ambtelijke overlegstructuren;
- Afgestemde en vraaggerichte aanbieding van dienstverlening;
- Vergroten van het rendement en/of verlaging van kosten voor de gemeenten;
- Duidelijke profilering van de stadsregionale producten;
- Verbetering van de interne en externe informatievoorziening onder andere met eigen communicatiemiddelen, maar vooral ook door het benutten van de diverse media.

Wat hebben we er voor gedaan?

Bestuurlijke organisatie

Het debat over regionale samenwerking dat in 2012 werd gestart is voortgezet langs een aantal sporen:

1. Het landelijke debat over afschaffing van de Wgr-plus en de besluitvorming over taken en middelen op het terrein van mobiliteit (BDU uitkering) is nog niet afgerond. De behandeling in de Tweede Kamer was voorzien in 2013, maar is inmiddels doorgeschoven naar 2014. In gesprekken met volksvertegenwoordigers uit de Tweede en Eerste Kamer is gepleit voor behoud van gemeentelijke zeggenschap op het terrein van mobiliteit.
2. Met de provincie Gelderland is overleg gevoerd over de consequenties van de overdracht van mobiliteitstaken en – middelen naar de provincie. Belangrijk daarin is de positie van het personeel van de stadsregio dat zich bezighoudt met mobiliteit. Hierover is een herenakkoord gesloten met de provincie.
3. Met de gemeenten in onze regio wordt gediscussieerd over de gewenste toekomstige regionale samenwerking. Een stuurgroep, bestaande uit de burgemeesters van Arnhem en Nijmegen en de voorzitter van de stadsregio, heeft een notitie opgesteld onder de titel Samen voor een krachtige regio. Kern van deze notitie is dat de gemeenten mogelijkheden voor samenwerking op de schaal van de stadsregio zien op de beleidsterreinen economie en lobby en mobiliteit.

Inmiddels zijn er twee commissies ingesteld, een commissie triple helix en een commissie overige publiekrechtelijke taken, die aan de stuurgroep advies zullen uitbrengen over de gewenste regionale samenwerking en de vorm waarin dit moet gebeuren.

Bureau Brussel

1. Wat wilden wij bereiken in 2013?

- Projectontwikkeling en subsidieadvies. Bureau Brussel had als doelstelling om de regionale partijen: overheden, kennisinstellingen en bedrijven te helpen een plek te krijgen in de EU calls, projecten, partnerschappen enz. In 2013 is een EU subsidieperiode afgesloten en zoals voorzien, waren er relatief weinig kansen en mogelijkheden geboden voor onze regio om concrete subsidie aanvragen in te dienen. In de volgende programma periode (2014-2020) die van start gaat in 2014 zijn er nieuwe concrete mogelijkheden voor de regio om subsidies binnen te verkrijgen. De voorbereiding hiervoor is de loop van 2013 al in gang gezet. Bureau Brussel is in 2013 betrokken geweest bij drie concrete aanvragen maar aangezien de stakeholders in de regio zich terugtrokken is er geen concrete aanvraag ingediend. Prioritaire thema's voor Bureau Brussel zijn nog altijd: gezondheid, EMT, de creatieve industrie, toerisme en logistiek en de sector mobiliteit.
- Ter ondersteuning van bovenstaande doelstelling dient "Bureau Brussel" de regio en de sterke punten van de regio voldoende te kennen. Partners en stakeholders in de regio werden bezocht, banden werden aangehaald met o.a. kennisinstellingen zodat hun belangen ook goed vertegenwoordigd konden worden in Brussel.
- De regionale stakeholders moeten goed op de hoogte worden gehouden van de mogelijkheden die Brussel biedt. Hier is ook aandacht voor geweest o.a. door de Design Days en Open Days waarbij regionale partners naar Brussel kwamen om kennis te halen en te brengen vanuit de regio.

2. Wat hebben we bereikt?

- In de stadsregio:
 - Partijen informeren, stimuleren en helpen om in EU programma's mee te doen, partners te vinden enz. Dit met name op de prioritaire thema's.
 - Met de regiogemeenten: het effectief bundelen van kennis en capaciteit om de slagkracht richting Brussel te vergroten.
- In Brussel:
 - Participatie in netwerken die bruikbaar zijn voor de hoofddoelstelling, zoals ERRIN. Het hebben van een kantoor in Brussel is een vereiste voor deelname.
 - In 2013 is de stadsregio lid geworden van het POLIS netwerk, een groot Europees netwerk op het gebied van mobiliteit (in de brede zin van het woord dus het gaat over stedelijke bereikbaarheid, mobiliteitsmanagement, Intelligent Transport Systems en ook snelfietsroutes).
 - Stakeholders uit de regio faciliteren in Brussel met vergaderruimte, afspraken bij EU-instellingen, overnachtingsmogelijkheden etc..
- Activiteiten en communicatie:
 - Participatie in de Design Days (sept. 2013).
 - Participatie in de Open Days (okt. 2013).
 - 2-daagse "Europa Lobby workshop" mede-georganiseerd voor G32 Europa werkgroep van de VNG (mei 2013).
 - 5 Nieuwsbrieven "Brussels Lof" uitgebracht.
 - "EU Burgemeester Borrel" georganiseerd in Arnhem (sept. 2013).
 - Enkele werkbezoeken naar Brussel georganiseerd (o.a. Food Valley aug.2013)
 - Groepen ontvangen (o.a. gemeente Ede, april 2013)

Liberation Route

Wat wilden we bereiken in 2013?

Het project Liberation Route Europe waar het hier om gaat is het door de EU DG Enterprise gehonoreerde project dat beoogt de toeristische infrastructuur van de Liberation Route te versterken. Dit doet de stadsregio als lead partner in een consortium met RBT KAN, Musee Memorial Caen, de regio Basse Normandi, Rureifel Toerismus, Visit Kent, Allierten Museum Berlijn en Muzeum WO II in Gdansk. De subsidie is zomer 2013 gegund en op 1 september is het project van start gegaan; het loopt tot 01-01-2015. Inhoudelijk is er een grote rol voor de Stichting Liberation Route Europe

Parallel aan de start van het EU subsidieproject LRE (1106.001) in september 2013 is het project LRE partners gestart. In dit project worden de bijdragen die de 5 aan LRE deelnemende regio's gaan storten geadmistreerd. Elke regio, waaronder Arnhem Nijmegen stort € 4750. De stadsregio en RBT delen de kosten voor onze regio. Uit deze bijdragen wordt Bureau Buiten ingehuurd om het project te begeleiden en wordt het RBT in staat gesteld een deel van de overhead kosten te dekken

Wat hebben we bereikt?

De eerste maanden zijn de werkpakketten opgestart. Van 10 – 12 september is de eerste partner meeting succesvol gehouden bij de partner Rureifel Toerismus. De uitvoering van de diverse onderdelen van het project loopt volgens planning.

Wat hebben we er voor gedaan?

Als lead partner is de stadsregio verantwoordelijk voor het project, daartoe is intern de organisatie opgezet.

Communicatie

Op het terrein van corporate communicatie, interne communicatie en ondersteuning van projecten is de inzet zoals opgenomen in het jaarplan 2012 voortgezet. Evenals in 2012 worden de resultaten van de discussie over de toekomstige regionale samenwerking afgewacht voordat nieuwe communicatiemiddelen worden ontwikkeld.

Bureau Brussel

Wat hebben we niet gedaan?

"Bureau Brussel" was van plan om een bijeenkomst te organiseren over "Health en Europese kansen voor de regio" maar na overleg met de diverse stakeholders is uiteindelijk besloten om dit niet in 2013 te organiseren. Er moet eerst meer duidelijkheid komen vanuit de diverse stakeholders (o.a. HealthValley, UMC, RU en gemeente Nijmegen) over de eigen visie en kansen voor samenwerking in Europa voordat er een gezamenlijke bijeenkomst wordt georganiseerd.

Wat heeft het gekost?

	Oorspronkelijke begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Werkelijk 2013
Lasten	1.094.898	980.268	944.298
Baten	179.000	195.525	183.430

Zie voor toelichting op de cijfers paragraaf 4.3.

2.2 Programma Mobiliteit

Algemeen

In het Regionaal Plan, de Regionale Nota Mobiliteit en het Masterplan Openbaar Vervoer is gewerkt met een strategische agenda voor mobiliteit. Voor het beleidsveld mobiliteit werd in 2013 aan een aantal projecten en programma's gewerkt die voortkomen uit deze nota's. Een aantal projecten is in voorgaande jaren gestart, de overige projecten en processen zijn nieuw. Met deze projecten en processen geven we uitvoering aan het Regionaal Plan, Regionale Nota Mobiliteit en Masterplan Openbaar Vervoer. In 2011 is het Regionaal Plan en de Regionale Nota Mobiliteit met een **Verstedelijkingsvisie en Mobiliteitsaanpak** geactualiseerd. Hieruit zijn ook nieuwe projecten en programma's voortgekomen.

De stadsregio kiest nadrukkelijk voor het stimuleren en uitvoeren van projecten die de regionale bereikbaarheid verbeteren. Deze projecten worden financieel ondersteund vanuit de regionale middelen. Dit leidt tot een investeringsimpuls voor de komende jaren die met name gericht is op twee opgaven om de regionale bereikbaarheid te verbeteren.

Doelstelling 1: Bundelen van vervoersstromen

De regionale bereikbaarheid verbeteren betekent vooral die projecten uitvoeren die zich richten op het faciliteren van de grote regionale vervoersstromen. Dit zijn vooral de stromen die goed zijn te bundelen. Dit zijn bijvoorbeeld projecten op de regionale corridor tussen A50, A73, tweede stadsbrug Nijmegen, A325, de Pleyroute en A12. Het regionaal spoorvervoer (Stadsregiorail) vervult een belangrijke functie binnen deze regionale corridor. Inzetten op een goed (hoogwaardig) openbaar vervoernet en de exploitatie daarvan is essentieel. Dit betekent een keuze voor een netwerk van hoogwaardig openbaar vervoer dat vooral gericht is op de grote reizigersstromen. Voor het aanbieden van minimale mobiliteitsvoorzieningen gaan wij op zoek naar nieuwe en innovatieve openbaar vervoerssystemen. In het Masterplan Openbaar Vervoer zijn deze principes verder uitgewerkt. Bij fietsen wordt ook ingezet op de belangrijke regionale fietsroutes en de zogenaamde "fietsssnelwegen" zoals het RijnWaalpad tussen Arnhem en Nijmegen, en de fietssnelwegen Arnhem - Zevenaar en Nijmegen - Beuningen.

Het bundelingsprincipe wordt ook voor het ontwikkelen van een meer duurzaam logistiek en distributiesysteem toegepast. Onderzoek en projecten met betrekking tot dit onderwerp stimuleren wij actief bijvoorbeeld met het project SLIM Goederen.

Wij richten ons op de projecten die de doorstroming op het regionale wegennet verbeteren om daarmee de regionale ring beter haar functie te laten vervullen. Betere benutting van de bestaande infrastructuur zal ook op de langere termijn een belangrijke bijdrage leveren aan de regionale bereikbaarheid. Dynamisch verkeersmanagement zal ook in de toekomst hierbij een belangrijke rol blijven spelen. Dit wordt uitgevoerd binnen SLIM waarin nu ook mobiliteitsmanagement is betrokken en er meer wordt ingezet op het onderliggende wegennet.

Doelstelling 2: Optimaliseren ketenmobiliteit

In de Regionale Nota Mobiliteit (ReNoMo) werd ook gekozen voor de interne bereikbaarheid van de stadsregio. Deze keuze is in de Mobiliteitsaanpak (de actualisatie van de ReNoMo) opnieuw onderstreept. De meerwaarde van het hoogwaardig openbaar vervoerssysteem moet verder worden benut: daar is nog capaciteit om de groei op te vangen. Deze meerwaarde komt tot stand door afstemming op en verknoping met andere netwerken: auto, fiets en bus/trein. De ontwikkeling van vervoersknopen is hierbij van groot belang. Wij leggen het accent bij het vergemakkelijken van de overstap van bus op trein, maar ook van fiets en auto naar openbaar vervoer (transferia en fietsenstallingen). Enerzijds door het verbeteren van de overstap op de knooppunten en anderzijds door de serviceconcepten en het afstemmen van de verschillende openbaar vervoerexploitaties.

De verbetering van de overstappunten (knopen) is belangrijk in de regionale corridor, de radialen en in de landelijke gebieden (fiets en auto). Wij voeren een actief beleid om aantrekkelijke alternatieven

voor het autogebruik aan te bieden, met name op de drukke verkeersassen (bijvoorbeeld Arnhem - Nijmegen of Zevenaar - Arnhem). Ook het regionale fietsnetwerk dient op orde te zijn en dit netwerk dient te worden verknoopt met een regionaal netwerk van recreatieve fiets- en wandelvoorzieningen.

In Masterplan Openbaar Vervoer, de Fietsvisie, SLIM (Beter Benutten) en de plannen voor Stadsregiorail zijn deze doelen verder geconcretiseerd in programma's en projecten.

Wat wilden we bereiken in 2013?

Ad. 1 Regionale hoofdwegen

Aanleg van de stadsbrug in Nijmegen

Voor de stadsbrug is een projectbesluit genomen door de minister van het toenmalige ministerie van Verkeer en Waterstaat.

De stadsregio heeft in dit project een ondersteunende rol en draagt in totaal € 10 miljoen bij. Dit is in de afgelopen jaren overgemaakt aan de gemeente maar de stadsregio blijft coördinator voor de voortgangsrapportages richting het Ministerie van Milieu en Infrastructuur en de provincie Gelderland.

Doortrekking A15

Voor de voorbereiding van de doortrekking van de A15 is een bestuursovereenkomst ondertekend. Inmiddels is binnen Rijkswaterstaat een projectteam opgericht dat zich bezighoudt met de planontwikkeling voor de doortrekking van de A15. Provincie en stadsregio zijn actief betrokken bij dit projectteam en hebben daarvoor ook personele capaciteit en financiële middelen beschikbaar gesteld. Het project wordt gezamenlijk regionaal bestuurlijk aangestuurd via het convenantenoverleg. De stadsregio heeft tot en met 2012 € 12,5 miljoen (prijsspeil 2011) gereserveerd voor dit project.

Aanpak A325

Met de gemeente Nijmegen en andere betrokken besturen worden afspraken gemaakt om de doorstroming op de A325 te optimaliseren.

Traverse Dieren

In het verleden zijn toezeggingen gedaan om mee te betalen aan de verbetering van traverse Dieren. De bijdrage vanuit de stadsregio is met name bedoeld om tijdens de werkzaamheden aan de weg ook de openbaar vervoer- en fietsvoorzieningen te verbeteren.

Ad. 2 Infrastructuur openbaar vervoer

Stadsregiorail en andere railprojecten

Voor de ontwikkeling van Stadsregiorail worden in 2013 verdere concrete stappen gezet. Met de bouw van Nijmegen Goffert, de keerspooren in Wijchen en Elst wordt begonnen.

Op de corridor Arnhem Doetinchem zullen verdere verbeteringen worden aangebracht. Ook dit jaar draagt de stadsregio hier weer financieel aan bij.

Doorstroming busvervoer (HOV netwerk)

Doorstroommaatregelen voor het openbaar vervoer in de stadsregio zijn nodig om de reistijd te verkorten en meer concurrerend te zijn met de auto. Met dit programma worden met name maatregelen aan het HOV-netwerk verder ingevuld met aanleggen van infrastructuur.

Ad. 3 Exploitatie en beheer openbaar vervoer

Contractsectorspoorlijnen

Voor wat betreft de contractspoorlijnen betreft het de volgende acties:

- In stand houden reguliere exploitatie Maaslijnconcessie (via provincie Limburg) en de lijnen Tiel - Arnhem en Arnhem - Winterswijk (via Provincie Gelderland).
- Monitoring en beheer Maaslijnconcessie en de lijnen Tiel - Arnhem en Arnhem - Doetinchem via deelname in de Stuurgroepen en Regiegroepen.
- Verbeteren stations en performance op de lijn Arnhem - Doetinchem en de Maaslijn.

Op 10 april 2012 hebben de stadsregio en de provincie Gelderland het volgende afgesproken: Er vindt tot nader orde (een ander akkoord over wederzijdse betaling, dan wel verdere invulling WGR+ afschaffing) géén wederzijdse betaling voor de treindiensten Arnhem-Doetinchem en Arnhem-Tiel plaats tussen de stadsregio en de provincie en houden de partijen hun eigen BDU die zij gebruiken om de verplichtingen van hun spoor- penvoerderschappen per december 2012 te voldoen.

Beheer integrale concessie C2013

De concrete acties in het kader van exploitatie en beheer van de integrale zijn:

- In stand houden reguliere exploitatie van de buslijnen en de lijn Arnhem - Doetinchem (deze laatste samen met de provincie).
- Faciliteren nieuwe structurele vervoerkundige ontwikkelingen.
- Faciliteren incidentele projecten.
- Monitoring en beheer concessies.

Beheer Stadsregiotaxi

Met betrekking tot het beheer van de Stadsregiotaxi zijn de acties:

- In stand houden reguliere exploitatie concessie Stadsregiotaxi.
- Monitoring en beheer concessie Stadsregiotaxi.

Chipkaart

De stadsregio blijft de exploitatie van de betaalautomaten coördineren en gebruik van de chipkaart optimaliseren.

Toegankelijkheid halten in combinatie met DRIS

Dit behelst de invoering van een Dynamisch Reizigers Informatie Systeem (DRIS) op een aantal belangrijke halten en het toegankelijk maken voor mensen met een functionele handicap van ongeveer de helft van de haltes. Tevens zijn er contracten gesloten met de vervoerders over de inzet van nieuw toegankelijk bus materieel en integrale invoering van de DRIS in de voertuigen. De uitvoering en implementatie is in 2008 gestart maar zal ook in 2013 doorlopen.

Ad. 4 Doorstroming en mobiliteitsmanagement

Betere benutting van bestaande infrastructuur, dynamisch verkeers- en mobiliteitsmanagement is een belangrijk speerpunt van de stadsregio. Dit wordt doorgezet door SLIM (Beter Benutten). De stadsregio steunt daarnaast het VCC Oost en Offensief Bereikbaarheid om mobiliteitsmanagement verder te ontwikkelen. In 2008 is gestart met dit Offensief Bereikbaarheid, een samenwerkingsverband tussen overheid en bedrijfsleven op het terrein van bereikbaarheid. Doel is om gezamenlijk onorthodoxe en creatieve ideeën te lanceren om de files in de stadsregio te verminderen. De ideeën zijn uitgewerkt en vastgelegd in convenanten die ook in 2013 zullen worden uitgevoerd. Tevens zal het project SLIM Prijzen Regioring verder doorgezet worden. In dit project worden met behulp van beloning de weggebruikers gestimuleerd de Regioring in de spits te mijden. Onder dit programma valt onder andere de aanpak van knelpunten in het onderliggend wegennet, die in de netwerkanalyse zijn getraceerd. Tevens worden met dit programma SLIM maatregelen op het onderliggend wegennet gesubsidieerd.

Ad. 5 Ontwikkeling van vervoerknopen

Tot dit programma behoren projecten als P+R terreinen, transferia, fietsenstallingen, stationsomgevingen en groene halten. Ketenmobiliteit krijgt het accent in dit programma. De stadsregio is onder andere bezig met haar partners om de P+R Elst te ontwikkelen. Tevens is de stadsregio actief bezig met het vergroten van de stallingmogelijkheden voor de fiets op de verschillende stations en zal dit ook in 2013 voortzetten.

Ad. 6 Regionaal fietsnetwerk

In de fietsrelaties kan nog veel worden verbeterd. Het gaat daarbij niet alleen om de aanleg van nieuwe fietsvoorzieningen, maar ook om kwaliteitsverbeteringen; bijvoorbeeld voorrangregelingen,

aanpassingen, VRI's en betere verharding. Uitgangspunt hierbij is de fietsvisie. De grote projecten die ook in 2013 verder uitgevoerd zullen worden zijn de snelfietsroute Arnhem - Nijmegen en de snelfietsroutes Nijmegen - Beuningen en Arnhem - Zevenaar.

Ad. 7 Verkeersveiligheid

Het accent bij dit programma wordt gelegd op de regierol van de stadsregio en preventie op regionale schaal. De invulling van dit programma wordt door ROVG vormgegeven. De stadsregio keurt het jaarplan van het ROVG goed en monitort de invulling ervan.

Ad. 8 Beleidsuitwerkingen, studies en monitoring

Studies en monitoring

De stadsregio wil inzicht hebben in het effect van de mobiliteitsprojecten. Hiervoor is regelmatige monitoring noodzakelijk. De monitoring is in de afgelopen jaren verder ontwikkeld en zal nu beheerd worden om input te leveren aan invulling van projecten en beleid. Tevens is de stadsregio één van de koplopers bij de Nationale Data Wegverkeergegevens waarbij verschillende monitoringsystemen aan elkaar worden gekoppeld. Ook in 2013 wordt een aantal gebiedsgerichte mobiliteit studies uitgevoerd die tot concrete projecten zullen leiden.

Verkeersmodel

Om de effecten van maatregelen te kunnen bepalen is een compleet geactualiseerd en multimodaal model noodzakelijk. Dit is ontwikkeld in 2008 en zal constant beheerd en actueel gehouden moeten worden.

Planstudies

In de komende jaren ingezet op de uitbreiding van het HOV-netwerk waarvoor studies zullen worden uitgevoerd.

Quick Wins

De Quick Wins van 2006 en 2007 worden gezien als de beleidsuitwerkingen van de netwerkanalyse 2006. De laatste Quick Win die de aanleg van P+R terreinen omvat, zal in 2013 worden afgerond.

Coördinatie met andere overheden

Als verlengd lokaal bestuur wil de stadsregio zo goed mogelijk de belangen van haar gemeenten naar voren brengen en dus in constante dialoog zijn met haar gemeenten. Daarnaast is het voor afstemming en financiering van taken en projecten van belang goed te coördineren met de provincie, het Rijk, de Euregio en andere decentrale overheden (met name de andere stadsregio's). De stadsregio zal de coördinatie met de andere overheden intensief voortzetten onder andere via het SKVV en het Bestuurlijk Overleg Mobiliteit.

Coördinatie met bedrijfsleven

Mobiliteit en bereikbaarheid zijn essentieel om het bedrijfsleven van de stadsregio concurrerend te houden. Coördinatie met het bedrijfsleven is daarom van groot belang. Door het starten van Offensief Bereikbaarheid is de coördinatie met het bedrijfsleven verder verbeterd. Dit is vastgelegd in het regionaal Convenant Mobiliteitsmanagement dat in 2013 verder zal worden ingevuld. Er zal ook regelmatig contact zijn door diverse andere overleggen waaronder het GVVP (het Gelders Verkeer- en Vervoer Platform)

Ad. 9 Personeelskosten en bedrijfsvoering

Algemeen

De kosten van het personeel en de bedrijfsvoering van de stadsregio die aan de mobiliteitszaken zijn toe te schrijven, worden hieruit betaald.

Wat hebben we bereikt?

Ad. 1 Regionale hoofdwegen

Aanleg van de stadsbrug in Nijmegen

De stadsregio is actief betrokken bij de begeleidingsgroep van de stadsbrug Nijmegen en zit de voortgangsoverleggen met de financiers voor. Dit heeft meegewerkt aan het soepel laten verlopen van de financiële stromen. De stadsbrug is in oktober 2013 geopend.

Doortrekking A15

De stadsregio is actief betrokken bij de ambtelijke en bestuurlijke begeleidingsgroepen voor de doortrekking A15. Er is input geleverd de definitieve bestuursovereenkomst en het ambitiedocument. De bestuursovereenkomst 'Doortrekking A15 Ressen naar A12 Oudbroeken' ondertekend waarna er een beschikking is afgegeven Rijkswaterstaat Oost Nederland. Eind december 2013 zijn de middelen aan Rijkswaterstaat overgemaakt.

Tevens is er gewerkt aan een document om de kansen en mogelijkheden voor fietsvoorzieningen (zoals snelfietsroutes), carpool- en P+R-plaatsen en hoogwaardig openbaar vervoer rond de doorgetrokken A15 te verkennen

Aanpak A325

Op dit moment zijn er geen additionele projecten op de A325 voorzien. De snelfietsroute het RijnWaalPad en de westelijke en oostelijke HOV buslijnen zullen de A325 verder ontlasten.

Traverse Dieren

De gemeenten is de plannen voor Traverse Dieren aan het uitwerken en de stadsregio is betrokken in de ontwikkeling van met name de P+R, stationsomgeving en pasarelle bij deze vervoersknoop. De stadsregio heeft tevens additionele budget (€ 1,75 miljoen) bij het Rijk geregeld

Ad. 2 Infrastructuur openbaar vervoer

Stadsregiorail en andere railprojecten

In 2012 zijn de realisatiebesluiten genomen voor derde spoor Elst, keerspoor Wijchen en stations Nijmegen Goffert. In 2013 zijn de projecten verder uitgewerkt en de projectovereenkomsten zijn getekend tussen ProRail, gemeenten en stadsregio. Alle projecten zijn aanbesteed door ProRail. Alle projecten kunnen in 2014 gerealiseerd worden. Tevens is er een deal gesloten tussen HEINZ, gemeente Overbetuwe en stadsregio over de schadeloosstelling en verwerving van de gronden die nodig zijn voor het derde spoor en de gemeentelijke tunnels.

Op de corridor Arnhem Doetinchem zullen verdere verbeteringen worden aangebracht. Ook dit jaar 2013 heeft de stadsregio hier weer input in geleverd en de aanleg van de ongelijkvloerse spoorkruising bij Didam is gestart. De stadsregio begeleidde het proces rond de spoorverdubbeling Zevenaar – Didam, station Zevenaar Oost en een langzaam verkeer tunnel bij het beoogde station. Hierbij is een maatschappelijk kosten-batenanalyse uitgevoerd naar spoorverdubbeling met en zonder station. In het bestuurlijk overleg van 30 mei 2013 is besloten door te gaan met de spoorverdubbeling en de langzaam verkeer tunnel. Het station wordt vooralsnog niet aangelegd. Na realisatie van de spoorverdubbeling vindt er een herijking plaats ten aanzien van station Zevenaar Oost. Voor de spoorlijn Kleve – Nijmegen is samen met betrokken Nederlandse en Duitse partijen een beslisdocument opgesteld. Er hebben twee bestuurlijke overleggen plaatsgevonden en er is een voorstel voor de Stadsregioraad van december 2013 gedaan. Er is besloten om op dit moment geen studie meer te doen naar heractivering maar heractivering niet onmogelijk te maken.

Ook bij de programma's Lange Termijn Spoor, PHS en de HoofdRailnet Concessie levert de stadsregio input.

PHS en beheersovereenkomst spoor

Er is input geleverd in PHS studies en in de voornemens voor de beheersovereenkomst spoor.

Arnhem CS

Er wordt een financiële bijdrage geleverd aan Arnhem CS.

Doorstroming busvervoer (HOV netwerk)

De eerste HOV-as, de as tussen Arnhem - Lingewaard - Nijmegen genaamd de RijnWaalsprinter is in gebruik.

Voor de tweede HOV as (Velp - Arnhem - Elst - Nijmegen) zijn in 2013 belangrijke maatregelen getroffen zodat deze lijn eind 2013 in gebruik kon worden genomen.

In het Actieprogramma Regionaal Openbaar Vervoer was ook een bijdrage van het Ministerie van I&M opgenomen voor het project IJsselsprinter tussen Zevenaar en Arnhem. Inmiddels is door het college van de stadsregio besloten dit project niet te realiseren. Vanuit het Ministerie is toestemming ontvangen om het projectbudget voor de IJsselsprinter over te hevelen naar het projectbudget van . HOV-project 331(Velp - Arnhem - Elst - Nijmegen).

De eerste fase van de Sintropher studie (tram-trein verbinding Nijmegen - Kleve/Weeze) is afgerond. Er is een voorstel uitgewerkt voor verbetering van de busverbinding tussen Nijmegen en Kleve. Ook de ruimtelijke uitwerking van de knooppunten langs de lijn Nijmegen – Kleve is afgerond en gaf vooralsnog weinig potentie voor een spoorverbinding aan.

Verkenningen naar andere HOV lijnen zoals Wageningen–Arnhem en Arnhem –Apeldoorn loopt. Voor de HOV verbinding Malden- Nijmegen is besloten dit in een later stadium op te pakken gelijk met onderhoud aan de provinciale weg.

De onderzoeken naar trolleyficering Huissen zijn afgerond. De gemeenteraad van Lingewaard heeft besloten deze niet aan te leggen. Gemeente Arnhem wil wel in de Laar Oost het trolley-net verder uitbreiden. Daadwerkelijke uitbreiding van het trolley-net heeft plaatsgevonden bij de verlenging van lijn 3 naar Burgers Zoo.

Ad. 3 Exploitatie en beheer openbaar vervoer

Contractsectorspoorlijnen

Voor wat betreft de contractspoorlijnen zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- input geleverd voor de monitoring en beheer Maaslijnconcessie en de lijnen Tiel - Arnhem en Arnhem - Doetinchem via deelname in de Stuurgroepen en Regiegroepen;
- meegewerkt in werkgroepen voor het verbeteren performance op de lijn Arnhem - Doetinchem en de Maaslijn;
- periodieke onafhankelijke vervoers- en prestatietellingen laten uitvoeren om de performance van de Maaslijn vast te leggen en dit te gebruiken als stuurmiddel om de performance van de vervoerder te vergroten;
- actieve deelname in Quick Win overleggen met provincie Limburg, Infrastructuur en Milieu en ProRail;
- start evaluatie samenwerkingsovereenkomst Maaslijn
- arrangeren BO Maaslijn met alle stakeholders aangaande nieuwe concessie en verantwoording bestaande concessie;
- het voorzitten van ontwikkel- en realisatieteam Arnhem - Winterswijk;
- input geleverd in ongelijkvloerse spoorkruising Didam;
- meegewerkt aan de voorbereidingen en ondertekening voor de treinverbinding Arnhem - Düsseldorf.

Beheer concessie busvervoer

De concreet uitgevoerde acties in het kader van exploitatie en beheer van onze bus concessie zijn:

- de uitvoering van het dagelijks bus concessie Stadsregio Arnhem Nijmegen, inclusief buurtbuslijnen;
- verdere verbetering en uitbouw OV busnetwerk in de nieuwe concessie (met aandacht voor milieu met wagenpark op groene stroom en groen gas en aandacht voor toegankelijkheid door elektrische rolstoelplanken en volledig toegankelijke vloot);
- extra communicatie richting reiziger (campagne "Stap maar in" over toegankelijker openbaar vervoer, uitbreiding haltesdisplay 's dynamische reisinformatie, apps voor smartphones);
- afschaffen dubbel opstaptarief in de treinrailketen;
- promotie en uitvoer acties via ErvaarhetOV;

- deelname aan praktijkproef spits mijden in de trein ((trein Arnhem-Winterswijk en Maaslijn).
- uitvoering project Gratis OV 65+ Nijmegen;
- afstemmen OV beleid met externe partijen (zoals provincie, KPVV, SKVV, OV Forum en Rijk);
- overleg met vervoerder bus concessie over implementatie en uitvoering maatregelen sociale veiligheid;
- deelname aan overleggen werkgroep Sociaal Veiligheidsarrangement Arnhem-Winterswijk;
- deelname aan overleggen opstart Sociaal Veiligheidsarrangement Maaslijn;
- deelname aan landelijke overleggen sociale veiligheid (SKVV, KPVV).

Beheer Stadsregiotaxi

Met betrekking tot het beheer van de Stadsregiotaxi zijn volgende acties uitgevoerd:

- dagelijks beheer stadsregiotaxi (sinds september 2010 uitgevoerd door CTS);
- aansturing exploitatie klachtenmeldpunt stadsregiotaxi;
- samenwerking met de gebruikersadviesraad;
- dienstverleningsovereenkomsten gemonitord;
- communicatie uitingen voor stadsregiotaxi ondersteund;
- structureel (goed) overleg met consumentenorganisaties (ROCOV en Gebruiksadviesraad);
- overleg met gemeenten stadsregio (o.a. via contactambtenaren Stadsregiotaxi);
- uitvoering Klanttevredenheidsonderzoek (uitkomst tevreden klanten (7,7 in KTO voorjaar 2013);
- deelname aan overleg projectleiders regiotaxi;
- overleg met uitvoerende partij Taximonitor;
- afronding financiële afrekening 2012 met vervoerder PZN;
- afspraken over verlenging contract met vervoerder PZN voor de periode 1 september 2014 tot 1 september 2016.

Sociale veiligheid

In het kader van sociale veiligheid in het OV zijn de volgende acties uitgevoerd:

- voorlichting op scholen;
- uitvoering diverse projecten sociale veiligheid in concessie (onder andere initiëren Battle of concept) en begeleiding nachtnet Arnhem en Nijmegen;
- uitvoering diverse projecten uit uitvoeringsplan Sociaal Veiligheidsarrangement Arnhem-Winterswijk, vanuit bestaande organisaties;
- start/uitvoer deelprojecten uitvoeringsplan Sociaal Veiligheidsarrangement Maaslijn.
- landelijke afstemming met betrekking tot sociale veiligheid in concessies, uitwerking landelijk convenant Naar een Veiliger Openbaar Vervoer met onder andere ontwikkelen veiligheidsscan concessies.

Chipkaart

De chipkaart is op 1 juli 2009 ingevoerd. Er zijn onder andere meer dan 50 distributiepunten ingericht. Veel kinderziektes zijn uit het systeem gehaald en de dalkortingspropositie werkt. Daarnaast zijn in 2013 nog de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- realisatie mobiel informatiepunt met OV chipkaart oplaadapparaat als aanvulling op het distributienetwerk;
- invoeren sterabonnement vervangende proposities binnen Oost, met Breng Vrij abonnementen voor de stadsregio, en afspraken over acceptatie aangrenzende concessie-vrij producten op grensoverschrijdende lijnen;
- bijdrage aan afronden rapportage over mogelijkheden en gevolgen van single check in-check out in de treinrailketen en realisatie opheffen dubbel opstaptarief in de treinrailketen;
- afronding financiële discussie met vervoerder over duale fase.

Toegankelijkheid halten in combinatie met DRIS

Het DRIS voorziet de reiziger van actuele reisinformatie over het openbaar vervoer.

Voor de aanleg van het DRIS zijn contracten afgesloten met ARS Traffic & Transport Technology. Er is een contract afgesloten met de Openbaar Vervoer Reisinformatiegroep (9292) voor het verzamelen en bundelen van de vereiste data. In de bussen, op het busstation in Nijmegen en op de eerste tranche van belangrijke haltes is het DRIS operationeel. Het operationeel beheer is uitbesteed aan de

gemeente Nijmegen. In 2013 is een begin gemaakt met de uitrol van de tweede fase DRIS en heeft de provincie Gelderland zich bij onze opzet aangesloten
In 2013 zijn nog eens circa 100 haltes toegankelijk gemaakt waardoor het totaal aan toegankelijke haltes op bijna 1.300 komt. Hiermee is ruim 65% van de haltes toegankelijk (veruit het hoogste percentage van Nederland).

Ad. 4 Doorstroming en mobiliteitsmanagement

Binnen SLIM zijn alle plannen van aanpak afgerond, ondertekend en in uitvoering.

Belangrijke programma's binnen SLIM die door de stadsregio worden uitgevoerd en met name gericht zijn op gedragsbeïnvloeding zijn SLIM Werken en SLIM Goederen en SLIM Uit De Spits en SLIM Informeren (ITS Informatiediensten)

Met het project SLIM Prijzen Regio Ring dat in 2013 overging in SLIM Uit De Spits hebben we een reductie van 3% spitskilometers kunnen bereiken. Het project heeft zichtbaar (ca. 5000 spitsmijdingen per dag) bijgedragen aan het oplossen van de mobiliteitsproblematiek. Het project SLIM uit de spits (SUDS) kreeg in 2013 bijna 15.000 deelnemers de financiële beloning is overgegaan in een punten systeem (een soort gamification) waarmee deelnemers kunnen sparen voor een aantal 'prijzen'. In samenwerking met 10 andere regio's en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu is in 2013 een aanbesteding uitgevoerd voor ITS informatie diensten in de vorm van een prijsvraag. Dit heeft geleid tot 5 prijswinnaars. De prijswinnaars worden met een aantal financiële prikkels gestimuleerd om in 2014 diensten te ontwikkelen. Deze diensten geven reizigers beter, betrouwbaar en persoonlijk reisadvies. De verwachting is dat dit zal leiden tot minder verkeersbewegingen, een betrouwbaarder netwerk en

De stadsregio voert het programmamanagement van het SLIM maatregelenpakket uit. Tevens wordt het regieteam voor de afstemming van wegwerkzaamheden en de uitvoeringsorganisatie VCC-Oost voor mobiliteitsmanagement gerelateerde projecten, aangestuurd. De stadsregio is actief betrokken geweest bij de institutionalisering van NDW.

De eerste SLIM maatregelen die afgerond zijn, zijn: de extra rijstrook bij knooppunt Neerbosch, de aanpassing bij afslag Oosterbeek en de ontsluiting Bijsterhuizen. Het laatste project was tevens de eerste maatregel landelijk die afgerond werd binnen het Beter benutten programma.

Ad. 5 Ontwikkeling van vervoerknoppen

Tot dit programma behoren projecten als P&R terreinen, transferia, fietsenstallingen, stationsomgevingen en groene halten. Ketenmobiliteit krijgt het accent in dit programma. Een aantal activiteiten die onder dit programma zijn uitgevoerd zijn:

- In samenwerking tussen NS, ProRail, gemeenten en stadsregio zijn voorstellen ontwikkeld voor een parkeerkelder in Wijchen en een parkeerdek in Dieren.
- Er zijn voorstellen ingediend en gehonoreerd voor Dieren (€ 1,75 mln.) en Wijchen € 1,55 mln.) in het kader van het landelijke programma Groei op het Spoor.
- Er is een zesde contract getekend met ProRail voor nieuwe uitbreidingen van fietsenstallingen bij stations.
- Er is een bijdrage geleverd aan planontwikkeling van de stationsomgevingen van Nijmegen Heyendaal en Arnhem Velperpoort. Voor Nijmegen Heyendaal heeft dat geleid tot een succesvolle subsidieaanvraag.
- De fietsenstallingen bij stations Nijmegen Centraal en Didam zijn uitgebreid.
- Voorbereidingen zijn getroffen voor aanleg van OV-fiets voorzieningen op de stations Goffert, Heyendaal en Arnhem Velperpoort.
- De P+R 's in Duiven en Didam zijn uitgebreid.

Tevens is de stadsregio actief bezig met het vergroten van de stallingmogelijkheden voor de fiets op de verschillende stations en zal dit ook in 2013 is dit voortgezet.

Ad. 6 Regionaal fietsnetwerk

In het kader van de beschikbare MUM gelden is besloten om een aantal projecten te subsidiëren. Onze participatie bij het Gelders Fietsnetwerk heeft geleid tot een provinciale bijdrage voor een aantal projecten. Voor de snelfietsroutes Liemers, Nijmegen – Beuningen en Nijmegen - Cuijk zijn plannen

opgesteld. De aanleg van het RijnWaalpad en de snelfietsroutes Nijmegen – Beuningen en Liemers is in uitvoering. Straten zijn heringericht en fietspaden, fietsbruggen en de fietstunnel A15 zijn aangelegd. Tevens is er een succesvolle prijsvraag geweest om mogelijk gebruik en aanleg van deze snelfietsroute te verbeteren. De ideeën zijn meegenomen in de uitwerking en er is een app ontwikkeld en gelanceerd.

Ad. 7 Verkeersveiligheid

De stadsregio heeft het ROVG mee aangestuurd en een aantal projecten van de gemeenten financieel ondersteund.

Ad. 8 Beleidsuitwerkingen, studies en monitoring

Studies en monitoring

De stadsregio heeft studies naar OV/RO-knooppunten, de doorstroming in Oosterbeek en Malden en de ontsluiting van Lingewaard ondersteund. Daarnaast zijn de monitoringsstudies en de studies naar het vervolg van Beter Benutten gefinancierd en gecoördineerd.

De stadsregio is medekoploper bij het NDW (Nationale Databank Wegverkeergegevens). Daarnaast zijn de volgende producten opgeleverd:

- uitkomsten van de OV Klantenbarometer;
- fietstellingen;
- OV data uit de chipkaartgegevens.

Verkeersmodel

Het verkeersmodel is in 2013 verder geüpdatet, en is nu compleet en voor meerder modaliteiten toepasbaar. In het kader van kwaliteitsbewaking van het regionale verkeersmodel (RVMK) is in 2013 gekomen tot een voorstel voor gezamenlijk beheer van het RVMK Zuid dat momenteel wordt uitgevoerd.

Planstudies

De stadsregio is betrokken bij de planstudie doortrekking A15. Daarnaast wordt in de komende jaren ingezet op de uitbreiding van het HOV-netwerk waarvoor studies zullen worden uitgevoerd.

Het HOV MIRT onderzoek is in het overleg met de Minister in november 2012 verbreed naar het "Gebiedsgericht MIRT-onderzoek naar de bereikbaarheid regio Arnhem Nijmegen op de middellange/lange termijn". Dit onderzoek is in 2013 van start gegaan.

Quick Wins

Op één na (P+R Elst) zijn alle Quick Wins opgeleverd en financieel afgerond.

Coördinatie met andere overheden

De coördinatie met de gemeenten draait goed met druk bezochte reguliere portefeuillehouders- en contactambtenaren overleggen. Daarnaast zijn de gemeenten in vele projecten actief betrokken. Met het Rijk zijn afspraken gemaakt tijdens het landsdelige MIRT overleg met de provincie is intensief contact geweest op vele dossiers en zijn een groot aantal projecten aangedragen voor cofinanciering. Met het SKVV (samenwerkende stadsregio's) is in veelvuldig overleg de inbreng in het BKO (Bestuurlijk Koepel Overleg) afgestemd en kennis uitgewisseld op diverse deelgebieden. Er zijn vier Bestuurlijke Overleggen Mobiliteit geweest (BOM) waar naast de grote gemeenten (Arnhem en Nijmegen), het Rijk, de provincie, en RWS ook de NS, ProRail en het bedrijfsleven zijn aangesloten. In 2013 is ook Hermes (de regionale concessiehouder) hierbij aansluiten. De stadsregio heeft in de afgelopen jaren samenwerkingsovereenkomsten gesloten met de NS, ProRail en de aangrenzende decentrale overheden om het Masterplan OV samen te kunnen uitvoeren, deze worden nu geïmplementeerd. De stadsregio heeft ook input geleverd in de voorbereidingen van de nieuwe concessies in Brabant en Limburg.

Tevens is er input geleverd bij een CROW werkgroep, NDW, Regiegroep Verkeersinformatie, en het NOVB en ROVB.

Coördinatie met bedrijfsleven

Door SLIM Werken SLIM Reizen is de coördinatie met het bedrijfsleven verder verbeterd. Er is overigens ook regelmatig contact via diverse overleggen waaronder het GVVP (het Gelders Verkeer- en Vervoer Platform). Het bedrijfsleven neemt ook deel aan het BOM.

Ad. 9 Personeelskosten en bedrijfsvoering

Algemeen

Het personeelsbestand is gelijk gebleven. In de programma's die nu allemaal vol draaien werd in 2013 op projectbasis waar nodig ondersteuning ingehuurd.

Wat hebben we er voor gedaan?

Ad. 1 Regionale hoofdwegen

De stadsregio heeft meestal een lobby- en subsidiëntenrol en draait mee in de begeleidingsoverleggen.

Ad. 2 Infrastructuur openbaar vervoer

Bij Stadsregiorail en het HOV-netwerk coördineert en trekt de stadsregio de projecten. Met een klein team is de interne organisatie ingericht voor de implementatie van stadsregiorail. De stadsregio organiseert de procesbegeleiding is de voorzitter in de projectteams voor de resterende Stadsregiorail-projecten.

Bij PHS geeft de stadsregio input en behartigt zij de belangen van de gemeenten. In Arnhem CS is er sprake van een subsidierelatie.

Ad. 3 Exploitatie en beheer openbaar vervoer

Het beheer van de concessies en de stadsregiotaxi is één van de belangrijkste taken. Dit wordt ingevuld met nauwkeurige monitoring en directe afstemming met de vervoerders.

In het chipkaartdossier speelt de stadsregio naast het begeleiden van de invoering in de regio ook op landsdelig en landelijk niveau een belangrijke rol omdat er in het team mobiliteit veel relevante kennis aanwezig is.

Het terugdringen van de overschrijding van het budget voor de stadsregiotaxi is in 2013 een belangrijke opgave van de stadsregio geweest. Samen met de vervoerder en de gemeenten hebben we naar oplossingen gezocht die in de komende jaren geïmplementeerd zullen worden.

Ad. 4 Doorstroming en mobiliteitsmanagement

Het programma SLIM wordt door de stadsregio geregisseerd en gecoördineerd. De projecten SLIM Uit de Spits (het grootste 'spits mijden' project van Nederland) en SLIM Informeren (ITS Informatiediensten, die de stadsregio voor 10 regio's coördineert), SLIM Werken SLIM Reizen en SLIM Goederen worden vanuit de stadsregio in nauw overleg met onze partners uitgevoerd.

Daarnaast wordt VCC Oost gezamenlijk met de provincie Gelderland aangestuurd.

De stadsregio neemt actief deel aan NDW (Nationale Databank Wegverkeergegevens)

Ad. 5 Ontwikkeling van vervoerknopen

Deze projecten worden door de stadsregio getrokken. De uitvoering wordt veelal door ProRail gedaan.

Ad. 6 Regionaal fietsnetwerk

De stadsregio coördineert deze projecten en initieert nieuwe projecten. De uitvoering ligt bij de gemeenten.

Ad. 7 Verkeersveiligheid

De stadsregio stuurt samen met de provincie Gelderland het ROVG aan. Daarnaast levert de stadsregio subsidies aan ROVG die deze op basis van een jaarplan uitzet bij de gemeenten.

Ad. 8 Beleidsuitwerkingen, studies en monitoring

Studies worden veelal door de stadsregio getrokken. Daarnaast vindt er voor beleidsvoorbereiding veel overleg plaats met andere overheden, onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven.

Ad. 9 Personeelskosten en bedrijfsvoering

Het managementteam heeft in overleg met de organisatie de formatie, de inhuur en de benodigde faciliteiten bepaald.

Wat hebben we niet gedaan?

Algemeen

Door een aantal ontwikkelingen en mogelijkheden op nationaal en provinciaal niveau, zoals het gezamenlijke project spoorverbinding Arnhem – Düsseldorf en het verzoek om het project spoorverdubbeling Zevenaar – Didam en project ITS Informatiediensten voor 10 regio's te coördineren heeft de sector meer opgepakt dan gepland was. Dit alles had ook tot gevolg dat een aantal deelprogramma's iets minder aandacht heeft gekregen dan was voorzien.

Uit de jaarrekening blijkt dat er ruim € 91 miljoen is besteed aan mobiliteit. Daarvan wordt bijna € 88 miljoen gefinancierd uit vooruit ontvangen BDU-gelden. In 2013 is € 86,4 miljoen aan BDU-gelden ontvangen en is er bijna € 1 miljoen aan rente toegerekend aan de vooruit ontvangen BDU. Het totale geormerkte bedrag binnen de vooruit ontvangen BDU is gestegen van € 106,5 miljoen naar € 111,3 miljoen. De stadsregio is aan het "sparen" voor een aantal grote projecten zoals de Stadsregiorail. Ook heeft de uitvoering van een aantal grote projecten (snelfietsroutes, HOV lijnen en Stadsregiorail) enige vertraging. Daarnaast verloopt de declaratie en soms de uitvoering van gemeentelijke projecten ook minder snel dan verwacht.

Openbaar vervoer

Zoals aangegeven ligt Stadsregiorail achter op het schema. Dit heeft gedeeltelijk te maken met de samenwerking met ProRail. In het voorjaar van 2009 is de scope gezamenlijk bepaald en is een samenwerkingsovereenkomst tussen ProRail en de stadsregio getekend. Hiermee is er meer vaart in het proces gekomen. Bij de keervoorzieningen zijn echter een aantal lastige inpassingsproblemen aan het licht gekomen die voor vertraging hebben gezorgd. Deze lijken nu opgelost en de verwachting is dat eind 2014 stadsregiorail kan worden afgerond.

Ook de HOV lijnen Wageningen - Arnhem en Malden - Nijmegen hebben wat vertraging opgelopen omdat oplossingen meer afstemming vergen dan voorzien was.

We zijn nog in onderhandeling met gemeenten (mogelijk aanpassingen bij indicering) en vervoerder (aanpassingen bij verlenging van contract) om tekort bij de stadsregiotaxi terug te dringen.

De verantwoordingsdiscussie over de bestaande concessie Maaslijn is nog niet afgerond.

CBB zitting over beroep Syntus aangaande haltering Westervoort heeft plaatsgevonden. Het CBB moet echter nog uitspraak doen. Hetgeen financiële consequenties kan hebben.

Mobiliteitsmanagement

Het programma SLIM is dit jaar op stoom gekomen. Enkele projecten zijn afgerond (als eerste Beter Benutten projecten in Nederland) echter de uitgaven en afrekeningen van de meeste projecten zullen in 2014 plaatsvinden.

Uitvoering gemeentelijke projecten

Ook gemeentelijke projecten (zoals onderdelen van de snelfietsroutes) lopen vaak minder snel dan verwacht, dit kan in uitvoering en in afrekening zijn. De stadsregio is met de gemeenten in overleg treden om te bezien hoe dit versneld kan worden.

Wat heeft het gekost?

	Oorspronkelijke begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Werkelijk 2013
Lasten	100.838.929	106.980.505	91.480.407
Baten	100.838.929	106.980.505	91.480.407

Zie voor toelichting op de cijfers paragraaf 4.3.

2.3 Programma Werken

Wat is de context?

Het doel van dit programma is het versterken van het economisch vestigingsklimaat van de stadsregio in (inter)nationaal perspectief, zoals in het visiedocument Economische Agenda (februari 2008) is vastgesteld en in de evaluatie van de Economische Agenda in 2010 is herbevestigd. De verbindingen met de overige beleidsterreinen (mobiliteit, wonen en ruimte) waarop de stadsregio opereert zijn hierbij van groot belang. De stadsregio heeft een sterke brede economische structuur met daarbinnen een aantal succesvolle en kansrijke clusters (Health, Semiconductors, Energie en milieutechnologie, Mode en vormgeving en Toerisme). De stadsregio werkt aan de noodzakelijke basisrandvoorwaarde zoals voldoende en gevarieerd aanbod aan bedrijventerreinen en goede ontwikkeling van de detailhandel. Daarnaast verbindt zij partners binnen de regio bij het streven naar meer innovatie en een beter aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken 2013?

Het is de ambitie van de stadsregio om in 2020 uit te groeien tot de economisch best presterende Nederlandse regio buiten de Randstad. Met het oog daarop richten de partners zich op het versterken van het economisch vestigingsklimaat in internationaal perspectief en het maximaal benutten van de potenties van stuwende bedrijven.

Wij hebben daarom in 2013 ingezet op de versterking van het vestigingsklimaat, door:

- De regio als aantrekkelijke en kansrijke regio op de kaart te zetten bij de provincie, het Rijk en in Brussel (belangenbehartiging en lobby);
- De regio te profileren als aantrekkelijke regio om te studeren (studenten) en te werken (internationale bedrijven en kenniswerkers) (regiomarketing en onderwijsvoorziening);
- De juiste voorwaarden te scheppen voor een vitale bedrijven-, winkel en kantorenmarkt (vastgoed) en belangrijke dragers voor het vestigingsklimaat zoals logistiek en vrijetijdseconomie stimuleren en ondersteunen.

Wat hebben we bereikt?

De uitvoering van bovengenoemde speerpunten richt zich op de volgende thema's:

- A. Ruimte voor bedrijven
- B. Logistiek
- C. Vastgoedrapportage
- D. Regiomarketing
- E. Vrijetijdseconomie

In onderstaande gaan we puntsgewijs voor elk van deze thema's op de uitgevoerde activiteiten in 2013 in.

A. *Ruimte voor bedrijven*

- Herijking van het RPB met vaststelling in de stadsregioraad van 24 oktober 2013 Afronding traject detailhandel met als resultaat vaststelling van het RPD in de stadsregioraad van 24 oktober 2013
- Start Uitvoeringsprogramma leegstand.
- Afronding Monitor Leegstand Stadsregio Arnhem Nijmegen. Deze monitor wordt op 30 januari vastgesteld door het CvB van de stadsregio
- Aansluiting bij het nieuwe bedrijventerreinenbeleid van de provincie: Bedrijventerreinenagenda 2020

B. Logistiek

- Advisering LEC Liemers en (start) LEC regio Nijmegen (LEC: Logistiek Expertise Centrum)
- Convenant samenwerking LEC's en het Kennisdistributiecentrum (KDC) voor de logistiek
- Bijdrage in ontwikkeling corridor Rotterdam – Duisburg (MIRT-onderzoek Goederenvervoer Oost Nederland)
- Samenwerkingsovereenkomst Branding, Promotie en Acquisitie corridor Zuid-Gelderland
- Voortzetting GOLD samenwerking

C. Vrijtijdseconomie

- Afronding Programma rond de Rivieren
- Onderhoud toeristisch recreatieve routes

D. Vastgoedrapportage

- Congres in mei 2013 voor honderden vastgoedexperts en betrokkenen.
- Data opgenomen in digitale database
- Update site www.devastgoedrapportage.nl
- (Financiële) afronding samenwerkingsverband

E. Regiomarketing

- 19.500 bezoekers op de portal
- Nieuwe ambassadeurs voor de portal
- Nieuwe artikelen op de site
- Opdracht via de gemeenten Arnhem en Nijmegen om de huidige portal uit te breiden met een community onderdeel voor expats
- De web portal in 2013 geschikt gemaakt voor mobiel gebruik
- Het zoekmachine vriendelijker maken van de portal

Wat hebben we ervoor gedaan?

A. Ruimte voor bedrijven

Vanuit de stadsregio richten wij ons voldoende en gevarieerd aanbod aan bedrijventerreinen, een goed detailhandelsbeleid en het stimuleren van duurzame bedrijventerreinen. In 2013 heeft een afstemmingstraject rondom bedrijventerreinen plaatsgevonden met de regiogemeenten en de provincie. Als resultante van dat traject is het Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) herijkt. Daarnaast is het regionale traject rondom detailhandel afgerond met als resultaat de vaststelling van het Regionaal Programma Detailhandel (RPD). Hiervoor heeft een afstemmingstraject plaatsgevonden in nauwe samenwerking met de regiogemeenten, provincie, Kamer van Koophandel/ondernemers en met ondersteuning van adviesbureau BRO.

Naast deze trajecten zijn ook nieuwe activiteiten opgepakt en uitgevoerd. Leegstand is een actueel probleem voor gemeenten op het gebied van detailhandel, bedrijfsruimten en kantoren. Daarom is gestart met het Uitvoeringsprogramma leegstand. Dit krijgt verder vorm in 2014. Ook is samen met bureau STEC gewerkt aan de Monitor Leegstand Stadsregio Arnhem Nijmegen. Deze monitor is 30 januari 2014 vastgesteld door het CvB van de stadsregio. Naast Leegstand is actief aansluiting gezocht bij de Bedrijventerreinenagenda 2012, het nieuwe bedrijventerreinenbeleid van de provincie.

B. Logistiek

In 2013 is binnen het thema Logistiek nadrukkelijk samenwerking worden gezocht met de regionale Energie en Klimaatagenda De Groene Kracht. Economie en duurzaamheid gaan daar hand in hand. Dit zien we onder meer bij het project Stedelijke distributie waar logistiek en duurzaamheid de twee belangrijkste pijlers zijn en in de participatie van de stadsregio in het provinciale project Duurzame TransportCorridor Betuwe (DTB). Ook is in 2013 actieve samenwerking gezocht met domein Mobiliteit. Speerpunten in 2013 waren de lobby rondom het Strategisch Platform Logistiek (Rijksagenda) mede door middel van samenwerkende achterlandregio's, samenwerking en bundelen

van krachten in provinciaal Goederenvervoerprogramma (Provinciale agenda) en continueren van onze inzet binnen het project De Groene Hub.

In 2013 is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met betrekking tot branding, promotie en acquisitie voor de corridor Zuid-Gelderland. Daarnaast is de samenwerking met de provincie Gelderland verder uitgebouwd en is Logistiek ook nadrukkelijk opgenomen als een van de belangrijke thema's in het uitvoeringsprogramma van de provincie. Ook in andere gremia is nadrukkelijk samenwerking gezocht, bijvoorbeeld in GOLD-verband (samenwerkingsverband tussen grensregio's in de provincies Gelderland, Overijssel, Limburg en Drenthe) en binnen het MIRT-onderzoek Goederencorridor Oost. Tot slot hebben we bijgedragen aan de totstandkoming van twee Logistieke Expertise Centra (LEC's) in de regio.

C. Vrijtijdseconomie

In 2013 hebben we vrijetijdseconomie gestimuleerd en ondersteund door uitwerking en ondersteuning te geven aan de internationale Liberation Route, door de mogelijkheden voor meer samenhangende toeristische activiteiten rondom onze rivieren te verkennen (struin- en fietsroutes en accommodaties) en door het opstellen van een regionaal beeldverhaal. Deze activiteiten zijn in samenwerking met ondernemers, RBT-KAN en de provincie opgepakt.

Afgelopen voorjaar is een zestal struinroutes langs Waal, Rijn en Maas geopend. Daarnaast is een toeristische pendelboot in de vaart genomen waarmee in de periode juli tot en met september hop-on-hop-off-vaartochten zijn aangeboden over de Waal en de Rijn. Daarnaast zijn langs verschillende 'verdrinken dorpen' in onze regio twee thematische fietsroutes gemaakt en is een gratis kaart en VVV-boekje uitgebracht met tips voor varen, wandelen, fietsen en struinen - en combinatiemogelijkheden daarvan in de regio. Tot slot is een website en interactieve kaart gemaakt om bezoekers te informeren en enthousiasmeren.

D. Vastgoedrapportage

Voor een concurrerende regio is een goede profilering en inzicht in de vastgoedontwikkelingen van groot belang. De Vastgoedrapportage is een jaarlijks terugkerend rapport met actuele kwantitatieve én kwalitatieve beschrijving van de stand van zaken en de aanstaande ontwikkelingen op het gebied van onroerende zaken in de gehele stadsregio, gaat in op trends, is regiogericht, geeft een toekomstvisie en gaat elk jaar in op een ander actueel thema. Met de Vastgoedrapportage promoten we de regio en bieden we een interessante en betrouwbare database voor geïnteresseerden. Binnen de activiteiten voor de Vastgoedrapportage wordt nauw samengewerkt met andere overheidspartijen, de Radboud Universiteit en diverse marktpartijen.

Vanaf 2012 is de Vastgoedrapportage digitaal. Met behulp van de website bouwen we een database met vastgoedinformatie van de afgelopen jaren, breed toegankelijk voor geïnteresseerden zoals investeerders en beleggers, makelaars, gemeenten, studenten etc. In 2013 hebben we de beschikbare data geactualiseerd, hebben we de website geüpdatet en is het samenwerkingsverband voor de Vastgoedrapportage, ook in financiële zin, afgerond.

Eens in de twee jaar organiseren we een Vastgoedcongres. Deze keer heeft dit congres in mei 2013 plaatsgevonden en dit congres had als thema 'Knooppuntontwikkeling en de kansen hiervan op vastgoedgebied'. Honderden vastgoedexperts en betrokkenen hebben dit congres bezocht en daarmee wat dit een succes.

E. Regiomarketing

Binnen het thema Regiomarketing werkt de stadsregio aan het samenhangend positioneren van de regio als aantrekkelijke Europese, creatieve, innovatieve regio op basis van de economische speerpunten. De webportal maakt de regio digitaal vindbaar voor internationale bedrijven, studenten en kenniswerkers. De informatie die de webportal biedt, helpt de doelgroepen bij hun vestigingsplaatskeuze. Doestelling is om meer bedrijven, studenten en kenniswerkers te interesseren voor de regio en er uiteindelijk aan bij te dragen dat zij zich vestigen in de regio.

In 2013 hebben we 19.500 bezoekers op de portal gehad, zijn nieuwe regionale ambassadeurs voor de portal gevonden en zijn nieuwe aansprekende artikelen op de website geplaatst. Daarnaast hebben we in samen met de gemeenten Arnhem en Nijmegen besloten de huidige portal uit te breiden met een community onderdeel voor expats. Voor dit nieuwe community-onderdeel hebben we gewerkt aan de opbouw van relaties met personen bij bedrijven en instellingen (denk aan Radboud UMC, RU, WUR, Synthon, Akzo, NXP) die veel met expats werken.

Ook hebben we gewerkt aan de gebruiksvriendelijkheid van onze portal door de webportal geschikt te maken voor mobiel gebruik en de portal beter vindbaar te maken door zoekmachines en hebben we een stap gezet in de profilering van onze regio via social media (Facebook, Twitter, LinkedIn, Pinterest)

Wat hebben we niet gedaan?

- Er is in 2013 geen verdere inzet gepleegd op het vermarkten van het regionaal vestigingsklimaat in verband met discussies rondom regionale samenwerking;
- Binnen het Programma rond de Rivieren is de aanpak van infrastructuur en de ontwikkeling van de app voor struinroutes verschoven naar 2014;
- In het kader van regiomarketing is nog geen strategisch social media plan gemaakt. Nu we een jaar bezig zijn de toepassing van social media hebben we een idee wat werkt en wat niet werkt in de diverse social media kanalen en kunnen we onze strategie verder gaan invullen.

Wat heeft het gekost?

	Oorspronkelijke begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Werkelijk 2013
Lasten	477.525	532.511	544.334
Baten	75.900	225.975	253.190

Zie voor toelichting op de cijfers paragraaf 4.3.

2.4 Programma Ruimte

Wat is de context?

Het grootste deel van het ruimtelijk-economische, sociale en culturele leven speelt zich af op het schaalniveau van de regio, zo ook in de Stadsregio Arnhem Nijmegen. Bewoners, ondernemers en instellingen bewegen zich voornamelijk binnen het daily urban system (DUS) dat ruwweg overeen komt met de omvang van de regio. Binnen deze schaal vinden de meeste verplaatsingen plaats voor woon-werkverkeer, gaan de kinderen naar school, worden culturele instellingen bezocht en worden de inkopen gedaan. Beslissingen over verstedelijking, infrastructuur, duurzame economische ontwikkeling, landschapsinrichting liggen voor het allergrootste deel op dit schaalniveau. Dit is de reden waarom de stadsregio inzet op een programma Ruimte.

Doel van het programma Ruimte is het werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat van de stadsregio voor haar inwoners, ondernemers en bezoekers. De stadsregio wil burgers en bedrijven aan de regio binden door het verbeteren van de condities voor 'het goede leven': het bieden van mogelijkheden voor prettig wonen en succesvol werken in een mooi, aantrekkelijk landschap en waar men zich snel en comfortabel kan verplaatsen. Randvoorwaarde hierbij is dat onze leefomgeving ook op de lange termijn duurzaam is. Binnen het programma Ruimte zetten we daarom ook in op een energie en klimaatopgave. Vanuit het luchtkwaliteitsprogramma Eureka is een verdergaande samenwerking met MRA en MARN ontstaan die werkt naar brede samenwerking op het gebied van energie en klimaat. Een regionale energie en klimaatopgave is aanvullend op lokale programma's en beleidsplannen en vervangt deze niet. Door de gemeenten is aangegeven dat regionale samenwerking meerwaarde moet bieden door schaalvoordelen, efficiency in werken door kennisdeling en gezamenlijke lobby. De stadsregio vult deze samenwerking met name in door in te zetten op slimme mobiliteit, duurzaam bouwen en stimuleren van energie en milieutechnologie. Hier ligt dan ook een sterk verband met de overige programma's van de stadsregio.

Wat wilden we bereiken in 2013?

Binnen het programma Ruimte worden de ruimtelijke ambities van de stadsregio vormgegeven. De volgende taken vloeien daaruit voort:

Behartigen van het regionaal belang op het gebied van ruimtelijke ordening, energie en klimaat en wonen, zowel richting gemeenten als provincie en Rijk; geven van beleidsuitgangspunten en zorgdragen voor verdere vormgeving en uitvoering daarvan.

Faciliteren van samenwerking op ruimtelijk gebied tussen de regiogemeenten om te komen tot vitale steden en dorpen binnen de stadsregio, dit doen we door te inspireren en visievorming te stimuleren. Adviseren over kaderstelling op het gebied van ruimte en duurzaamheid door Rijk, provincie en regiogemeenten;

Wat hebben we bereikt?

De uitvoering van bovengenoemde speerpunten richt zich op de volgende thema's:

Strategie en visievorming Ruimte
Uitvoeringsprogramma Verstedelijking
OV/RO-knooppuntontwikkeling en URD
Regioprogramma 2012-2015
Eureka
De Groene Kracht

In onderstaande gaan we puntsgewijs voor elk van deze thema's op de uitgevoerde activiteiten in 2013 in.

Strategie en visievorming Ruimte

Vorbereiding en deelname aan BO MIRT proces

Bijdrage in totstandkoming Gebiedsagenda Oost

Uitvoering gebiedsgericht MIRT-onderzoek bereikbaarheid regio Arnhem Nijmegen, mede in opdracht van Rijk en provincie Gelderland

Uitvoeringsprogramma Verstedelijking

Actualisatie BOV's voor wat betreft het thema Wonen, door drie subregionale Woonagenda's

OV/RO-knooppuntontwikkeling en URD

Ook in 2013 is gemeenten de mogelijkheid geboden een knooppuntnotitie op te laten stellen (op basis van 50% cofinanciering). Twee gemeenten hebben hiervan gebruik gemaakt.
Afronding van de in 2012 gestarte Ruimtelijke Verkenning Reactivering Railverbinding Nijmegen-Kleve Participatie in twee onderzoeksprojecten waarin knooppuntontwikkeling centraal staat. Enerzijds URD (Urban Regions in the Delta) en anderzijds NICIS-Kei: Knooppuntontwikkeling In Corridorverband: Economische Betekenis En Institutionele Prikkel.

Regioprogramma 2012-2015

Start en uitvoering van het grootste deel van de projecten, een aantal projecten is reeds afgerond
Advisering regiogemeenten.
Uitvoering taken beheer- en betaalautoriteit.

Eureka

Uitvoering projecten binnen het Eureka-programma zoals Schone Scheepvaart en Rijden op Groengas.
Uitvoering taken beheer- en betaalautoriteit.
Verwerving externe middelen voor luchtkwaliteitsknelpunten in de regio.

De Groene Kracht

Oplevering Routekaart De Groene Kracht.
Uitvoering projecten binnen De Groene Kracht zoals De Groene Hub en Concessie elektrische laadpalen.
Inzet op het verwerven van middelen voor projecten binnen De Groene Kracht.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Strategie en visievorming

We hebben de regionale belangen op het gebied van ruimte, wonen, mobiliteit en infrastructuur zowel richting provincie als Rijk ingebracht in het MIRT-overleg en de Gebiedsagenda Landsdeel Oost. In het MIRT-overleg en de Gebiedsagenda worden de langjarige kaders belaad voor investeringen in de verschillende regio's. Daarnaast is in 2013 gewerkt aan de uitvoering van de gezamenlijke opdracht van Rijk, provincie en regio voor het gebiedsgericht MIRT-onderzoek naar de bereikbaarheid van de regio Arnhem-Nijmegen op de middellange en lange termijn. Ook is een regionale omgevingsagenda opgesteld als input voor de provinciale Omgevingsvisie. Deze regionale agenda is in samenwerking met de regiogemeenten en andere partners opgesteld. Daarnaast is een eerste begin gemaakt om een regionale uitvoeringsagenda op te stellen samen met de provincie. Verder is uitvoering gegeven aan de speerpunten uit de Verstedelijkingsvisie en hebben we verschillende regionaal ruimtelijke onderzoeken waarin onderzoek wordt gedaan naar ruimtelijke ontwikkeling en positionering van (delen van) de regio Arnhem-Nijmegen ondersteund.

Uitvoeringsprogramma Verstedelijking

Op 30 juni 2011 zijn de Verstedelijkingsvisie "Van koers naar keuze" en de Mobiliteitsaanpak vastgesteld in de Stadsregioraad. De beleidsuitgangspunten uit de Verstedelijkingsvisie zijn in 2012 nader geconcretiseerd en uitgewerkt in afspraken tussen stadsregio en regiogemeenten en vastgelegd in bestuurlijke overeenkomsten (BOV's). Met de bestuursovereenkomsten wordt de integraliteit tussen ruimte, wonen, werken en mobiliteit vergroot. De overeenkomsten tussen stadsregio en regiogemeenten en stadsregio en provincie dienen periodiek herijkt te worden. In het najaar van 2013 is gestart met de actualisatie van de bestuurlijke overeenkomsten voor wat betreft het onderdeel wonen. Dit heeft geresulteerd drie subregionale woonagenda's. In 2014 volgt de actualisatie in integrale zin, dus ook voor de thema's ruimte, werken en mobiliteit.

OV/RO-knooppuntontwikkeling en URD

In de vier jaar dat door de stadsregio wordt gewerkt aan OV/RO knooppuntontwikkeling is op het terrein van visievorming en kennisdeling rondom knooppuntontwikkeling veel bereikt. De kansen en potenties van veel knooppunten zijn nader verkend en hebben geresulteerd in knooppuntnotities en het overzichtsdocument "Knooppunten". Het voorgaande heeft ertoe geleid dat gemeenten zich bewuster zijn geworden van het strategisch belang van hun knooppunt(en). In 2013 hebben zich wederom nieuwe gemeenten aangemeld voor het laten opstellen van een knooppuntnotitie.

Wat onderzoek betreft heeft de stadsregio ook in 2013 geparticipeerd in onderzoeksprojecten waarin knooppuntontwikkeling centraal staat. Enerzijds URD (Urban Regions in the Delta) en anderzijds NICIS-Kei: 'Knooppuntontwikkeling In Corridorverband: Economische Betekenis En Institutionele Prikkel'. De bevindingen uit het URD onderzoekstraject bieden handvatten voor knooppuntontwikkeling op een groot aantal knooppunten in de regio. Verwachting is dat, door het concreet toepassen van opgedane inzichten, knooppuntontwikkeling beter dan nu van de grond komt. Dat geldt primair voor de praktijkexperimenten (Zevenaar-poort, Pleij en Nijmegen CS) waarmee geëxperimenteerd wordt, maar tevens voor de andere OV/RO-knooppunten in de regio. In het NICIS-Kei onderzoek zijn inzichten opgedaan over de economische effecten en institutionele prikkels bij knooppuntontwikkeling en opgenomen in een eindpublicatie van Platform 31.

In 2012 en 2013 heeft de stadsregio het OV/RO-model ontwikkeld. Dat is een financieel model dat de geldstromen inzichtelijk maakt indien OV en RO integraal worden opgepakt. Het model is indertijd ontwikkeld in het kader van de integrale OV-concessie. Toen dat een brug te ver bleek, is het model destijds niet voltooid. Recentelijk is besloten het model alsnog af te bouwen t.b.v. kennisdeling. Het model is februari 2013 opgeleverd en gepubliceerd. Het model en bijbehorende bestanden (waaronder handleiding) zijn gratis te gebruiken en te downloaden via onze website.

Regioprogramma 2012-2015

De stadsregio is één van de zes Gelderse regio's waarmee de provincie Gelderland nieuwe contractafspraken in het kader van regio- en stadscontracten heeft gemaakt. In totaal is 15 miljoen euro aan de stadsregio door de provincie beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van een achttal programmalijnen binnen het regioprogramma voor de periode 2012-2015. Daarbij is de stadsregio betaal- en beheerautoriteit richting de regiegemeenten over dit budget en de daarin begrepen verdeling over de acht programmalijnen. De stadsregio heeft een verantwoordingsplicht richting de provincie.

Het grootste deel van de projecten in de verschillende programmalijnen is gestart en een aantal projecten is zelfs al afgerond. De voortgangsrapportage 2013 heeft een goed beeld opgeleverd van de stand van zaken en de midterm review van begin 2014 is voorbereid. Met alle betrokken contractpartners is voortgangsoverleg geweest. Er zijn projectleiders overleggen georganiseerd om kennis uit te wisselen. Voortduren is er contact geweest met de provincie Gelderland over de voortgang. Er is aandacht besteed aan de communicatie en is een bijdrage geleverd aan het congres Stad en Regio. In 2014 vindt de midterm review plaats en wordt besloten over de herverdeling van de vrijvallende middelen. In 2013 hebben hier voorbereidingen voor plaatsgevonden.

Eureka

Sinds 2007 werkt de stadsregio aan het Eureka-programma. Eureka bestaat uit verschillende projecten die anticiperen op het klimaat- en energievraagstuk, met een focus op het verbeteren van luchtkwaliteit in de regio. Dit programma wordt mogelijk gemaakt door rijksbijdragen vanuit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) waaraan de wettelijke doelstelling is gekoppeld dat per 1 januari 2015 in de hele stadsregio de normen voor respectievelijk fijn stof (PM10) en stikstofoxiden (NOx) worden gehaald.

Ook in 2013 is uitvoering gegeven aan projecten binnen het Eureka-programma zoals verbetering doorstroming op trajecten in en rondom Arnhem en Nijmegen, Stimulering duurzame stedelijke distributie, Rijden op Groengas, Stimulering schone scheepvaart (o.m. Walstroom), Elektrische fietsen en scooters. Daarnaast is de stadsregio beheer- en betaalautoriteit voor de rijksbijdragen vanuit NSL richting de regiegemeenten en verantwoordelijk voor verantwoording hiervan richting provincie en Rijk. In 2013 hebben we tevens gezocht naar nieuwe financieringsmogelijkheden waarmee regionale luchtkwaliteitsknelpunten kunnen worden opgelost.

De Groene Kracht

De Groene Kracht geeft de regionale ambities en het beleid op het gebied van duurzame energie, duurzame mobiliteit en de duurzaam gebouwde omgeving van de stadsregio vorm. We werken samen met de regiegemeenten aan structuurversterkende maatregelen voor een transitie naar een duurzame regionale economie. We richten ons op de vier programmalijnen; duurzame mobiliteit, duurzame

energie duurzaam gebouwde omgeving en verbeteren van de luchtkwaliteit. Om meer samenhang en sturing te geven aan dit programma is in 2013 de Routekaart De Groene Kracht ontwikkeld. Met deze Routekaart is een gezamenlijke regionale stip op de horizon gezet voor 2020 en 2050. Streven is om in 2050 als regio energieneutraal te zijn.

Binnen De Groene Kracht worden onder meer projecten zoals de Concessie elektrische laadpalen en De Groene Hub ontwikkeld. Omdat De Groene Hub een nadrukkelijke regionale uitstraling heeft gekregen als gevolg van het grote aantal regionale partners die aan het project deelnemen, heeft de gemeente Nijmegen in 2013 de stadsregio verzocht dit project over te hevelen naar de stadsregio. Dit project is daarmee onderdeel geworden van De Groene Kracht.

Wat hebben we niet gedaan?

Het afgelopen jaar is gebleken dat de potentiële OV/RO knooppunten Wijchen-West, Arnhem Pleij en Zevenaar-poort (Oost) vanuit mobiliteitsperspectief technisch moeilijk inpasbaar dan wel financieel niet haalbaar waren. Tevens heeft de verkennende aard van het project tot een overaanbod aan knooppunten geleid, zonder dat nadere prioritering van de verschillende knooppunten is aangegeven. Een regionaal afwegings-/prioriteringskader hiervoor is in 2013 niet ontwikkeld.

Wat heeft het gekost?

	Oorspronkelijke begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Werkelijk 2013
Lasten	2.235.670	14.017.704	12.988.645
Baten	1.968.808	13.736.650	12.767.265

Zie voor toelichting op de cijfers paragraaf 4.3.

2.5 Programma Wonen

Wat is de context?

Het doel van dit programma is het tijdig beschikbaar hebben van een juiste woning voor iedere (toekomstige) bewoner van de stadsregio. Dit kan bereikt worden door een mix van instrumenten zoals een regionale huisvestingverordening voor verdeling van sociale huurwoningen en afstemming van de programmering van woningbouwplannen tussen gemeenten. Daarbij is ook nadrukkelijke aandacht voor een duurzaam gebouwde omgeving.

De regio kiest hierbij voor de vraaggerichte benadering. Kwaliteit en de voorkeuren van de consument staan centraal bij keuzes voor woningbouw en de diversiteit in de regio kan daarbij beter benut worden. Het investeren in kwaliteiten is noodzakelijk om de huidige inwoners een prettig woonmilieu te blijven bieden, in te spelen op de woonbehoefte en mensen van buiten de regio te blijven aantrekken.

Wat wilden we bereiken in 2013?

Binnen het programma Wonen worden gewerkt aan de ontwikkeling van regionaal woonbeleid met bijpassend instrumentarium voor de stadsregio. De volgende taken vloeien daaruit voort:

- Een rechtvaardige en transparante verdeling van de schaarse beschikbare sociale huurwoningen
- Het tijdig beschikbaar hebben van de juiste woning voor iedere (toekomstige) inwoner van de regio
- Verduurzaming van de nieuwbouw en bestaande bouw.

Wat hebben we bereikt?

De uitvoering van bovengenoemde speerpunten richt zich op de volgende thema's:

- A. Woonruimteverdeling
- B. Uitvoeringsprogramma Wonen
- C. Stimuleringsprogramma Vraaggericht bouwen en programmeren
- D. Stimuleringsprogramma Duurzaam Gebouwde Omgeving

In onderstaande gaan we puntsgewijs voor elk van deze thema's op de uitgevoerde activiteiten in 2013 in.

Wat hebben we bereikt in 2013?

A. Woonruimteverdeling

- Inwerkingtreding van de nieuwe verordening in januari 2013 in werking getreden
- Informeren van woningzoekenden en corporatiemedewerkers over de wijzigingen en de overgangsregeling behoud meettijd.

B. Uitvoeringsprogramma Wonen

- Oplevering verhuisbewegingenonderzoek

C. Stimuleringsprogramma vraaggericht bouwen en programmeren

- Pilot middengebied, waarbij belangrijke inzichten zijn verkregen over concurrentie op de woningmarkt en potentie voor vrije sectorhuur.
- Cursus vrije sectorhuur voor gemeenten
- Onderzoek naar potentie voor beleggers in woningbouwprojecten in het middengebied
- Wonen en zorg: pilots in Renkum en Overbetuwe, extra thema-platform, start pilot in Heumen
- De resultaten van de pilot in het middengebied heeft belangrijke input geleverd voor de Woonagenda die door het CvB is vastgesteld.

D. Stimuleringsprogramma Duurzaam Gebouwde Omgeving

- Het Groene Akkoord is op 26 april 2013 ondertekend
- De methodiek van GPR Gebouw en het leren werken hiermee in de meeste aangesloten gemeenten geïmplementeerd.
- In het IEE-project PassREg (energieneutraal bouwen/renoveren) is een Set of Solutions voor Passief Huis Bouwen ontwikkeld samen met de Europese partners, open dagen en kennisateliers gehouden over het GWLO-project in Oosterhout
- Organisatie trilogie over energieneutraal bouwen in het najaar van 2013
- In de Energiesprong Montferland is de monitoring van de energieneutrale woningen daadwerkelijk geïnstalleerd en daarmee van start gegaan.
- De collectieve inkoopactie voor zonnepanelen is in 2013 van start gegaan waardoor in totaal 7.000 zonnepanelen zijn geïnstalleerd
- Het project Meter Maken in verduurzaming van de bestaande voorraad is eind 2013 van start gegaan.

Wat hebben we ervoor gedaan?

A. Woonruimteverdeling

In het kader van een goede woonruimteverdeling binnen de regio voert de stadsregio de Huisvestingswet uit door middel van de Regionale Huisvestingsverordening 2013. Daarnaast houdt de stadsregio toezicht op het proces van de verdeling van (sociale) woonruimte in de Stadsregio Arnhem Nijmegen. De nieuwe Huisvestingsverordening is in januari 2013 in werking getreden. De overgang is soepel verlopen. Woningzoekenden en corporatiemedewerkers zijn geïnformeerd over de wijzigingen en de overgangsregeling behoud meettijd. De tevredenheid over het systeem is groot.

In 2012 is de wijziging van de verordening geregeld en voorbereid. In 2013 hebben we doorlopend gemonitord of de uitvoering liep zoals beoogd. Daartoe is contact onderhouden met corporaties, gemeente en Entree/Enserve en zijn vragen van woningzoekenden beantwoord. In oktober heeft een evaluatie plaatsgevonden waaruit naar voren is gekomen dat woningzoekenden en corporaties tevreden zijn met de nieuwe verordening. De werkzaamheden van de Urgentiecommissie en Beroepscommissie Woonruimteverdeling zijn gecontinueerd in 2013.

B. Uitvoeringsprogramma Wonen

Eind 2013 zijn de subregionale woningbouwprogramma's/woonagenda's uit de verstedelijkingsvisie geactualiseerd op basis van actuele prognosegegevens, uitkomsten van WoON2012 en de uitgangspunten van de verstedelijkingsvisie. Er is breed draagvlak bij gemeenten voor de gezamenlijk uitgevoerde analyses van diverse onderzoeken. Deze analyses hebben geleid tot een woonagenda, die door het CvB is vastgesteld en nu ter instemming voorligt bij de 20 gemeenten en de provincie. Deze agenda past binnen het woonbeleid uit de verstedelijkingsvisie waarin een koers is ingezet naar een vraaggerichte en kwalitatieve woningbouwprogrammaring.

Met ondersteuning van onderzoeks- en adviesbureau Atrivé zijn diverse analyses uitgevoerd van beschikbare data. Deze analyses zijn in diverse vormen besproken met gemeenten, maar ook met corporaties en marktpartijen. Er is een bestuurlijke excursie georganiseerd naar Amsterdam en er is in zowel regionaal als subregionaal verband overleg gevoerd met gemeenten. Uiteindelijk hebben we een rapportage gemaakt waarin de diverse analyses samenkomen en de onderbouwing vormen voor de woonagenda (zie ook programmablad Ruimte, uitvoeringsprogramma Verstedelijking).

C. Stimuleringsprogramma vraaggericht bouwen en programmeren

In crisistijd is regionale samenwerking op woningmarktniveau belangrijker dan ooit. Financieringsproblemen en bezuinigingen zorgen ervoor dat woningbouw en –verbetering stagneren. De vraagstukken waar gemeenten mee geconfronteerd worden, zijn steeds complexer. In 2012 zijn daarom diverse pilots rond vraaggericht bouwen en stimuleren gestart. De stadsregio heeft in 2013 de

ervaringen hieruit verbreed en uitgebreid. Crisismanagement, regionale afstemming en samen zoeken naar nieuwe oplossingsrichtingen en samenwerkingsvormen stonden daarbij centraal. De stadsregio heeft in het afgelopen jaar de regiogemeenten ondersteund bij het proces om met betrokken partijen op de woningmarkt te komen tot een lokale en subregionale focus in de aanpak van de crisis op de woningmarkt en bij het voeren van regie. Het bevorderen van verdergaande samenwerking, delen van kennis en deskundigheid stond en staat daarbij centraal. De ondersteuning moet bijdragen aan het opstellen en uitvoeren van lokale en regionale woonagenda's.

We hebben daarnaast kennis vergaard en gedeeld ten aanzien van het functioneren van de woningmarkt, met name gericht op aanpak van de crisis. Dit hebben we op regionaal niveau gedaan, specifiek voor het middengebied en de Liemers, maar ook voor individuele projecten. Zonder uitzondering zijn daarbij naast gemeenten ook andere partijen betrokken.

D. Stimuleringsprogramma Duurzaam Gebouwde Omgeving

Doel van het Stimuleringsprogramma Duurzaam Gebouwde Omgeving is het stimuleren van alle partijen die betrokken zijn bij de realisatie van nieuwbouwwoningen en herstructurering binnen de stadsregio om duurzaam te bouwen en verbouwen. In 2013 hebben we vervolgstappen gemaakt met gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen door hen te leren werken met GPR Gebouw en Stedenbouw. In het voorjaar van 2013 is met een groot aantal betrokken partijen een nieuw DuBo-convenant, genaamd het Groene Akkoord, ondertekend. In 2013 is daarnaast een start gemaakt met het monitoren van energieneutrale woningbouw of renovatie en de aanpak van energiezuinig maken van bestaande woningen en gebouwen. De ambitie is dat in 2020 alle opgeleverde nieuwbouwwoningen energieneutraal zijn en dat in de bestaande bouw 20% energie moet zijn bespaard.

Het Groene Akkoord, de nieuwe uitdaging in duurzaam bouwen, is op 26 april 2013 ondertekend door 54 partners, alle gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen. Daarnaast is in 2013 de methodiek van GPR Gebouw en het leren werken hiermee in de meeste aangesloten gemeenten geïmplementeerd. Eind 2013 is Het Groene Akkoord aangemeld voor de Nederlandse Duurzaam Bouwen Awards 2014 (en begin 2014 genomineerd). In het IEE-project PassREg (energie-neutraal bouwen/renoveren) is een Set of Solutions voor Passief Huis Bouwen ontwikkeld samen met de Europese partners, open dagen en kennisateliers gehouden over het GWLO-project in Oosterhout én een succesvolle, goedbezochte trilogie over energieneutraal bouwen in het najaar van 2013 georganiseerd. In de Energiesprong Montferland is de monitoring van de energieneutrale woningen daadwerkelijk geïnstalleerd en daarmee van start gegaan. Eerste resultaten zijn besproken. Energiesprong Montferland heeft in het najaar de publieksprijs van de Voorsprong gewonnen voor innovatieve opdrachtgeverschap. De collectieve inkoopactie voor zonnepanelen is in 2013 daadwerkelijk van start gegaan en Ballast Nedam heeft ervoor gezorgd dat bijna 400 huishoudens en een paar lokale overheden, scholen en bedrijven in totaal 7.000 zonnepanelen hebben geïnstalleerd, tegen een investeringsvolume van € 3 miljoen en 1.500 manuren werk. Tot slot is gestart met het project Meters Maken in verduurzamen van de bestaande voorraad. De gemeente Rheden heeft de stadsregio in 2013 verzocht dit project, vanwege de regionale uitstraling, over te nemen en verdere uitvoering te geven. Vervolgens is onder aansturing van de stadsregio de projectorganisatie geïnstalleerd en een projectplan en spelregeldocument voor gemeenten en adviesbureaus vastgesteld. Verder is Meters Maken eind 2013 daadwerkelijk voor gemeenten van start gegaan met de vaststelling van werkbudgetten per gemeente en het organiseren van een virtuele markt (videopitches op website) van bureaus die de gemeenten kunnen ondersteunen in het project.

Wat hebben we niet gedaan?

- Het woningbouwprogramma van de 20 gemeenten is nog niet geactualiseerd. Dit was onhaalbaar door vertraging in beschikbaar komen van (landelijke) data. In goed overleg met provincie is het actualiseren van het programma doorgeschoven naar 2014.

- De Pilot middengebied is nog niet afgerond. De analyse voor de lange termijn zal plaatsvinden in de eerste helft van 2014 ten laste van het stimuleringsprogramma 2014.

Wat heeft het gekost?

	Oorspronkelijke begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Werkelijk 2013
Lasten	861.024	861.554	884.106
Baten	0	120.500	242.814

Zie voor toelichting op de cijfers paragraaf 4.3.

3. Paragrafen

In dit hoofdstuk zijn de volgende, voor de stadsregio van toepassing zijnde paragrafen opgenomen:

- Weerstandsvermogen.
- Financiering.
- Bedrijfsvoering.
- Verbonden partijen.

De paragrafen onderhoud kapitaalgoederen, lokale heffingen en grondbeleid zijn voor de stadsregio niet van toepassing.

3.1 Paragraaf Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen kan worden gedefinieerd als "het vermogen van de stadsregio om financiële tegenvallers te kunnen opvangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering" en bestaat uit de relatie tussen:

- de **weerstandscapaciteit**: de middelen en mogelijkheden waarover de stadsregio beschikt kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- alle **risico's**, waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De Stadsregio Arnhem Nijmegen voert projecten uit die door omvang, looptijd en complexiteit risico's met zich meebrengen in zowel kosten als opbrengsten en is zich ervan bewust dat door een sluitende begroting en een goede projectbeheersing niet alle risico's kunnen worden uitgesloten. Om deze reden wordt het verstandig geacht om voldoende weerstandsvermogen beschikbaar te hebben. Zo kan de stadsregio eventuele tegenvallers, ook als ze zich gelijktijdig voordoen, opvangen.

Bepalend voor de optimale omvang van het weerstandsvermogen is de hoogte van de financiële risico's waaraan de stadsregio bloot staat en de kans dat dergelijke risico's zich daadwerkelijk voordoen. Ook de mate van flexibiliteit in de begroting speelt een rol: hoe snel kunnen tegenvallers worden opgevangen zonder dat dit gepaard gaat met ombuiging van beleid en daarmee gemoeide uitgaven.

De Stadsregio Arnhem Nijmegen acht het wenselijk om alle risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om de risico's van Stadsregio Arnhem-Nijmegen in kaart te brengen is in samenwerking met de stafdiensten een risicoprofiel opgesteld en de risico's worden op de momenten van de Planning & Control cyclus steeds geactualiseerd. Met behulp van het softwareprogramma NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem) worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld. Hierbij worden zowel financiële risico's gemeld als ook imago risico's die niet direct financiële gevolgen hebben.

Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van de risico-inventarisatie. Op basis van de geïnterviewde risico's is tevens het weerstandsvermogen berekend. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen de risico's voor het programma Mobiliteit en de overige programma's. Voor het programma Mobiliteit is het weerstandsvermogen het vrije deel van de vooruit ontvangen BDU. De programmakosten Mobiliteit worden immers gedekt uit de BDU waarbij we op grond van de wet verkeer en vervoer alleen kosten voor mobiliteit uit kunnen bekostigen. Voor de risico's van de overige programma's (inclusief de bedrijfsvoering) is een weerstandsreserve opgebouwd vanuit het jaarlijks resultaat. Deze programmakosten worden gedekt uit rentebaten en de inwonerbijdrage. Aangezien de programma's vanuit diverse bronnen worden bekostigd wordt er voor het weerstandsvermogen een onderscheid gemaakt in vrije deel BDU resp. de weerstandsreserve voor de overige programma's.

3.1.1 Mobiliteit

Uit de inventarisatie zijn vanuit de stafdiensten in totaal 12 risico's in beeld gebracht. In het onderstaande overzicht wordt echter alleen het aantal risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit met een maximum van 10.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico nr.	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
R17	Kosten Stadsregiorail (aanleg infrastructuur en Beheer en instandhoudingskosten) zijn meer dan het oorspronkelijk budget van 55.4 mln. (oktober 2007 vastgesteld door raad)	Financieel - Aanwenden extra gelden uit de vrije middelen	50%	max.€ 5.000.000	82.91%
R21	Wederzijdse betaling Arnhem-Winterswijk en Tiel-Arnhem levert een potentieel exploitatietekort voor het treindeel van de concessie C2013	Financieel - Financieel tekort van maximaal €1.172.810,=/jaar , financieel overschot van maximaal € 453.892,= /jaar voor de periode 2013-2023	30%	max.€ 2.345.620	10.92%
R22	Noodzaak tot extra subsidie voor bediening station Westervoort in overgangsjaar 2012	Financieel - Eenmalige bijdrage voor vervoerder Syntus tussen € 0,= en 929.634,= in het dienstregelingsjaar 2012	10%	max.€ 939.634	2.25%
R18	Kosten Stadsregiotaxi hoger dan begroot	Financieel - Structureel tekort op jaarbegroting	10%	max.€ 200.000	0.31%
R26	Quick Wins 2007 I&M stemt niet in met het uitstelverzoek voor de besteding van de Quick Win gelden voor de P&R Elst Centraal. á € 4.000.000.	Financieel - Hierdoor kan de P&R mogelijk niet gerealiseerd ; Imago - De stadsregio leidt als partner mogelijk imagoschade	10%	max.€ 0	0.00%
R27	Budgetten actieprogramma regionaal OV worden niet aangewend voor 2020	Financieel - Gelden gaan terug naar I&M; Imago - Mogelijk wordt de stadsregio aangerekend voor het niet optimaal benutten van toegekende budgetten	10%	max.€ 0	0.00%
R28	Onderaannemer ARS betaalt SLIM-deelnemers niet of te laat uit.	Financieel - Financieel zijn er geen gevolgen; Imago - Stadsregio wordt als onbetrouwbare partner geprofileerd	30%	max.€ 0	0.00%
R24	Exploitatiekosten stadsregioraildienst-regeling zijn in de aanloop niet kostendekkend	Financieel - Jaarlijkse noodzakelijke reservering binnen de vrije middelen BDU totdat exploitatie kostendekkend is.	0%	max.€ 0	0.00%
R3	De Snelfietsroute Arnhem - Zevenaar is niet tijdig opgeleverd volgens beschikking	Financieel - De subsidie van de provincie Gelderland wordt ingetrokken (€ 600.000,-); Imago - Imagoschade voor de stadsregio	10%	max.€ 0	0.00%
R2	Het RijnWaalpad is	Financieel - De subsidie van	10%	max.€ 0	0.00%

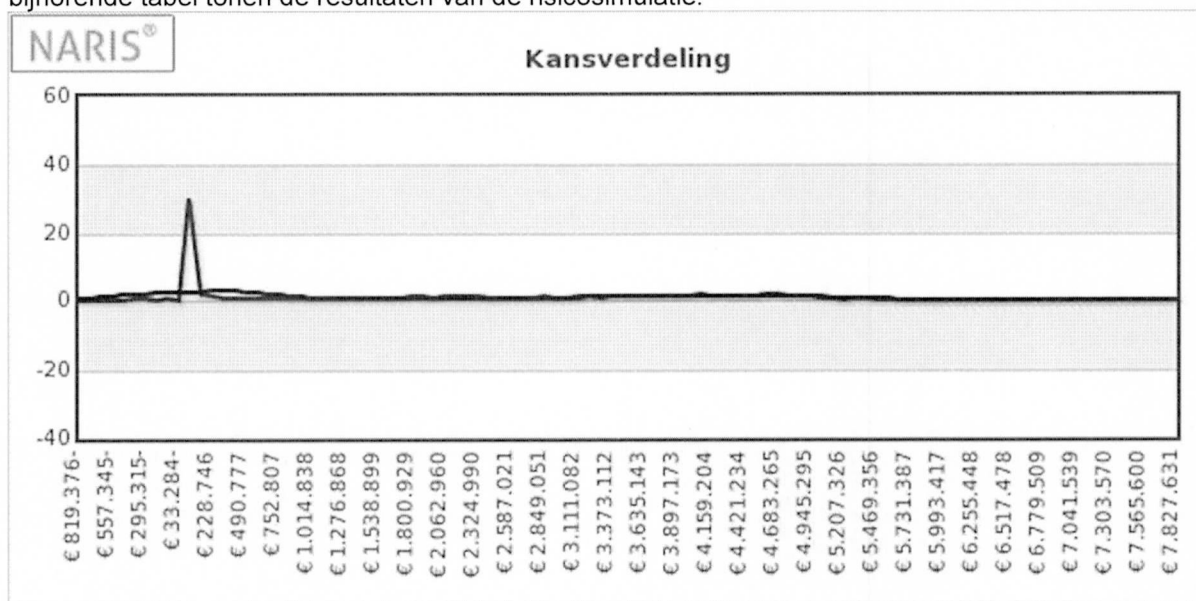
	niet tijdig opgeleverd volgens beschikking	de provincie Gelderland wordt ingetrokken (€ 5mln); Imago - Imagoschade voor de stadsregio			
--	--	--	--	--	--

Totaal grote risico's: € 8.485.254

Overige risico's: € 0

Totaal alle risico's: € 8.485.254

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 8.485.254 - zie tabel 1) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Figuur 1 en de bijhorende tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages	
Percentage	Bedrag
5%	€ 29.649-
10%	€ 15.340-
15%	€ 1.031-
20%	€ 13.279
25%	€ 27.588
30%	€ 41.897
35%	€ 87.145
40%	€ 547.506
45%	€ 1.052.644
50%	€ 1.614.195
55%	€ 2.046.190
60%	€ 2.489.235
65%	€ 3.002.623
70%	€ 3.425.183
75%	€ 3.814.552
80%	€ 4.136.707
85%	€ 4.461.267
90%	€ 4.736.509
95%	€ 5.116.687

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 4.736.509 (benodigde weerstandscapaciteit).

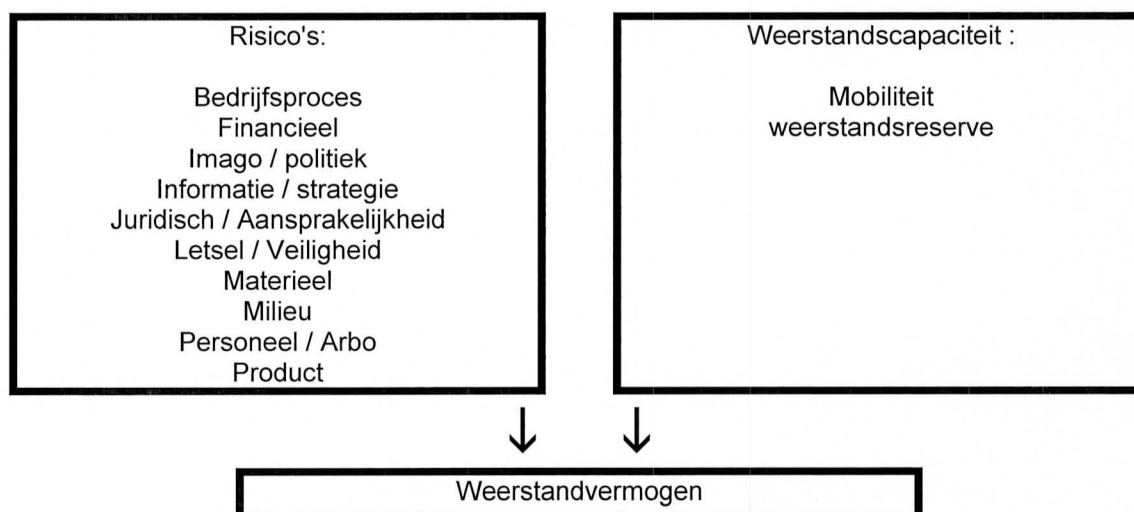
3. Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Stadsregio Arnhem-Nijmegen bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit				
Weerstand	Startcapaciteit	Bijboekingen	Afboekingen	Huidige capaciteit
Mobiliteit	€ 23.262.799	€ 0	€ 16.300.249	€ 18.457.712
weerstandreserve	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totale weerstandscapaciteit	€ 23.262.799	€ 0	€ 16.300.249	€ 18.457.712

4. Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 18.457.712}{€ 4.736.509} = 3.94$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het ratio van uw organisatie valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen. Echter is het beschikbaar en minimaal benodigd budget vanuit de BDU de komende jaren niet in evenwicht. Dit betekent dat er aanspraak gemaakt zal moeten worden op de vrij te besteden middelen. De vrij te besteden middelen zullen daardoor reduceren, waardoor de buffer voor risico's ook kleiner wordt de komende jaren. Goed risicomanagement blijft dus erg belangrijk. In 2014 zal de vrije ruimte naar verwachting teruglopen naar ca. € 7,5 miljoen (zie MUM 2014-2017).

5. Nieuwe ontwikkelingen

In juni 2013 heeft minister Plasterk het wetsvoorstel afschaffing plusregio's aangeboden aan de Tweede Kamer. Als het wetsvoorstel wordt aangenomen komt de plusstatus van de Stadsregio Arnhem Nijmegen per 1 januari 2015 te vervallen en zullen de verkeer- en vervoerstaken overgaan naar de Provincie Gelderland. De bijbehorende middelen, de Brede Doeluitkering (BDU) wordt aan het provinciefonds toegevoegd. Vooruitlopend op de aanneming van het wetsvoorstel, zijn er transitieteams gevormd die de overdracht van taken, middelen en mensen regelen. Met de provincie is inmiddels al een herenakkoord afgesloten dat de medewerkers die voor 100% zijn toegerekend aan de BDU mee overgaan naar de provincie. Met de provincie is inmiddels al een herenakkoord gesloten dat de medewerkers die voor 100% zijn toegerekend aan de BDU mee overgaan naar de provincie. Daarnaast zijn er nog eventuele ontvlechtingskosten nog niet zijn meegenomen in bovenstaande opstelling; de weerstandsreserve mobiliteit (vrije deel BDU) zal daarmee worden verlaagd. Tevens is het de vraag of het hele vrije deel moet worden overgedragen aan de provincie, of slechts het deel wat de risico's afdekt van de taken die worden overgedragen. Dit hangt uiteraard ook samen met het feit of er nog vervoerstaken achterblijven bij een gemeenschappelijke regeling in 2015.

3.1.2 Stadsregio Overig (exclusief Mobiliteit)

Uit de inventarisatie zijn vanuit de overige afdelingen in totaal 29 risico's in beeld gebracht. In het onderstaande overzicht wordt echter alleen het aantal risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit met een maximum van 10.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's					
Risic onum mer	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
R34	Takendiscussie regionale samenwerking regio Arnhem/Nijmegen. Een deel van het vaste personeel zal in deze economische moeilijke tijd niet direct een nieuwe baan vinden.	Financieel - Niet gedekte personele lasten	70%	max.€ 1.200.000	32.92%
R64	Bij de behandeling jaarrekening 2012 in Stadsregioraad juni is een motie aangenomen "bezuinig op de inwonerbijdrage en biedt gelijktijdig ruimte voor de	Financieel - Bezuiniging op het personeel door afstoten van taken bedrijfsvoering/regionale ontwikkeling	90%	max.€ 570.000	19.90%

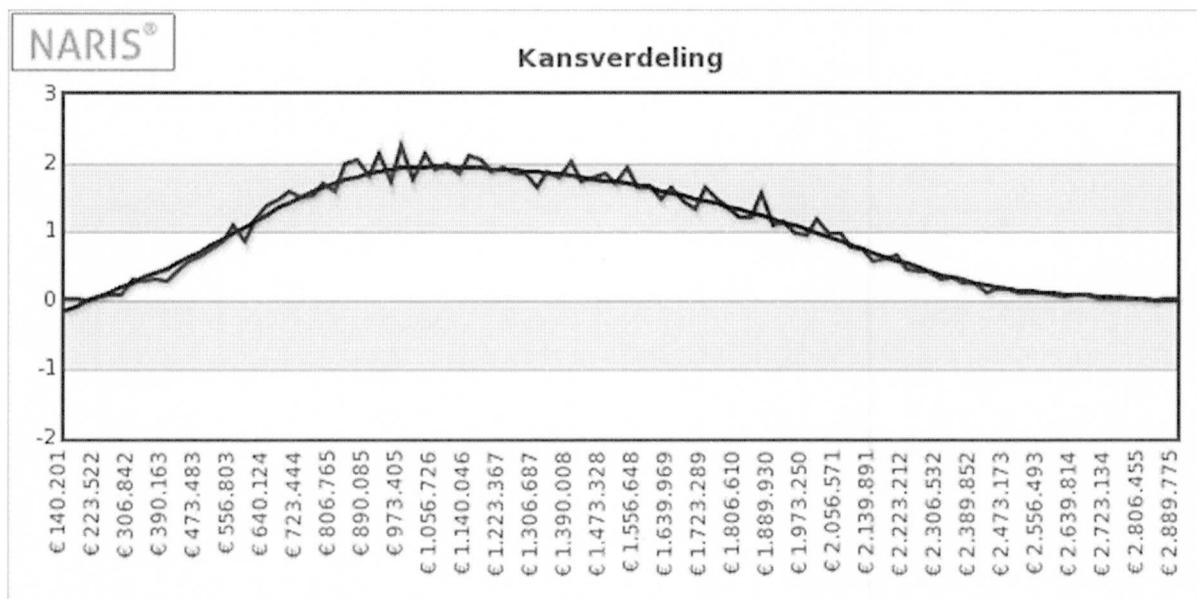
	regionale samenwerking van morgen", waarin 25% bezuinigd moet worden op de inwonerbijdrage miv 2014.				
R32	Eureka (Tranches FES-gelden): 1) Projecten worden niet uitgevoerd dan wel afgerond voor 1 januari 2015. 2) Onderzoek naleving subsidievoorwaarden niet volledig in beeld: een risico is evt. stapeling subsidies en toerekening rente	Financieel - Subsidie wordt niet volledig toegekend/inmiddels gemaakte lasten niet gedekt; Imago - Politiek	50%	max.€ 500.000	9.91%
R39	Niet aanbesteden terwijl wettelijk drempelbedrag aanbestedingen wordt overschreden	Financieel - Boetes	50%	max.€ 200.000	3.94%
R56	Niet verkrijgen van subsidiegelden waarmee wel rekening is gehouden in de begroting	Financieel - Begrotingstekort	50%	max.€ 200.000	3.92%
R49	Niet goed vastleggen van contractuele afspraken en/of aansprakelijkheid	Financieel - Schade komt voor rekening stadsregio	50%	max.€ 200.000	3.90%
R63	In het regioprogramma 2012-2015 zijn €200.000 aan beheerkosten opgenomen, waarover verantwoording moet worden afgelegd.	Financieel - Wij krijgen de beheerkosten in 2015 niet vergoed	50%	max.€ 200.000	3.86%
R65	De takendiscussie kan leiden tot voortijdig ontbinden van langlopende contracten en het vervroegd afschrijven van activa.	Financieel - Financiële verplichting loopt door	30%	max.€ 200.000	2.33%
R15	Langdurig ziekteverzuim	Financieel - Extra financiële lasten	50%	max.€ 100.000	2.30%
R10	Tijdelijke arbeidscontracten worden niet verlengd en ex werknemer heeft nog geen nieuwe baan	Financieel - Stadsregio betaalt WW-uitkering	70%	max.€ 60.000	2.17%

Totaal grote risico's: € 3.430.000

Overige risico's: € 907.500

Totaal alle risico's: € 4.337.500

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 4.337.500 - zie tabel 1) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Figuur 1 en de bijhorende tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
5%	€ 537.439
10%	€ 655.152
15%	€ 745.627
20%	€ 826.444
25%	€ 897.257
30%	€ 966.711
35%	€ 1.037.623
40%	€ 1.110.021
45%	€ 1.178.217
50%	€ 1.252.192
55%	€ 1.330.029
60%	€ 1.403.895
65%	€ 1.481.710
70%	€ 1.560.999
75%	€ 1.649.227
80%	€ 1.743.884
85%	€ 1.849.873
90%	€ 1.976.518
95%	€ 2.136.481

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 1.976.518 (benodigde weerstandscapaciteit).

3. Beschikbare weerstandscapaciteit

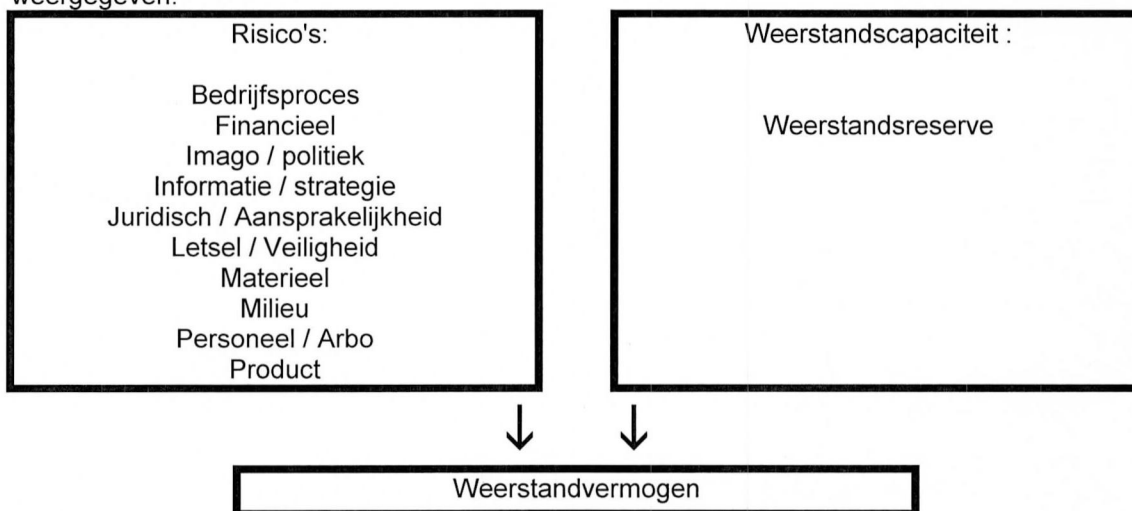
De beschikbare weerstandscapaciteit van Stadsregio Arnhem-Nijmegen bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Weerstand	Startcapaciteit	Bijboekingen Resultaat 2012	Afboekingen	Huidige capaciteit
Mobiliteit	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
weerstandreserve	€ 1.736.135	€ 925.871	€ 0	€ 2.662.006
Totale weerstandscapaciteit	€ 1.736.135	€ 925.871	€ 0	€ 2.662.006

4. Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 2.662.006}{€ 1.976.518} = 1.35$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het ratio van uw organisatie valt in klasse C. Dit duidt op een voldoende weerstandsvermogen.

5. Nieuwe ontwikkelingen

In de risicoparagraaf zijn een aantal personele en contractuele risico's opgenomen met het oog op de mogelijke afschaffing van de plusregio's en de nog lopende takendiscussie over de toekomstige regionale samenwerking. Hoewel we proberen middels maatregelen, zoals het verbreden van het mobiliteitsbeleid, de risico's te verlagen, komen er door de trage besluitvorming risico's bij. Denk hierbij aan het binnen een kort tijdsbestek organiseren van taakoverdracht naar de nieuwe op te richten GR, Triple Helix of naar een gemeente, waarvan nog steeds niet bekend is welke taken mee overgaan. Of aan organisatorische risico's om het schip varende te houden met een organisatie die voor een groot deel draait op tijdelijk personeel die steeds onrustiger wordt door de langdurige onzekerheid. Een kwalitatief goede en continue uitvoering van taken kan hierbij in het gedrang komen.

3.2 Paragraaf Financiering

De uitvoering van de programma's wordt ondersteund door de financieringsfunctie. Deze omvat de financiering van het beleid en het uitzetten van geld dat niet direct nodig is. De stadsregio heeft het beleid inzake de treasuryfunctie vastgelegd in een treasurystatuut dat op 15 december 2011 is aangepast en geactualiseerd met als ingangsdatum 1 januari 2012.

Het treasurystatuut is zodanig opgesteld dat het een objectieve en transparante verantwoording mogelijk maakt en omvat de volgende onderdelen:

- Doelstellingen treasuryfunctie.
- Risicobeheer.
- Bedrijfsfinanciering.
- Kasbeheer.
- Administratie organisatie en interne controle.

Voor de inhoud verwijzen wij naar het betreffende stuk.

Gelet op de invoering van de Wet Schatkistbankieren die met ingang van 15 december 2013 van kracht is geworden, zal het treasurystatuut in 2014 herzien moeten worden.

Algemene ontwikkelingen 2013

Liquiditeitspositie

De liquiditeitspositie van de stadsregio is bijzonder goed. Deze uitstekende liquiditeitspositie is ontstaan doordat subsidiegelden in het kader van de Brede Doeluitkering (BDU), het Regionaal Mobiliteitsfonds en ESF-gelden vooruit worden ontvangen. De doorbetaling hiervan aan de begunstigen is afhankelijk van het tempo waarin de projecten worden uitgevoerd c.q. uitbetalingen aan de hand van ingediende verantwoordingen kunnen plaatsvinden.

In 2013 is het saldo van de beschikbare liquide middelen gedaald van € 170 miljoen naar € 158 miljoen, met name door de uitbetaling van ca. € 10 miljoen aan BWS gelden aan de deelnemende gemeenten. Volgens de liquiditeitsprognose zal dit saldo de komende jaren sterk dalen. Wij hebben afgelopen jaren 'gespaard' voor de uitvoering van grote mobiliteitsprojecten, zoals het project Stadsregiorail en afhankelijk van de voortgang hiervan zullen de komende jaren ineens omvangrijke bedragen moeten worden uitbetaald.

Renteontwikkelingen 2013

De economische crisis heeft grote invloed gehad op het rentepercentage van producten bij de banken. In maart 2009 was de ECB al behoorlijk gedaald ten opzichte van de voorgaande jaren en stond de ECB rente op 1,5%. In 2012 en 2013 is de ECB rente nog verder gedaald; op 07-11-2013 naar 0,25%.

Renteontwikkeling ECB rente:

ECB refirente wijzigingen	
07-11-2013	0,250%
02-05-2013	0,500%
05-07-2012	0,750%
08-12-2011	1,000%
03-11-2011	1,250%
07-07-2011	1,500%
07-04-2011	1,250%
07-05-2009	1,000%
02-04-2009	1,250%
05-03-2009	1,500%

Risicobeheer

Algemeen

Dit onderdeel geeft een samenvatting van het verwachte risicoprofiel van de stadsregio. Tot de treasuryrisico's behoren onder andere de renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's.

Renterisico

De stadsregio heeft in 2013 nog renterisico's gelopen door de fluctuaties die optreden in de door derden (banken etc.) gehanteerde rentetarieven. Deze rentetarieven staan de laatste jaren onder druk. Weliswaar hebben we door verruiming van het treasurystatuut, meerdere banken waar de gelden kunnen worden wegzetten, echter zegt ons treasurymandaat dat we de gelden in een bepaalde verhouding moeten spreiden over meerdere banken én hebben banken ook limieten jegens de stadsregio. In 2013 is het regelmatig voorgekomen dat het niet mogelijk was om onze liquide middelen renderend weg te zetten bij banken. Met ingang van 16 december zijn de renterisico's nihil, gelet op de inwerkingtreding van de Wet Schatkistbankieren (zie onderdeel Schatkistbankieren).

De stadsregio heeft geen langlopende leningen uitstaan en loopt hierin dan ook geen risico middels renteherzieningen. Zoals eerder aangegeven kent de stadsregio een ruime liquiditeit doordat subsidiegelden eerder worden ontvangen. De totale treasurybaten over de tijdelijk beschikbare overtollige gelden bedragen in 2013 zijn ca. € 2,1 miljoen.

Op de voorfinanciering van de BDU-gelden rust een verplichting rente toe te voegen zoals die door de Europese Centrale Bank is vastgesteld. Per 1 januari 2013 was dit percentage 0,75%. De op dit percentage gebaseerde rente is aan het saldo vooruit ontvangen BDU toegevoegd. Daarnaast is het verplicht de gerealiseerde rente aan de Regionale Mobiliteitsfondsen en FES gelden toe te voegen. In totaal is ca. € 1,078 miljoen rente toegevoegd aan deze vooruit ontvangen bedragen.

Voor het overige komen de renteopbrengsten, zoals in de begroting aangegeven, ten gunste van de exploitatie. De totale treasurybaten over 2013 bedragen bruto ca. € 2,1 miljoen en na aftrek van boven genoemde € 1,07 miljoen rente, komt € 1,04 miljoen ten gunste van de exploitatie. Dit is € 0,3 miljoen hoger dan verwacht bij de najaarsnota. Dit is met name veroorzaakt doordat we bij de najaarsnota ervan uit zijn gegaan dat we alle liquide middelen uiterlijk 30 december 2013 moesten storten bij de schatkist, waardoor we geen bonusrente zouden ontvangen. In de Wet Schatkistbankieren die vanaf 16 december 2013 van kracht is gegaan, is een uitzondering gemaakt voor de bonusspaarrekeningen; deze mochten iets later worden overgemaakt, zodat we alsnog de bonusrente hebben ontvangen.

Kredietrisico's

De stadsregio loopt op dit moment alleen risico bij uitzetten van gelden. Het aantrekken of verstrekken van geldleningen is niet aan de orde.

Uitzettingen tot 16 december 2013 hebben alleen plaatsgevonden bij financiële ondernemingen die:

1. gevestigd zijn in de lidstaten van EER, die tenminste beschikken over een AA-rating, afgegeven door ten minste 2 van de volgende erkende ratingbureau's: Moody's, Standard&Poors of Fitch.
2. voor hen zelf of door hen uitgegeven waardepapieren kunnen aantonen dat ze tenminste een AA-minusrating beschikken, afgegeven door tenminste 2 van de hierboven genoemde ratingbureau's.
3. Indien de middelen voor een periode ten hoogste 3 mnd. worden weggezet dan dient de bank te beschikken over minimaal een AA-minusrating, afgegeven door tenminste 2 van de hierboven genoemde ratingbureau's.
4. Indien de middelen voor een periode langer dan 3 mnd. worden weggezet dan dient de bank te beschikken over minimaal een AA-minusrating, afgegeven door tenminste 2 van de hierboven genoemde ratingbureau's.
5. Uitzondering op de hierboven (punt 3) genoemde uitzetting van korter dan 3 mnd. zijn de Nederlandse systeembanken met een single A-rating, afgegeven door tenminste 2 van de hierboven genoemde ratingbureau's.
6. Nrs 1, 2 en 3 zijn niet van toepassing op uitzettingen met waardepapieren waarvoor het solvabiliteitsratio 0% is.

Schatkistbankieren

Op 16 december 2013 is het verplicht Schatkistbankieren zonder leenfaciliteit ingevoerd voor gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. De Wet Schatkistbankieren regelt dat alle overtollige liquide middelen vanaf 16 december 2013 moeten worden overgedragen aan de schatkist; de bonusspaarrekeningen hadden een uitzonderingspositie en mochten op 31 december 2013 worden overgeboekt. Langlopende middelen die voor 4 juni 2012 waren uitgezet zijn geëerbiedigd.

De liquide middelen renderen dan ook na invoering van het Schatkistbankieren minimaal op basis van het schatkisttarief. De Wet Schatkistbankieren biedt wel de mogelijkheid tot het onderling lenen aan gemeenten. In 2014 wordt gekeken of dit mogelijk interessant is voor zowel de stadsregio als de deelnemende gemeenten om dergelijke lening af te sluiten.

In de Wet Schatkistbankieren mogen liquide middelen tot aan een drempelwaarde van 0,75% over de totale begroting nog op onze bankrekeningen staan; voor 2013 bedraagt de drempelwaarde 0,75% van € 124.267.000 zijnde € 932.002. In 2013 wordt de benutting van het drempelbedrag berekend over 31 dagen van december, in plaats van over het hele kwartaal en tellen de liquide middelen van de bonusrekeningen tot 31 december 2013 niet mee.

Om echter de maximale bonus op de bonusspaarrekeningen te behalen, zijn de bedragen van de bonusspaarrekeningen niet op 31 december 2013 maar op 1 januari 2014 overgemaakt naar de Schatkist. De drempelwaarde is daardoor in december 2013 is ca. € 0,3 miljoen hoger dan toegestaan. Deze overschrijding weegt, volgens de kadernota rechtmatigheid, niet mee in het accountantsoordeel rechtmatigheid. Aan deze overtredingen zelf zijn geen (directe) financiële gevolgen verbonden. Ten aanzien van een overschrijding van de drempelwaarde Schatkistbankieren staan in de Wet eveneens geen sancties of boetes.

datum	saldo op bankrekening	Saldo op bonusspaarrekening
16-dec	€45.000	74.5 miljoen
17-dec	€45.000	74.5 miljoen
18-dec	€45.000	74.5 miljoen
19-dec	€45.000	74.5 miljoen
20-dec	€45.000	72 miljoen
21-dec	€45.000	72 miljoen
22-dec	€45.000	72 miljoen
23-dec	€45.000	72 miljoen
24-dec	€45.000	72 miljoen
25-dec	€45.000	72 miljoen
26-dec	€45.000	72 miljoen
27-dec	€45.000	72 miljoen
28-dec	€45.000	72 miljoen
29-dec	€45.000	72 miljoen
30-dec	€45.000	72 miljoen
31-dec	€138.697	40 miljoen
Telt mee voor drempelbedrag december		€ 40,8 miljoen
Gemiddeld gebruik drempel (40,8 mln. /31 dagen)		€ 1,3 miljoen

3.3 Paragraaf Bedrijfsvoering

Vanuit de bedrijfsvoering wordt de uitvoering van de taken en activiteiten van de stadsregio ondersteund. Alle beherende, verantwoordende en controlerende activiteiten vallen hieronder, welke de organisatie in staat stellen om de voorgenomen programma's en prestaties zo effectief en efficiënt mogelijk te realiseren. De kwaliteit van de bedrijfsvoering bepaalt in belangrijke mate het slagen van programma's.

Jaarlijks krijgt het beleid op bedrijfsvoering een plaats in het organisatieplan van de Stadsregio Arnhem Nijmegen, wat mede wordt gevoed door de adviezen uit de managementletter van de accountant. De verbeterpunten van de accountant bij de managementletter 2012, richtten zich met name op projectbeheersing, volledigheid verplichtingenadministratie, de dossiervorming van aanbestedingen en het vastleggen van een mandateringsregeling.

Voor projectbeheersing, volledigheid van de verplichtingenadministratie en de dossiervorming aanbestedingen is in 2013 gestart met de implementatie van het DMS (document management systeem) Corsa waarmee de in- en uitgaande post digitaal wordt geregistreerd en de digitale dossiers worden gevormd. Daarnaast is het projectsubsidiesysteem Stratech ingericht, wat middels een workflow (stappenplan) de subsidieaanvragen BDU, FES en Regiocontract beheert en beheerst.

De realisatie en het zichtbaar maken van de bezuinigingstaakstelling was geen onderdeel van onze planning & control cyclus, maar is met ingang van de jaarrekening 2012 een zichtbaar onderdeel van de planning & control producten. Jaarlijks passen we al een bezuiniging toe door de inwonerbijdrage niet te indexeren en daarnaast heeft, zoals reeds aangegeven in de begroting van 2013, de Stadsregio in 2013 € 275.000 bezuinigd binnen haar organisatie. Aangezien onze begroting grotendeels wordt bepaald door de BDU-gelden en we daaruit alleen de programmakosten mobiliteit mogen bekostigen, is de vrije ruimte waaruit we kunnen bezuinigen relatief beperkt. De baten die wij hebben zijn namelijk de gemeentelijke inwonerbijdrage plus de treasury baten, waarbij de treasury baten sterk zijn teruggelopen (zie paragraaf 3.2 financiering).

<i>Jaar:</i>	<i>Bezuinigingsmaatregelen:</i>	<i>Financiële bezuiniging</i>	<i>Bezuinigd/verwerkt in de begroting op:</i>
2013	Jarenlange inzet treasury-baten die met ingang van 2013 weer naar beneden bijgesteld zijn i.v.m. renteontwikkelingen	€ 275.000,-	€ 50.000,- regiocontract zelf uitvoeren € 20.000,- bedrijfsvoering € 60.000,- programma Wonen € 75.000,- programma Werken € 70.000,- programma Ruimte

Door het beschrijven van een mandateringsregeling wordt formeel in één document bekrachtigd hoe functiescheiding bij het aangaan van verplichtingen en betalingen is geregeld bij de stadsregio. De mandateringsregeling zal in begin 2014 in het College van Bestuur worden vastgesteld.

Financieel Beleid en Financieel Beheer

In 2013 zijn de nodige acties in gang gezet om de financiële beheersing, financiële verslaggeving en de inrichting van de administratieve organisatie en interne controle (nog) verder te optimaliseren. Na de volledige integratie van de treasuryfunctie binnen de eigen organisatie, is de sturing daarop sterk vereenvoudigd middels een treasurystatuut en treasurymandaat (zie financieringsparagraaf 3.2).

De Stadsregioraad heeft in juni 2013 de jaarstukken over 2012 (jaarverslag (inclusief jaarrekening) en de definitieve programmabegroting 2013-2016 vastgesteld. Bij de jaarrekening over 2012 heeft de stadsregio goedkeurende verklaringen van de accountant ontvangen voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid.

Financiële verordeningen

De inwerkingtreding van de Wet dualisering gemeentebestuur heeft ook consequenties gehad voor de stadsregio. Net als bij de gemeenten dient de Stadsregioraad ingevolge de Gemeentewet de financiële verordeningen (Ex artikelen 212 en 213) vast te stellen. Dit is voor de stadsregio in 2005 gebeurd. In 2006 is de Nota Rechtmatigheid voor het eerst door de Stadsregioraad vastgesteld en in

april 2009 is een herziene Nota Rechtmatigheid vastgesteld door de raad. In december 2011 is vervolgens een herzien Treasurystatuut door de Stadsregioraad behandeld en vastgesteld. In de raad van juni 2011 is de nu op peil gebrachte nota reserves en voorzieningen bij het vaststellen van de jaarrekening 2010 behandeld en vastgesteld. In oktober 2012 is een algemene subsidieverordening vastgesteld in de Stadsregioraad voor met name de subsidies die buiten de mobiliteitsverordening vallen; deze verordening is met terugwerkende kracht ingevoerd vanaf 1 april 2012.

Personeel en organisatie

Zoals ook aangegeven bij de begroting is het uitgangspunt geweest om de ambtelijke organisatie klein te houden: een zogenaamde „lean-and-mean“ organisatie. Dit is mogelijk doordat enerzijds gebruik wordt gemaakt van de kennis en expertise van medewerkers van de gemeenten en provincie en anderzijds voor gerichte opdrachten externe capaciteit wordt ingehuurd. De stadsregio heeft ook in 2013 gebruik gemaakt van (tijdelijke) detacheringen van de samenwerkende gemeenten. Naast het op maat kunnen beschikken over de juiste expertise en capaciteit, draagt dat ook bij aan een verdere versterking van de onderlinge samenwerking en draagvlak en is het financieel voordeliger doordat de kosten lager zijn dan via de markt inhuren. Daarbij blijft betrokken medewerker feitelijk op de pay-roll van de uitlenende partij, wat in tijden van bezuinigingen en met het oog op de takendiscussie een verstandige keuze is. Op sommige onderdelen van de taken van de stadsregio sprake van een zodanig verregaande complexiteit (denk aan de aanbesteding van het openbaar vervoer in een multimodale concessie) dat een bepaalde expertise nodig is. In deze gevallen worden wel advieskosten gemaakt bij externe bureaus.

3.4 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaat- dan wel publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. De stadsregio kent geen verbonden partijen, zoals bedoeld in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten.

Wel is er een stichting die nauw verbonden is met de stadsregio, te weten:

VCC-Oost

De stichting VCC Oost (Vervoer Coördinatie Centrum) is op 1 december 2000 opgericht door de provincie Gelderland en het KAN. De stichting geeft uitvoering aan het beleidsveld vervoermanagement voor deze overheden.

Het VCC Oost heeft een Raad van Toezicht, waarin het bedrijfsleven nadrukkelijk vertegenwoordigd is. Ook de provincie Gelderland en de stadsregio hebben beide één lid vertegenwoordigd in deze Raad van Toezicht. De bijdrage aan het VCC Oost maakt onderdeel uit van de besluitvorming over besteding BDU gelden. Jaarlijks stelt ons college het jaarplan en het jaarverslag van de stichting vast.

4. Programmarekening

4.1 Algemeen

Rekening 2012/programmabegroting 2013

De Stadsregioraad heeft in juni 2013 de jaarstukken over 2012 (jaarverslag (inclusief jaarrekening) vastgesteld. De rekening is aan het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland verzonden. De Stadsregioraad heeft in juni 2012 de definitieve programmabegroting 2013-2016 vastgesteld en vervolgens ter kennisname verzonden aan het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland. Tussentijds zijn er drie begrotingswijzigingen voorgelegd en vastgesteld.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De activa en passiva worden, tenzij anders vermeld, gewaardeerd tegen nominale waarden.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de historische aanschafwaarde onder aftrek van eventuele subsidies en bijdragen van derden. De materiële vaste activa wordt lineair afgeschreven gebaseerd op de verwachte gebruiksduur.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen leningen, overige langlopende leningen en overige uitzettingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs onder aftrek van eventuele aflossingen en bijzondere waardeverminderingen. Onder uitzettingen worden aandelen, obligaties, maar ook leningen en vorderingen verstaan. Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar worden opgenomen onder de vlottende activa.

Vlottende activa

De vlottende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor risico wegens oninbaarheid.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserve BWS, de weerstandsreserve, enkele bestemmings-reserves en het saldo van de rekening van baten en lasten. De reserve BWS heeft betrekking op de reserves in het kader van het Besluit Woning gebonden Subsidies. Het betreft hier geormerkte gelden, uitsluitend inzetbaar ten behoeve van de volkshuisvesting. Onttrekking vanuit de reserve is slechts mogelijk ten behoeve van uitgaven dienstbaar aan de volkshuisvesting en zullen bij bestemming altijd worden voorgelegd aan de Stadsregioraad. Onttrekking kan tweeledig zijn:

- Verbijzondering van de middelen op grond van door de Stadsregioraad genomen besluiten in een afzonderlijke reserve of voorziening.
- Onttrekking door daadwerkelijke besteding via de exploitatierekening als onderdeel van het exploitatieresultaat.

De Stadsregioraad is in mei 2012 akkoord gegaan met het bestedingsvoorstel BWS reserves op basis van inwoneraantallen. Omdat de financiële afwikkeling nog niet geheel voor eind 2012 heeft plaatsgevonden, staat er nog een reserve BWS op de balans. De financiële afwikkeling volgt. Voor een aantal plannen waarvoor subsidie is toegekend, maar die nog niet gereed zijn gemeld, is nog eenmaal uitstel verleend tot uiterlijk 31-12-2013. Bij de resultaatbestemming 2013 zal de financiële afwikkeling van de BWS reserves worden voorgelegd aan de Stadsregioraad.

De aard en doelstelling van de afzonderlijke bestemmingsreserves wordt nader toegelicht in de toelichting op de balans.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen en risico's waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten. Daarnaast zijn er voorzieningen gevormd voor bijdragen van derden waarvan de bestemming gebonden is (art.44, lid 2 BBV). Met ingang van het begrotings- en verantwoordingsjaar 2008 worden echter de niet bestede middelen van uitkeringen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel als 'vooruit ontvangen middelen' op de balans te komen, onder de overlopende passiva.

Vlottende passiva

De waardering geschiedt tegen nominale waarde. Onder de vlottende passiva worden tevens de vooruit ontvangen middelen van Europese en Nederlandse overheidslichamen opgenomen.

Rekening van baten en lasten

Het resultaat voor bestemming is opgenomen in de balans en het voorstel van de wijze van bestemming wordt als besluitvorming voorgelegd aan de Stadsregioraad.

De baten en lasten zijn en worden op basis van de waarderingsgrondslagen toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben. Voor wat betreft de concessies (inclusief Stadsregiotaxi) geldt dat gedurende het verslagjaar voorschotten worden betaald aan de vervoerders. Definitieve afrekening vindt pas plaats na ontvangst van de definitieve verantwoording inclusief goedkeurende accountants-verklaring. Hierdoor kan in een later jaar een correctie plaatsvinden op de in de programmarekening 2013 gepresenteerde lasten.

Balans
per 31 december 2013
en toelichting

4.2 Balans per 31 december 2013 en toelichting

[illegible]

Omschrijving	Balans per 31 december 2013		Balans per 31 december 2012	
PASSIVA (in euro's)				
Vaste passiva				
<i>Eigen Vermogen</i>				
Weerstandsreserve	2.662.006		1.736.135	
Reserves BWS	149.061		7.518.156	
Bestemmingsreserve Wonen	1.193.748		649.610	
Bestemmingsreserve Werken	400.000		400.000	
Bestemmingsreserve EU Brussel	0		70.000	
Bestemmingsreserve Stimulering Woningbouw	1.123.479		1.475.628	
Bestemmingsreserve rente-egalitatie	385.000		0	
Resultaat boekjaar voor bestemming (verlies)	-121.677		688.722	
Resultaat boekjaar voor bestemming BWS	65.760		744.138	
<i>Totaal Eigen Vermogen</i>		5.857.377		13.282.389
<i>Voorzieningen</i>				
Voorziening pensioenen	386.713		495.261	
Voorziening personeel	297.244		288.500	
Voorziening personeel BDU	205.335		0	
Voorziening digitalisering	0		145.000	
<i>Totaal Voorzieningen</i>		889.292		928.761
<i>Vaste schulden met rentetypische looptijd >1 jaar</i>				
Verplichtingen BWS	157.359		2.174.858	
<i>Totaal Vaste schulden met rentetypische looptijd >1 jaar</i>		157.359		2.174.858
Totaal vaste passiva		6.904.028		16.386.008
Vlottende passiva				
<i>Vooruit ontvangen middelen</i>				
Vooruit ontvangen middelen Mobiliteit	142.522.015		142.703.502	
Vooruit ontvangen middelen Bestuur	7.040		0	
Vooruit ontvangen middelen Werken	36.434		45.588	
Vooruit ontvangen middelen Ruimte	4.602.928		8.473.828	
Vooruit ontvangen middelen Wonen	296.662		30.000	
Vooruit ontvangen middelen algemeen	5.000		0	
<i>Totaal Vooruit ontvangen middelen</i>		147.470.079		151.252.918
<i>Kruisposten</i>				
Kruisposten liquide middelen	64.351		0	
Overige Kruisposten	44		0	
<i>Totaal Kruisposten</i>		64.395		0
<i>Overige schulden</i>				
Overige schulden BWS	0		76.056	
Overige schulden	13.453.700		19.881.771	
<i>Totaal Overige schulden</i>		13.453.700		19.957.827
Totaal vlottende passiva		160.988.174		171.210.745
TOTAAL PASSIVA		167.892.202		187.596.753

Toelichting balans 31 december 2013

ACTIVA

Materiële vaste activa

<i>Omschrijving</i>	<i>Boekwaarde 31-12-2012</i>	<i>Investering 2013</i>	<i>Afschrijving 2013</i>	<i>Boekwaarde 31-12-2013</i>	<i>Afschrijving- termijn</i>
Verbouwkosten 2007	36.724	0	9.181	27.543	10 jaar
Verbouwkosten 2008	56.150	0	11.991	44.159	10 jaar
Aanschaf Airco 2010	81.200	0	11.600	69.600	10 jaar
Meubilair	13.334	0	8.591	4.743	5 jaar
Automatisering	33.857	7.172	30.948	10.081	3 jaar
Totaal	221.265	7.172	72.311	156.126	

Financiële vaste activa

	31-12-2013		31-12-2012	
Obligaties				
Rabobank (looptijd 7 jaar)	5.000.000		5.000.000	
Totaal obligaties		5.000.000		5.000.000
Deposito > 1 jaar				
Rabobank (looptijd 2 jaar)		0		7.500.000
Totaal Financiële vaste activa		5.000.000		12.500.000

Toelichting financiële vaste activa

Obligaties

Dit betreft obligaties bij de Rabobank (€ 5 miljoen) met een minimale versus een maximale rente vergoeding, waarbij de hoofdsom, op einddatum, is gegarandeerd. Op 16 december 2013 is het verplicht Schatkistbankieren zonder leenfaciliteit ingevoerd voor gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Langlopende middelen die voor 4 juni 2012 waren uitgezet worden geëerbiedigd. Momenteel hebben wij nog 1 langlopende deposito die in december 2009 is aangegaan en tot het einde van de looptijd (december 2016) kan blijven staan tegen een jaarlijkse rente van 3%, zijnde € 150.000 per jaar.

Vlottende activa

	31-12-2013		31-12-2012	
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar				
<i>Overige vorderingen</i>				
Nog te ontvangen bedragen openbare lichamen	976.751		648.353	
Nog te ontvangen bedragen niet openbare lichamen	1.484.676		1.469.035	
Debiteuren	5.681		48.807	
Dubieuze debiteuren	-10.478		-10.478	
Dubieuze debiteuren mobiliteit	-78.718		0	
Vooruit betaalde bedragen	52.915		45.317	
Vooruitbetaalde bedragen op openbare lichamen	10.318		0	
<i>Totaal overige vorderingen</i>		2.441.145		2.201.034
<i>Te vorderen belastingdienst/BTW Compensatiefonds</i>		2.270.660		1.418.794
<i>Overige vorderingen BWS</i>		47.510		159.476
<i>Rekening Courant Ministerie van Financiën inzake Schatkistbankieren</i>		109.923.394		0
Totaal uitz.rentetypische looptijd < 1 jaar		114.682.709		3.779.304
Liquide middelen				
<i>Spaarrekeningen en deposito's</i>		47.590.000		157.984.726
<i>Rekening Courant bank/kas</i>		138.697		2.757.726
<i>Spaarrekeningen/RC BWS</i>		324.670		10.353.732
Totaal liquide middelen		48.053.367		171.096.184

Toelichting vlottende activa

Nog te ontvangen bedragen

De nog te ontvangen bedragen van openbare lichamen bestaat onder andere uit bijna € 500.000 aan vorderingen op diverse openbare lichamen in het kader van het project ITS in Car. De stadsregio is namens 10 regio's en het rijk bij het project ITS in Car de opdrachtgevende partij en financiert de kosten hiervan voor. Op de provincie Gelderland bestaat een vordering van bijna € 70.000 voor de bijdrage in de planstudie kosten spoor Elst. Daarnaast is er onder andere een vordering op de gemeente Zevenaar van bijna € 80.000,- en ca. € 40.000,- op de gemeente Westervoort voor onderhoud DRIP's, een vordering van bijna € 22.500,- op Rijkswaterstaat voor detachering personeel en een totaal van € 35.000 aan vorderingen bij diverse openbare lichamen voor bijdrage in de kosten van Bureau Brussel.

Onder de overige vorderingen is ultimo 2013 een bedrag van € 1.484.676,- opgenomen als nog te ontvangen bedragen van niet-openbare lichamen. Hiervan heeft ruim € 1,4 miljoen betrekking op nog te ontvangen rente over 2013.

Er zijn twee voorzieningen dubieuze debiteuren waarvan er 1 specifiek voor mobiliteit is.

Rekening Courant Ministerie van Financiën inzake Schatkistbankieren

Op 16 december 2013 is het verplicht Schatkistbankieren zonder leenfaciliteit ingevoerd voor gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen en dienden alle overtollige liquide middelen overgedragen te worden aan de schatkist, waarbij in de ministeriële regeling is opgenomen dat er een bepaalde drempelwaarde aanwezig mag zijn (zie ook paragraaf financiering). Nagenoeg alle overtollige liquide middelen zijn dan ook per 16 december 2013 overgemaakt aan de

schatkist, met uitzondering van de 2 deposito's die voor 4 juni 2012 waren uitgezet en de bonus-spaarrekeningen van € 40 miljoen; de bonusspaarrekeningen zijn per 2 januari 2014 overgemaakt.

Liquide middelen

Het saldo van spaarrekeningen en deposito's bedraagt € 47.590.000 en is als volgt opgebouwd:

Deposito's looptijd < 1 jaar en spaarrekeningen

De volgende deposito's met een rentetypische looptijd korter dan 12 maanden en direct opeisbare spaarrekeningen zijn ultimo 2013 en 2012 aanwezig:

Deposito's	31-12-2013		31-12-2012	
Deposito Rabobank	7.500.000		5.000.000	
Deposito's ABN AMRO	0		32.000.000	
Totaal deposito's		7.500.000		37.000.000
Spaarrekeningen				
Spaarrekeningen Rabobank	30.000.000		53.450.313	
Spaarrekeningen ING	10.090.000		67.534.413	
Totaal spaarrekeningen		40.090.000		120.984.726
Totaal deposito's < 1 jaar en spaarrekeningen		47.590.000		157.984.726

Deposito Rabobank

In mei 2012 is er een deposito aangegaan met de Rabobank voor de periode van 24 maanden (2 jaar) voor een bedrag van € 7,5 miljoen tegen een rendement van 1,85%. Dit deposito is aangegaan voor dat Schatkistbankieren werd geïntroduceerd. Mede hierdoor kunnen deze gelden tot einde looptijd in het deposito blijven staan.

In december 2011 is het treasury statuut aangepast en geactualiseerd. Alle uitzettingen bij banken voldoen aan de criteria die in het treasury statuut zijn vastgelegd (zie ook paragraaf financiering).

Rekening courant bank/kas

Deze liquide middelen zijn als volgt te specificeren:

	31-12-2013		31-12-2012	
Bank Nederlandse Gemeenten	136.501		175.033	
ING - rekening courant	686		5.251	
Rabobank – rekening courant	-14		2.406.887	
Rabobank kleine kas	793		1.109	
ABN AMRO – rekening courant	530		169.279	
Kas	201		167	
Totaal Rekening Courant bank/kas		138.697		2.757.726

PASSIVA

Eigen Vermogen

In de Stadsregioraad van 27 juni 2013 is de resultaatbestemming van 2012 vastgesteld. Dit resulteert in het volgende verloop van de reserves:

	Saldo 31-12-2012	Resultaat- bestemming 2012	Saldo 1-1-2013
Algemeen			
Weerstandsreserve	1.736.135	925.871	2.662.006
Reserve rente-egalitatie	0	385.000	385.000
Programma Bestuur			
Bestemmingsreserve EU Brussel	70.000	-70.000	0
Programma Wonen			
Bestemmingsreserve Wonen	649.610	544.138	1.193.748
Bestemmingsreserve Stimulering woningbouw	1.475.628	-352.149	1.123.479
Programma Werken			
Bestemmingsreserve Werken, Economische Agenda	400.000	0	400.000
Totaal resultaatbestemming 2012		1.432.860	

De resultaatbestemming 2013 is in een afzonderlijk voorstel opgenomen en zal na vaststelling worden verwerkt.

Reserve BWS

Het verloop van de reserve BWS, inclusief voorstel resultaatbestemming is als volgt:

	Reserve BWS 31-12-2012	Resultaat- bestemming 2012	Saldo 01-01-2013	Onttrekking 2013	Reserve BWS 31-12-2013
Arnhem	2.489.551	0	2.489.551	2.423.988	65.563
Nijmegen	5.028.605	0	5.028.605	4.945.107	83.498
Totaal	7.518.156	0	7.518.156	7.369.095	149.061

Naar aanleiding van het voorstel resultaatbestemming van het programmaverslag 2012 heeft de Stadsregioraad vastgesteld dat het voordelig resultaat van 2012 wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Wonen. De resultaten van de werkmaatschappijen worden bij het programma Wonen toegelicht (zie paragraaf 4.3). De definitieve afwikkeling van de BWS wordt met het raadsvoorstel van de resultaatbestemming 2013 voorgelegd aan de Stadsregioraad

Reserve Rente-egalitatie

De Stadsregioraad heeft op 27 juni 2013 de vorming van een rente-egalitatie-reserve voor een bedrag van € 385.000, goedgekeurd. Met deze egalitatie-reserve kan het verwachte tekort op de opbrengsten van de uitzettingen in 2014 in verband met de invoering van het Schatkistbankieren per december 2013, op worden gevangen.

Bestemmingsreserve Bureau Brussel

De Stadsregioraad heeft op 30 oktober 2008 vastgesteld dat het bureau Brussel gecontinueerd wordt. Hiervoor is voor de jaren 2010 t/m 2012 een extra dekking van € 190.000,- benodigd en in juni 2009 heeft de raad ingestemd om een deel van het voordelige resultaat 2009 hiervoor te benutten. De vastgestelde onttrekkingen bedragen € 50.000,- voor het jaar 2010 en € 70.000,- voor de jaar 2011 en 2012. Hier heeft de stadregioraad bij het definitief vaststellen van de begroting 2012 in december 2011 nogmaals ingestemd.

Bestemmingsreserve Wonen

Het doel van de bestemmingsreserve Wonen is het leveren van een bijdrage in de kosten van de Verstedelijkingsafspraken 2010-2020. Na een sterke inzet op betaalbaar en voldoende bouwen is de opgave voor de komende jaren nog steeds gericht op het toevoegen van woningen. De regio kent hoegenaamd nergens krimp maar blijft substantieel groeien. Het gaat de komende periode echter niet alleen om kwantiteit en betaalbaar maar er zal breed op kwalitatief aanbod worden ingezet. De verwachte lasten met betrekking tot de Verstedelijking- en concessieafspraken 2010-2020 zijn momenteel nog moeilijk in te schatten. Omdat de opgaven in de regio voor 2010-2020 fors zijn (zowel kwantitatief als kwalitatief) is in 2008 besloten om in ieder geval voor een deel van de lasten een bestemmingsreserve te vormen. Met de resultaatbestemming van 2012 heeft de Stadsregioraad bepaald dat het positieve resultaat van BWS werd toegevoegd aan deze bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve Stimulering woningbouw

In de Stadsregioraad van 26 april en 28 juni 2012 is vastgesteld dat van de resterende gelden van de BLS regeling de bestemmingsreserve Stimulering woningbouw wordt gevormd. Hieruit worden de activiteiten in het kader van Vraaggericht bouwen en ontwikkelen en Duurzaam gebouwde omgeving gefinancierd.

Bestemmingsreserve Werken en Economische Agenda

De Stadsregioraad heeft op 19 februari 2009 ingestemd met het Uitvoeringsprogramma Economische Agenda 2009-2011 en deze bestemmingsreserve is bedoeld voor de extra investering die de uitvoering van dit programma vraagt en heeft betrekking op de jaren 2009 t/m 2011. Het saldo van deze reserve bedraagt € 705.000,- op 1 januari 2011. Indien de Stadsregioraad instemt met de onttrekking van € 305.000,- over 2011 resteert een saldo van € 400.000,-. In december 2011 is door de Stadsregioraad besloten om het resterende saldo van deze reserve voorlopig niet te gebruiken. Met ingang van 2012 heeft geen inzet meer plaatsvinden op het terrein van de inhoudelijk gedefinieerde clusters binnen de Economische Agenda (Mode, Halfgeleiders, Health en Energie & Milieu Technologie).

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	saldo 31-12-2012	vermeer- deringen	vermin- deringen	Vrijval	saldo 31-12-2013
Bestuur					
Pensioen voormalig CvB	495.261	782	38.988	70.342	386.713
Voorziening personeel	288.500	8.744	0	0	297.244
Voorziening personeel BDU	0	205.335	0	0	205.335
Voorziening digitalisering	145.000	0	144.182	818	0

Toelichting Voorzieningen

Pensioen voormalig CvB

De pensioenvoorziening voormalig CvB bestaat uit twee delen. Het eerste deel heeft betrekking op de waarde van opgebouwde waarde per 1 januari 2014 voor twee voormalige CvB-leden. De gehanteerde rekenrente bedraagt 2,5%. Deze voorziening is ondergebracht bij Raet. Voor het derde collegelid is volgens opgave van het ABP een voorziening getroffen.

Voorziening personeel en Voorziening personeel BDU

Personele inzet is het belangrijkste middel en daarmee de grootste kostenpost om de ambities van de stadsregio te realiseren. Formatiebeheer is het regelmatig en systematisch afstemmen van de omvang en samenstelling van de structurele, toegestane, formatie op de inhoudelijke en organisatorische doelen van de organisatie.

Er zijn op balansdatum een aantal concrete risico's aanwezig met betrekking tot het formatiebeheer. Het totale risico op balansdatum bedraagt € 502.579,-. Dit risico is in twee voorzieningen verdeeld namelijk voor het personeel van de afdeling mobiliteit dat ten laste komt van de BDU, per 31-12-2013 € 205.335 en het overige personeel, per 31-12-2013 € 297.244. Jaarlijks wordt een relatie gelegd tussen de benodigde voorziening en de ingeschatte risico's.

Voorziening digitalisering

Het inspectierapport van de archiefinspectie heeft in het verleden uitgewezen dat de Stadsregio niet geheel voldoet aan de wettelijke vereisten van digitalisering. Met de in 2012 gevormde voorziening Digitalisering is in 2013 dit probleem aangepakt door de inrichting en implementatie van twee digitale systemen; Corsa en Stratech.

Vaste schulden met rentetypische looptijd >1 jaar

Dit betreffende langlopende verplichtingen Besluit Woning Gebonden subsidies.

	saldo 1-1-2013	vermeerderingen	verminderingen	saldo 31-12-2013
Verplichtingen BWS	2.174.858	0	2.017.499	157.359

Vlottende passiva

Vooruit ontvangen middelen

Het verloop van de vooruit ontvangen middelen (Mobiliteit) is in 2013 als volgt:

	saldo 31-12-2012	vermeer- deringen	vermin- deringen	saldo 31-12-2013
Mobiliteit				
Brede Doel Uitkering Verkeer en Vervoer	129.837.535	87.956.553	88.068.754	129.725.334
Regionaal Mobiliteitsfonds	5.668.736	59.003	0	5.727.739
Overige	7.197.231	1.275.000	1.403.289	7.068.942
	142.703.502			142.522.015

De vermeerderingen betreffen de ontvangsten van subsidieverstrekende instanties en, indien wettelijk voorgeschreven, de toerekening van rente.

De verminderingen van de BDU-gelden zijn de lasten over 2013 voor programma Mobiliteit (zie paragraaf 4.3). Al deze lasten worden gedekt door de onttrekking uit de post vooruit ontvangen bedragen (zie 4.3 programmalasten/-baten mobiliteit). Op het moment dat de lasten rechtmatig zijn besteed, worden de baten als gerealiseerd beschouwd en bestaat er geen terugbetalingsverplichting aan de subsidieverstrekende instantie meer.

De vermeerderingen voor de overige vooruit ontvangen middelen mobiliteit bestaat uit een tweede voorschot van € 1.275.000,- van de provincie Gelderland voor de maatregelen Beter Benutten. De verminderingen zijn de lasten voor het RijnWaalpad en de maatregelen Beter Benutten in 2013.

Toelichting vooruit ontvangen bedragen Mobiliteit

Vooruit ontvangen bedragen Brede Doel Uitkering Verkeer en Vervoer

Het vooruit ontvangen bedrag per 31 december 2013 inzake de Brede Doel Uitkering Verkeer en Vervoer is als volgt te specificeren:

Geoormerkt:		
- Stadsregiorail I	27.209.725	
- SLIM Maatregelen Beter Benutten	14.340.878	
- Doorstroming OV infrastructuur	8.636.705	
- RijnWaalpad	7.929.884	
- Snelfietsroutes	6.066.947	
- Regionaal Fietsnetwerk	5.972.374	
- Ontwikkeling vervoerknopen	5.639.224	
- Hart van Dieren	4.500.000	
- Stadsregiorail II	3.215.130	
- Haltetoegankelijkheid	2.943.688	
- Concessie / trolley	2.681.258	
- Arnhem CS	2.653.225	
- Zwakke schakels	2.607.703	
- Actieprogramma OV	2.382.967	
- Offensief bereikbaarheid/SLIM Werken	2.046.973	
- Doorstroming infra	1.719.247	
- Studie HOV-as	1.224.099	
- SLIM beheer	1.078.656	
- SLIM Prijzen	946.359	
- Overige uitwerkingen	885.397	
- Verkeersveiligheid	882.333	
- SLIM Actieprogramma wegen	838.124	
- Chipkaart	820.592	
- Verbetering infra Arnhem-Doetinchem-Winterswijk	805.200	
- Stadsregiorail beheer	715.172	
- Sociale veiligheid	537.457	
- Stadsregiotaxi	437.804	
- Overige	1.550.501	
Totaal geoormerkt		111.267.622
Vrij aan te wenden		18.457.712
Totaal vooruit ontvangen BDU		129.725.334

Vooruit ontvangen bedragen Regionaal Mobiliteitsfonds

De gelden van het Regionaal Mobiliteitsfonds zijn afkomstig van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en bestaat uit twee onderdelen:

	2013	
Quick Wins	5.466.850	
BB KAN!	260.889	
Totaal		5.727.739

De Quick Wins-gelden zijn door het Ministerie van Infrastructuur & Milieu beschikbaar gesteld om relatief korte en snelle projecten te financieren in het kader van de netwerkaanpak. Voorbeelden zijn het aanleggen van P+R-voorzieningen op verschillende plekken, het aanleggen van fietspaden en het aanbrengen van bikedispensers bij stations. Met uitzondering van één project, zijn alle projecten in het kader van Quick Wins, afgewikkeld.

BB Kan is opgezet om, in samenwerking met 22 wegbeheerders, de doorstroming van het verkeer op het huidige regionale hoofdnetwerk te verbeteren. Hiervoor zijn ruim 130 maatregelen uitgewerkt en uitgevoerd. Alle projecten zijn in 2011 financieel afgewikkeld. Voor het restant van € 260.889,- is door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu in 2012 goedkeuring gegeven om in te zetten voor een extra project in het kader van Impuls Regionale Bereikbaarheid. De afrekening zal in 2014 plaatsvinden.

Overige vooruit ontvangen middelen Mobiliteit

De post Overige vooruit ontvangen middelen Mobiliteit ultimo 2013 is als volgt te specificeren:

	2013	
Gratis OV ouderen	222.007	
RijnWaalPad	4.498.500	
Maatregelen Beter Benutten	2.348.435	
Totaal		7.068.942

Het saldo bij het project Gratis OV Ouderen betreft een bijdrage van de Gemeente Nijmegen. De derving van gelden door het beschikbaar stellen van gratis openbaar vervoer aan ouderen wordt hiermee gefinancierd. De investering dient te worden gezien als een proef en geldt voor de gemeente Nijmegen. Het bedrag voor het RijnWaalpad en Maatregelen Beter Benutten betreft het saldo van de bijdragen van de provincie Gelderland voor deze projecten.

Het verloop van de vooruit ontvangen middelen (**Bestuur, Werken, Ruimte, Wonen en Algemeen**) is als volgt:

	saldo 31-12-2012	vermeer- deringen	vermin- deringen	saldo 31-12-2013
Bestuur				
Liberation Route Europe	0	87.437	80.397	7.040
	0			7.040
Werken				
Cool Region	20.000	0	0	20.000
Locations4Business	2.000	0	2.000	0
Vastgoedrapportage	23.588	0	7.154	16.434
	45.588			36.434
Ruimte				
Luchtkwaliteit	5.768.127	891.226	2.946.306	3.713.047
Cofinanciering Luchtkwaliteit	0	280.000	11.953	268.047
Regiocontract 2008-2011	2.607.629	0	2.607.629	0
Regioprogramma 2012-2015	30.285	9.902.643	9.518.617	414.311
De Groene Hub	0	275.000	115.448	159.552
Overige	67.787	8.520	28.337	47.970
	8.473.828			4.602.928

	saldo 31-12-2012	vermeer- deringen	vermin- deringen	saldo 31-12-2013
Wonen				
Woonlastenpilot	30.000	0	0	30.000
Meters Maken	0	282.500	15.838	266.662
	30.000			296.662
Algemeen				
Eigen bijdragen opleidingen	0	5.000	0	5.000
	5.000			5.000

Vooruit ontvangen bedragen Bestuur

In 2013 is een subsidie door EU DG Enterprise toegekend aan het project Liberation Route Europe. De stadsregio neemt deel in een consortium met 7 internationale partners en is de leadpartner voor dit project. In 2013 is 50% van de toegekende subsidiebijdrage ontvangen. Deze is vervolgens uitgekeerd aan de deelnemende partners.

Vooruit ontvangen bedragen Werken

De provincie Gelderland heeft voor de CoolWidget in het kader van Cool Region een bijdrage van € 20.000,- ter beschikking gesteld. Voor de vastgoedrapportage wordt door de deelnemende partijen het ene jaar gespaard voor een grote presentatie in het volgende jaar.

Vooruit ontvangen bedragen Ruimte

In het kader van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) zijn er in 2013 subsidies verstrekt aan projecten, onderzoeken e.d. De vermeerdering bestaat uit vier voorschotten voor FES 4 en € 45.226,- aan wettelijk voorgeschreven toegerekende rente.

Van de provincie Gelderland is € 280.000 als cofinanciering voor het NSL-project Schone Scheepvaart ontvangen. Een deel van de in 2013 gemaakte kosten voor Schone Scheepvaart zijn hiermee gedekt.

In 2013 is het Regiocontract 2008-2011 definitief vastgesteld en is het niet bestede saldo van € 2.607.629,- terugbetaald aan de provincie Gelderland.

In het kader van het Regioprogramma 2012-2015 is van de provincie Gelderland in totaal € 9.892.300 aan voorschotten ontvangen. Daarnaast is er een deel van de jaarlijkse beheervergoeding voor het Regioprogramma toegevoegd aan de vooruit ontvangen gelden. De ontvangen voorschotten zijn voor het grootste deel uitbetaald aan de deelnemende projecten.

Het project de Groen Hub is een project dat gefinancierd wordt uit het Regioprogramma 2012-2015. De stadsregio is in 2013 gevraagd om de Groene Hub als trekker over te nemen vanwege het regionale karakter van dit project. De vermeerderingen bestaan uit de bijdrage uit het Regioprogramma, de verminderingen bestaan uit de lasten van dit project.

De overige vooruit ontvangen bedragen van het programma Ruimte betreft het routenetwerk, lobby Groen Gas en Toekomst Waterketen Gelderland. Deze laatste zal in 2014 worden afgerekend. In het project lobby Groen Gas werkt de stadsregio samen met een aantal andere regio's en provincies aan de positieverbetering van groen gas. De stadsregio ontvangt hiervoor een bijdrage van deelnemende regio's en provincies.

Vooruit ontvangen bedragen Wonen

Van de provincie Gelderland is in 2012 een voorschot ontvangen op de nog uit te voeren woonlastenpilot.

De gemeente Rheden heeft de stadsregio in 2013 verzocht het project Meters Maken in verduurzamen van de bestaande voorraad, vanwege de regionale uitstraling, over te nemen en verdere uitvoering te geven. Ook dit project wordt deels gefinancierd uit het Regioprogramma 2012-2015. Daarnaast is er cofinanciering ontvangen van partners.

Vooruit ontvangen Algemeen

Het vooruit ontvangen bedrag betreft een in 2013 ontvangen eigen bijdrage aan een opleiding die door een werknemer van de stadsregio in 2014 zal worden gevolgd.

Kruisposten

	31-12-2013		31-12-2012	
Kruisposten liquide middelen	64.351		0	
Overige Kruisposten	44		0	
Totaal Kruisposten		64.395		0

De kruisposten liquide middelen betreft een storting van BWS-gelden van de gemeente Nijmegen i.h.k.v. Schatkistbankieren. De overige kruisposten bestaat uit een dubbel ontvangen bedrag dat in 2014 wordt terugbetaald.

Overige schulden

	31-12-2013		31-12-2012	
Crediteuren	1.325.302		1.283.923	
Nog te betalen bedragen	12.128.398		18.597.848	
		13.453.700		19.881.771
Overige schulden BWS		0		76.056
		13.453.700		19.957.827

Het bedrag van "Nog te betalen bedragen" is ten opzichte van 2012 sterk gedaald doordat in 2012 voor bijna € 8,5 miljoen aan subsidieafrekeningen in het kader van de BDU, binnengekomen was in de laatste week van 2012 en derhalve moesten worden opgenomen als nog te betalen per 31 december 2012. In de laatste weken van 2013 was het totaalbedrag van ingediende subsidieafrekeningen die als nog te betalen 2013 moesten worden opgenomen ruim € 1 miljoen.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Concessie

Op 14 juli 2011 is de bus- en treinconcessie voor 2013 - 2023 gegund aan Hermes. De startdatum van de concessie is 1 januari 2013 en de einddatum is 31 december 2022. Het jaarbedrag bus- en treinconcessie bedraagt € 38,5 miljoen (prijspeil 2013).

Stadsregiotaxi

Op 1 september 2010 is de stadsregio voor de Stadsregiotaxi een overeenkomst aangegaan met de vervoerder PZN. De bijdrage van de stadsregio aan de vervoerder wordt bepaald aan de hand van declarabele zones. Dit resulteert in een jaarlijkse bijdrage van ongeveer € 3,8 miljoen. De overeenkomst met PZN eindigt op 31 augustus 2014, wat op 31 december 2013 resulteert in een verplichting van € 2,85 miljoen.

Op 24 oktober 2013 hebben wij besloten gebruik te maken van de optie, in het Stadsregiotaxi contract met PZN, tot verlenging van het huidige contract voor de periode 1 september 2014 tot 1 september 2016. Begin 2014 zullen wij een besluit nemen over de financiële consequenties en afspraken inzake deze contract verlenging tot 1 september 2016

Huurovereenkomst kantoorpand Nijmegen

Er is een huurovereenkomst voor het kantoorpand aan het Stationsplein 26 te Nijmegen afgesloten tot 30 juni 2017 voor een bedrag van € 226.000,- per jaar (prijspeil 2013).

Huurafspraken kantoor Brussel

Op 1 december 2010 heeft ons bureau in Brussel een nieuw kantoor pand gehuurd van de South Danish European Office. Er is een huurcontract afgesloten tot 1 december 2018. De jaarlijkse kosten zijn € 29.521,-. Wij huren de ruimte samen met de Regio Twente en het Stedelijk netwerk Zuid-Limburg.

De stadsregio is hoofdhuurder en berekent de kosten door aan de andere regio's. Per saldo komt de verplichting voor de stadsregio neer op € 9.840,- per jaar (kosten 2013).

Met de South Danish European office is afgesproken dat er een formele opzeg termijn is van een half jaar. Op verzoek van Regio Twente en Stedelijk netwerk Zuid-Limburg is afgesproken dat onderling een termijn van een jaar wordt gehanteerd om de samenwerking te beëindigen.

4.3 Baten en lasten 2013 per programma en toelichting

	Programma rekening 2012	Oorspronkelijke begroting 2013	Begroting na wijziging 2013	Werkelijk rekening 2013
LASTEN				
Bestuur	1.072.776	1.094.898	980.268	944.298
Mobiliteit	89.108.254	100.838.929	106.980.505	91.480.407
Werken	552.180	477.525	532.511	544.334
Ruimte	5.200.078	2.235.670	14.017.704	12.988.645
Wonen	1.178.694	861.024	861.554	884.106
Bedrijfsvoering en algemene dekkingsmiddelen	1.830.145	1.292.299	1.281.842	1.449.663
Overschot BWS voor resultaatbestemming	744.137			65.760
Totaal lasten	99.686.264	106.800.345	124.654.384	108.357.213
BATEN				
Bestuur	158.265	179.000	195.525	183.430
Mobiliteit	89.108.254	100.838.929	106.980.505	91.480.407
Werken	176.537	75.900	225.975	253.190
Ruimte	4.973.530	1.968.808	13.736.650	12.767.265
Wonen	1.254.823	0	120.500	242.814
Bedrijfsvoering en algemene dekkingsmiddelen	4.703.577	3.017.708	3.007.708	3.308.430
Totaal baten	100.374.986	106.080.345	124.266.863	108.235.536
RESULTAAT				
Resultaat voor onttrekking bestemmingsreserves	688.722	-720.000	-387.521	-121.677

Resultaat na (begrote) onttrekking bestemmingsreserves

SALDO	Programma rekening 2012	Oorspronkelijke begroting 2013	Begroting 2013 na wijzigingen	Werkelijk rekening 2013
Resultaat voor onttrekking bestemmingsreserves	688.722	- 720.000	- 387.521	-121.677
Onttrekking bestemmingsreserve Werken	0	0	0	0
Onttrekking bestemmingsreserve Brussel	70.000	0	0	0
Onttrekking bestemmingsreserve Wonen	200.000	200.000	200.000	200.000
Onttrekking bestemmingsreserve Stimuleringsprogramma Wonen	352.149	530.000	399.500	398.661
Resultaat na onttrekking bestemmingsreserves	1.310.871	0	211.979	476.984

(Dit is het resultaat exclusief BWS. Het resultaat BWS is afzonderlijk getoond in de staat van baten en lasten en dient separaat te worden behandeld).

Bij de laatste begrotingswijziging was uitgegaan van een positief resultaat van € 0,2 miljoen. Het daadwerkelijke resultaat is € 0,5 miljoen positief en daarmee ca. € 0,2 miljoen hoger dan verwacht bij de najaarsnota. Dit wordt met name veroorzaakt door hogere rentebaten van € 0,3 miljoen. Bij inwerkingtreding van de Wet Schatkistbankieren is een uitzondering gemaakt voor het moment van overboeking van de gelden van de bonusspaarrekeningen naar de schatkist (zie paragraaf financiering); hierdoor heeft de stadsregio toch nog de bonusrente ontvangen over 2013. De personele lasten waren hoger dan verwacht ca. € 0,2 miljoen in verband met extra kosten gemaakt voor het mobiliteitsbeleid van personeel. Verder zijn er bij de programma's ruimte, werken en wonen voordelen waarneembaar, tezamen ca. € 0,1 miljoen.

Hieronder volgt een nadere toelichting per programma.

Toelichting per programma

Programma Bestuur

	Werkelijk 2012	Oorspronkelijk begroot 2013	Begroting na wijziging 2013	Werkelijk 2013	Afwijking
Lasten	1.072.776	1.094.898	980.268	944.298	35.970 V
Baten	158.265	179.000	195.525	183.430	12.095 N
Saldo	914.511	915.898	784.743	760.868	23.875 V
Dekking uit bestemmingsreserve Brussel	70.000	0	0	0	0
Saldo na onttrekking bestemmings- reserves	844.511	915.898	784.743	760.868	23.875 V

De belangrijkste verschillen tussen de werkelijke lasten en baten en de begroting na wijziging zijn:

Ook in 2013 is de besluitvorming over de afschaffing van de Wet WGR+ niet afgerond. Dit heeft als gevolg dat de lasten voor bestuurlijke organisatie ruim € 16.000 lager is dan begroot. De lasten van Bureau Brussel zijn ca. € 5.000 lager dan begroot doordat er minder calls vanuit de regio zijn geweest waardoor externe expertise minder is ingehuurd. Daarnaast is er bespaard op reis- en verblijfkosten doordat er vaker met partners is meegereden en doordat de huur van een appartement is opgezegd. Ook waren de lasten van de Open Days lager. Daardoor zijn de baten van Bureau Brussel ook lager namelijk € 2.000 omdat er geen bijdrage van de gemeenten Arnhem en Nijmegen hoefde te worden gevraagd. Doordat in 2013 er personele wijzigingen hebben plaatsgevonden, zijn de werkelijke salariskosten bijna € 4.500 lager dan begroot. Tot slot zijn zowel de baten als de lasten van de stadsregioreis zo'n € 10.000 lager dan begroot omdat ook in 2013 de ambtenarenreis niet heeft plaatsgevonden.

Programma Mobiliteit

	Werkelijk 2012	Oorspronkelijk begroot 2013	Begroting na wijziging 2013	Werkelijk 2013	Afwijking
Lasten	89.108.254	100.838.929	106.980.505	91.480.407	15.500.098 V
Baten	89.108.254	100.838.929	106.980.505	91.480.407	15.500.098 N

De totale lasten worden gefinancierd uit vooruit ontvangen BDU-gelden en bijdragen van derden. De werkelijke lasten verdeeld over de financieringsbronnen zijn als volgt:

Financieringsbron	Werkelijk 2013
BDU	88.068.754
Bijdragen derden	3.411.653
Totaal	91.480.407

De bijdragen van derden bestaat onder andere uit een bijdrage van de gemeente Arnhem voor DRIS-displays. Tevens hebben de deelnemende gemeenten de beheerkosten en aflossing van de voorfinanciering van de stadsregiotaxi gefinancierd. De provincie Gelderland heeft, naast een bijdrage voor de planstudies station Zevenaar en spoor Elst, aan meerdere projecten bijgedragen, namelijk het RijnWaalpad, Slim Uit de Spits en SLIM Informeren. Naast de bijdrage van de provincie Gelderland, worden voor SLIM informeren ook van de andere deelnemende regio's en het rijk baten ontvangen aangezien de stadsregio namens 6 regio's en het rijk bij het project ITS in Car, vallende onder SLIM Informeren, de opdracht gevende partij is en de kosten voorfinanciert. Tevens zijn er inkomsten door het opleggen van malus-maatregelen doordat een uitvoerende partij niet conform contract heeft geleverd. Rijkswaterstaat heeft een bijdrage gegeven voor het monitoren en evalueren van het programma Beter Benutten. Tot slot heeft de gemeente Overbetuwe bijgedragen aan de planstudie spoor Elst.

De verschillen tussen de begroting en de werkelijke cijfers per mobiliteitsprogramma waarin alle bovenstaande financieringsbronnen zijn verwerkt, laten het volgende beeld zien:

	Begroting na wijziging 2013	Werkelijk 2013	Afwijking
1. Regionale hoofdwegen	12.850.000	12.948.000	98.000
2. Infrastructuur openbaar vervoer	13.250.000	10.298.968	-2.951.032
3. Exploitatie en beheer openbaar vervoer	53.822.205	54.092.440	270.235
4. Doorstroming	7.680.000	6.075.086	-1.604.914
5. Zwakke schakels	3.505.000	2.400.000	-1.105.000
6. Ontwikkeling van vervoerknopen	1.500.000	1.455.192	-44.808
7. Regionaal fietsnetwerk	10.825.000	779.767	-10.045.233
8. Verkeersveiligheid	900.000	730.000	-170.000
9. Beleidsuitwerking, studies en monitoring	760.000	704.691	-55.309
10 Personeel- en bedrijfsvoeringkosten	1.888.300	1.996.263	107.963
Totaal	106.980.505	91.480.407	-15.500.098

Ad.1 Regionale hoofdwegen

Dit programma bevat in 2013 1 project namelijk de regionale bijdrage voor de doortrekking van de A15. Deze bijdrage is, na ondertekening van het bestuursakkoord, eind 2013 uitbetaald aan Rijkswaterstaat. Doordat het indexpercentage hoger was dan vooraf geraamd, is er een afwijking op de begroting van € 98.000

Ad.2 Infrastructuur openbaar vervoer

Voor dit mobiliteitsprogramma is in 2013 minder uitgegeven dan begroot. Dit wordt voor een deel veroorzaakt doordat projecten in uitvoering bij derden, die naar verwachting afgerekend zouden worden in 2013, niet afgerekend zijn. In de praktijk blijkt het moeilijk te zijn de begroting hierop af te stemmen. Zo is er in 2013 geen declaratie ingediend voor Arnhem CS doordat de werkzaamheden zijn vertraagd. Dit veroorzaakt een afwijking op de begroting van ruim € 1,5 miljoen. Voor de RijnWaalSprinter is een kleine € 300.000 minder afgerekend dan begroot.

Voor stadsregiorail zijn de lasten in totaal bijna € 1,7 miljoen lager uitgevallen dan begroot omdat de kosten voor de bouw van de stations van ProRail in 2013 lager uitvielen dan gedacht. De uitgaven in 2014 en 2015 zullen daardoor hoger zijn. Ook de kosten van de alternatievenstudie van Zevenaar Oost door ProRail vielen lager uit dan begroot. Daarnaast verloopt de voortgang van de planuitwerkingsfase van Zevenaar Oost door ProRail trager dan verwacht.

Voor twee producten zijn de uitgaven hoger dan begroot namelijk doorstroming OV-infrastructuur en DRIS investering. Doorstroming OV-infrastructuur heeft een overschrijding van ca. € 350.000. Dit wordt veroorzaakt doordat projecten in uitvoering bij derden eerder zijn afgerekend dan begroot. Zoals hierboven genoemd, blijkt het in de praktijk moeilijk de begroting goed af te stemmen op het moment waarop derden de projecten afrekenen. De begroting van DRIS investering is met bijna € 200.000 overschreden. Dit wordt veroorzaakt door doordat de installaties van displays tot meerwerk hebben geleid. Daarnaast zijn er meer haltes met DRIS uitgerust dan eerder voorzien. Beide overschrijdingen worden gedekt uit de geoormerkte gelden binnen de vooruit ontvangen BDU.

Ad.3 Exploitatie en beheer openbaar vervoer

Er is een kleine overschrijding op de totale begroting van het grootste programma van mobiliteit. Dit is een saldering van over- en onderschrijdingen op verschillende producten. De grootste onderschrijding heeft het product haltetoegeankelijkheid met ca. € 930.000. De verwachting was dat de projecten, in uitvoering bij derden, in 2013 zouden worden afgerekend. Dit zal echter pas in 2014 plaatsvinden. Sociale veiligheid heeft een onderschrijding van ruim € 100.000. Dit wordt veroorzaakt doordat afrekeningen van voorgaande jaren lager waren dan de lasten die in voorgaande jaren waren genomen.

De begroting van de bus concessie wordt met ruim € 200.000 overschreden. Dit wordt met name veroorzaakt doordat er nieuwe afspraken zijn gemaakt over de vergoeding van de kosten van de busremise Arnhem. De concessie stadsregiotaxi kent een overschrijding van de begroting van bijna € 800.000. Dit wordt met name veroorzaakt door een niet begrote indexatie en de betaling van een extra bonus n.a.v. het klanttevredenheidsonderzoek. Beide overschrijdingen worden gedekt uit geoormerkte gelden binnen de vooruit ontvangen BDU.

Tot slot kent het product contractsectorspoorlijn Arnhem-Doetinchem een overschrijding van de begroting van ruim € 300.000. De oorzaak is een niet begrote claim inzake de indexering van de vorige concessie. Deze overschrijding wordt gedekt uit het vrije deel van de vooruit ontvangen BDU.

De Raad wordt gevraagd deze extra onttrekking aan het vrije deel van de vooruit ontvangen BDU, goed te keuren.

Ad.4 Doorstroming

Het product SLIM uit de Spits heeft de grootste onderschrijding van de begroting binnen het programma Doorstroming namelijk ruim € 1,3 miljoen. SLIM uit de Spits heeft als doelstelling automobilisten met een prikkel te verleiden op een andere wijze te reizen. In 2013 is daarvoor een puntenspaarsysteem opgezet. Deze punten kunnen worden gespaard en worden verzilverd via de webshop. In de begroting is rekening gehouden met de verzilvering van deze gespaarde punten. In de praktijk blijkt dat een groot deel van de deelnemers deze punten later verzilveren dan begroot. Dit veroorzaakt de onderschrijding op de begroting. De lasten in 2014 zullen daardoor waarschijnlijk hoger zijn.

Het product SLIM Informeren kent een onderschrijding op de begroting van ca. € 300.000. Voor SLIM Informeren wordt met 9 andere regio's en het rijk samengewerkt. Doordat veel partijen participeren kunnen de kosten laag gehouden worden. Dit veroorzaakt de onderschrijding op de begroting. Naar verwachting zal er onderuitputting van het totale budget voor SLIM Informeren plaatsvinden.

De beheerkosten doorstroming SLIM zijn ca. € 30.000,- lager uitgevallen dan begroot doordat minder gebruik is gemaakt van inhuur. SLIM Werken Goederenvervoer heeft een onderschrijding van ca. € 50.000. De oorzaak is dat het project een doorlooptijd van meerdere begrotingsjaren kent. De lasten waarvan verwacht werd dat ze in 2013 zouden worden gemaakt, zullen het volgend jaar worden gemaakt. Dit geldt omgekeerd voor de producten SLIM Hier fietst een automobilist en SLIM

Werken SLIM Reizen die respectievelijk een overschrijding van de begroting van ca. € 50.000 en ca. € 30.000 kennen. Voor beide producten geldt dat deze overschrijding op de begroting gedekt wordt uit geoormerkte gelden binnen de vooruit ontvangen BDU.

Ad. 5 Zwakke schakels

De onderschrijding op de begroting wordt veroorzaakt doordat voor projecten, allen in uitvoering bij derden, waarvan de verwachting was dat deze zouden worden afgerekend in 2013, uitstel van afrekening is aangevraagd en toegekend. De afrekening zal in latere jaren plaatsvinden.

Ad.6 Ontwikkeling van vervoerknoppen

De meeste projecten worden uitgevoerd door derden. De onderschrijding op de begroting wordt veroorzaakt doordat verwachte afrekeningen nog niet zijn ontvangen. De afrekening zal in latere jaren plaatsvinden.

Ad.7 Regionaal fietsnetwerk

De projecten binnen het mobiliteitsprogramma Regionaal fietsnetwerk, worden uitgevoerd door de gemeenten waar de fietspaden worden aangelegd. De verwachting was dat een groot deel van de afrekeningen van toegezegde subsidies in 2013 zou plaatsvinden. Dit is echter niet gebeurd. Deze afrekeningen zullen in latere jaren alsnog plaatsvinden.

Ad.8 Verkeersveiligheid

In de begroting van Verkeersveiligheid wordt, naast de jaarlijkse bijdrage aan het werkplan van het ROVG, rekening gehouden met afrekeningen van verkeersveiligheidsprojecten in uitvoering bij derden in de regio. In 2013 zijn er geen afrekeningen van zulke projecten geweest. Daarom is er een onderschrijding op de begroting van € 170.000

Ad.9 Beleidsuitwerking, studies en monitoring

Voor Monitoring is ca. € 40.000 minder besteed dan begroot doordat producten minder kapitaalintensief bleken dan begroot. Ook de studie HOV-as kent een onderschrijding van ca. € 40.000. Dit wordt veroorzaakt doordat kosten van ondersteuning en onderzoek lager zijn gebleken dan begroot. Het product Overige uitwerkingen kent een kleine overschrijding op de begroting van ca. € 30.000. Dit wordt veroorzaakt door een niet begroot voorschot dat verstrekt is op een project. Deze overschrijding wordt gedekt uit geoormerkte gelden binnen de vooruit ontvangen BDU. Ten slotte is er voor het product Sintropher ca. € 5.000 minder besteed dan begroot doordat er minder onderzoek is gedaan..

Ad.10 Personeel- en bedrijfsvoeringkosten

Onder dit mobiliteitsprogramma worden naast de inhuur, de reguliere salariskosten en de bedrijfsvoeringkosten, ook de producten beheer Concessie 2013-2022 en de beheerkosten voor stadsregiorail begroot.

Voor het beheer van stadsregiorail is met minder externe inhuur gewerkt. Daardoor is er ca. € 31.000,- minder uitgegeven dan begroot. Ook voor het beheer van de concessie 2013-2022 is met minder externe inhuur gewerkt waardoor ca. € 45.000 minder is uitgegeven dan begroot. Daar tegenover staat een overschrijding op de begroting van de salariskosten van ca. € 184.000. Dit wordt veroorzaakt door de vorming van een voorziening personeel. De overschrijding wordt gedekt uit geoormerkte gelden binnen de vooruit ontvangen BDU.

Programma Werken

	Werkelijk 2012	Oorspronkelijk begroot 2013	Begroting na wijziging 2013	Werkelijk 2013	Afwijking
Lasten	552.180	477.525	532.511	544.334	11.823 N
Baten	176.537	75.900	225.975	253.190	27.215 V
Saldo	375.643	401.625	306.536	291.144	15.392 V

De belangrijkste verschillen tussen de werkelijke lasten en baten en de begroting na wijziging zijn:

Binnen het programma werken is bijna € 12.000,- meer uitgegeven dan begroot. Dit is een saldo van 3 onderschrijdingen en 1 overschrijding binnen het programma Werken. Daarnaast zijn er ruim € 27.000 meer aan baten ontvangen.

Voor het product Arnhem Nijmegen City Region is € 7.000 minder uitgegeven dan begroot omdat de opstelling van een social media plan is uitgesteld. Het product Ruimte voor bedrijven kent een onderschrijding van bijna € 31.000. Dit heeft verschillende oorzaken. Zo liep het leegstandstraject langzamer dan verwacht. Daarnaast was het voor het Regionaal Programma Detailhandel vooraf moeilijk in te schatten welke onderzoeken er nodig zouden zijn. Ook vielen de kosten van de procesregisseur van het Regionaal Programma Detailhandel lager uit dan geraamd. Voor het versterken van het vestigingsklimaat is ruim € 14.000 minder uitgegeven dan begroot in verband met de gevoerde discussie binnen de regio over de toekomstige regionale taken.

De salariskosten binnen het programma Werken zijn ca. € 64.000 hoger dan begroot doordat een detachering van een medewerker voor minder uren werd gerealiseerd dan verwacht. Daar tegenover staan niet begrote inkomsten van een externe financieringsbron voor salariskosten van ruim € 27.000.

Programma Ruimte

	Werkelijk 2012	Oorspronkelijk begroot 2013	Begroting na wijzigingen 2013	Werkelijk 2013	Afwijking
Lasten	5.200.078	2.235.670	14.017.704	12.988.645	1.029.059 V
Baten	4.973.530	1.968.808	13.736.650	12.767.265	969.385 N
Saldo	226.548	266.862	281.054	221.380	59.674 V

Algemeen

De belangrijkste baten en lasten binnen dit programma betreffen Luchtkwaliteit (zie jaarverslagdeel) en het met de provincie afgesloten programma Regioprogramma 2012-2015. Het regioprogramma 2012-2015 bevat 55 projecten die, op twee projecten na, door de deelnemende gemeenten worden uitgevoerd. Naast de uitvoering van de twee projecten Groene Hub en Meters Maken, vervult de stadsregio de coördinerende functie. Voor zowel Luchtkwaliteit als het Regioprogramma geldt dat de lasten geheel gefinancierd worden uit vooruit ontvangen gelden waardoor de lasten en baten aan elkaar gelijk zijn.

De belangrijkste verschillen tussen de werkelijke lasten en baten en de begroting na wijziging zijn:

	Begroting na wijziging 2013	Werkelijk 2013	Afwijking
Lasten:			
Ruimte – algemeen	662.704	472.112	-190.592
Uitvoering Regioprogramma 2012-2015	9.705.000	9.558.274	-146.726
Lucht – Eureka	<u>3.650.000</u>	<u>2.958.259</u>	-691.741
Totaal	<u>14.017.704</u>	<u>12.988.645</u>	-1.029.059
Baten:			
Ruimte – algemeen	381.650	250.732	130.918
Uitvoering Regioprogramma 2012-2015	9.705.000	9.558.274	146.726
Lucht – Eureka	<u>3.650.000</u>	<u>2.958.259</u>	691.741
Totaal	<u>13.736.650</u>	<u>12.767.265</u>	969.385

1. Ruimte - algemeen

Zowel de baten als de lasten van Ruimte algemeen hebben een afwijking ten opzichte van de begroting, veroorzaakt door onderschrijdingen bij verschillende projecten.

Voor OV/RO Knooppunten is ruim € 41.000,- minder uitgegeven dan begroot doordat in 2013 geen start is gemaakt met het ontwikkelen van een regionaal afwegings-/prioriteitenkader. Daarnaast is er een teruglopende animo voor de daadwerkelijke gebiedsrealisatie. Daardoor zijn een drietal knooppunten niet verder ontwikkeld. Doordat de dekking voor OV/RO Knooppunten uit de vooruit ontvangen BDU verkeer en vervoer wordt gefinancierd, werkt dezelfde onderschrijding door aan de batenkant.

De verwachting was dat het product Toekomst Waterketen Gelderland in 2013 zou worden afgerekend met de provincie Gelderland. Dit is echter uitgesteld naar 2014. Daarom is er een onderschrijding aan zowel de baten- als lastenkant van bijna € 26.000.

Het project Rijden op Groen Gas wordt bekostigd door derden en uitgevoerd door de stadsregio. De lasten voor Rijden op Groen Gas zijn ruim € 12.000 lager dan begroot doordat de kosten van externe ondersteuning lager waren dan begroot. Omdat het product gedekt wordt uit bijdragen derden, zijn de baten ook met ruim € 12.000 lager.

De uitvoering van het project De Groene Hub is later gestart dan verwacht. Daardoor zijn de lasten ruim € 50.000 lager dan begroot. Omdat dit product gefinancierd wordt uit gelden van het Regioprogramma en cofinanciering, zijn de baten gelijk aan de lasten en kennen de baten derhalve ook een afwijking van ruim € 50.000.

Op het product Strategie en visievorming is bijna € 7.500 minder uitgegeven dan begroot doordat er minder is uitgegeven aan externe advisering. Ook op het product Uitvoering programma

Verstedelijking is minder besteed dan begroot namelijk € 25.000. In 2013 is gestart met het actualiseren van de bestuurlijke overeenkomsten verstedelijking (BOV's) tussen de regiogemeenten en de stadsregio voor het onderdeel Wonen. De overige onderdelen van deze bestuurlijke overeenkomsten, Werken en Mobiliteit, zijn thans nog niet geactualiseerd waardoor er geen uitputting van het product Uitvoering programma Verstedelijking heeft plaatsgevonden. De integrale actualisatie van de BOV's zullen begin 2014 gestalte krijgen.

Tot slot zijn de salariskosten van het programma Ruimte ca. € 28.500 lager dan begroot doordat functies die lopende het jaar vacant zijn geworden door vertrekkende medewerkers, niet opnieuw zijn ingevuld. Aan de batenkant is er voor de detachering van personeel € 1.500 minder ontvangen dan begroot.

2. Uitvoering Regioprogramma 2012-2015

De lasten van het Regioprogramma worden gedekt uit gelden toegekend door de provincie Gelderland. Wanneer voorschotten van de provincie Gelderland voor het Regioprogramma worden ontvangen, worden deze zoveel als mogelijk direct doorbetaald aan de instanties die de projecten uitvoeren. Doordat een aantal projecten problemen hebben rond de uitvoering, zijn voor deze projecten geen voorschotten uitbetaald. Dit veroorzaakt een afwijking op de lasten, en daarmee ook op de baten, van ruim € 136.000.

De beheerkosten van het Regioprogramma zijn ruim € 10.000 lager doordat externe inhuur minder was dan begroot. Deze beheerkosten worden gedekt uit een beheervergoeding die wordt ontvangen van de provincie Gelderland. De baten zijn derhalve ook ruim € 10.000 lager.

3. Lucht – Eureka

De lasten van Eureka worden gedekt uit toegekende NSL (FES) gelden. Deze FES-gelden zijn beschikbaar om luchtknelpunten binnen de stadsregio op te lossen, en worden, voor zover nog niet besteed, op de balans verantwoord als vooruit ontvangen ruimte – lucht van het Rijk.

In het kader van FES 1 en 2 is ruim € 3,7 miljoen toegekend en ontvangen. Voor FES 3 is € 5.200.000,- toegekend. Hiervan is in voorgaande jaren € 4.680.000,- vooruit ontvangen.

In 2012 is in het kader van de 4^e tranche FES € 1.880.000,- toegekend. Hiervan is in totaal € 1.786.000 ontvangen. De onttrekking van de FES-gelden bedroeg in 2013 in totaal € 2.946.306,- (€ 211.236,- voor FES 1+2, € 2.273.965 voor FES 3 en € 461.105 voor FES 4). Daarnaast is er € 280.000 ontvangen van de provincie Gelderland als cofinanciering voor het project Schone Scheepvaart (FES 4) Op deze cofinanciering is € 11.953 besteed in 2013. De afwijking op de begroting aan zowel de baten- als de lastenkant is € 691.741,- doordat verwachte afrekeningen van projecten uitgevoerd door derden later zijn dan verwacht. Ook de uitvoering van enkele projecten binnen de eigen organisatie blijven achter op de begroting. De lasten zullen in 2014 alsnog worden gemaakt.

Programma Wonen

	Werkelijk 2012	Oorspronkelijk begroot 2013	Begroting na wijzigingen 2013	Werkelijk 2013	Afwijking
Lasten	1.178.694	861.024	861.554	884.106	22.552 N
Baten	1.254.823	0	120.500	242.814	122.314 V
Saldo	76.129	861.024	741.054	641.292	99.762 V
Dekking uit bestemmingsreserve Wonen	200.000	200.000	200.000	200.000	0
Dekking uit bestemmingsreserve Stimuleringsprogramma Wonen	352.149	550.000	399.500	398.661	839 N
Saldo na onttrekking bestemmingsreserve	476.020	111.024	141.554	42.631	98.923 V

De belangrijkste verschillen tussen de werkelijke lasten en baten en de begroting na wijziging zijn:

		Begroting na wijzigingen 2013	Werkelijk 2013	Afwijking
Lasten	BWS	0	87.222	87.222
	Overige	861.554	796.884	-64.670
	Totaal	861.554	884.106	22.552
Baten	BWS	0	152.982	-152.982
	Overige	120.500	89.832	30.668
	Totaal	120.500	242.814	-122.314

BWS

De stadsregio is verantwoordelijk voor de volledig BWS-positie (Besluit Woninggebonden Subsidies). De uitvoering/ financiële administratie wordt uitgevoerd door de twee werkapparaten (Arnhem en Nijmegen). Het exploitatiesaldo BWS is afzonderlijk gepresenteerd zodat de Stadsregioraad afzonderlijk de bestemming van dit resultaat kan vaststellen. De Stadsregioraad heeft uitstel verleend tot 31-12-2013 en daarna zullen de werkapparaten worden opgeheven.

De uitsplitsing van de BWS baten en lasten over Arnhem en Nijmegen is als volgt:

	Werkelijk 2013 Arnhem	Werkelijk 2013 Nijmegen	Werkelijk 2013 totaal
Lasten	71.638	15.584	87.222
Baten	124.856	28.126	152.982
Saldo	53.218	12.542	65.760

Overige

De overige lasten van het programma Wonen laten een positieve afwijking op de begroting zien van € 64.670,-. Dit wordt als eerste veroorzaakt door bijna € 3.000 lagere lasten voor regionale woonruimteverdeling doordat er minder ondersteuning is ingehuurd. Het uitvoeringsprogramma Wonen kent een kleine onderschrijding van ca. € 2.000 op de begroting. Het Stimuleringsprogramma Wonen heeft aan de lastenkant een overschrijding op de begroting van ruim € 6.000 door een aantal

nieuwe initiatieven die in het laatste kwartaal van 2013 zijn gestart. De baten van het Stimuleringsprogramma Wonen zijn bijna € 10.000 lager. De ontvangst van de bijdragen van derden voor de pilot Middengebied waren in 2013 begroot. Echter, de lasten zullen grotendeels pas in 2014 worden gemaakt. De begroting van de baten was niet bijgesteld.

Het product Duurzaam gebouwde omgeving heeft een overschrijding op de begroting van ruim € 16.500 doordat de ingehuurde GPR-consulenten zo'n drie maanden later zijn begonnen dan gepland.

Het product Meters Maken heeft een overschrijding op de begroting van ruim € 29.000. Dit wordt veroorzaakt door vertragingen van aanbestedingen door toetsing op de Europese regelgeving. De dekking voor de lasten van dit product komen het Regioprogramma en cofinanciering. Daarom zijn de baten voor Meters Maken ook ruim € 29.000 lager dan begroot.

Het product SUSREG is een IEE-project waarvoor in totaal ca. € 90.000 subsidie zal worden ontvangen voor de vergoeding van uren en onkosten. Het project is budgetneutraal. In 2013 zijn voor dit product meer uren gemaakt dan begroot waardoor er een overschrijding op de begroting is van ruim € 8.000. Deze overschrijding wordt aan de batenkant gedekt door de subsidie.

Tot slot zijn de salariskosten van het programma Wonen ruim € 28.000 lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat functies die lopende het jaar vacant zijn geworden door vertrekkende medewerkers, niet opnieuw zijn ingevuld.

Bedrijfsvoering en Algemene Dekkingsmiddelen

Het programma Bedrijfsvoering en algemene dekkingsmiddelen omvat alle baten en lasten die niet rechtstreeks aan de programma's toe te rekenen zijn zoals de gemeentelijke bijdragen en rentebaten en algemene bedrijfsvoeringlasten.

	Werkelijk 2012	Oorspronkelijk begroot 2013	Na wijzigingen begroting 2013	Werkelijk 2013	Afwijking
Lasten	1.830.145	1.292.299	1.281.842	1.449.663	167.821 N
Baten	4.703.577	3.017.708	3.007.708	3.308.430	300.722 V
Saldo	-2.873.432	-1.725.409	-1.725.866	-1.858.767	132.901 V

De belangrijkste verschillen tussen de werkelijke lasten en baten en de begroting na wijziging zijn:

De overschrijding van de lasten ad. € 167.000 is met name veroorzaakt door extra personele lasten. Voor het afkopen van personeel als gevolg van de bezuinigingstaakstelling en de inzet van relatief duurdere inhuurkrachten waren de personele lasten € 202.000 hoger dan begroot. De afschrijvingslasten waren ca. € 35.000 lager dan begroot en zullen in 2014 naar beneden worden bijgesteld, zodra er meer helderheid is over de toekomstige organisatie en de afschaffing van de WGR-plusregio's.

De baten zijn als volgt te specificeren:

Baten	Oorspronkelijke Begroting 2013	Begroting 2013 na wijz.	Werkelijk 2013	Afwijking
Bijdragen gemeenten	2.267.708	2.267.708	2.267.708	0
Treasury baten	1.855.000	1.798.782	2.124.254	325.472 V
Toerekening BDU, Mobiliteitsfonds en FES	-1.105.000	-1.048.782	-1.078.012	-29.230 N
Bankkosten	0	-10.000	-5.520	4.480 V
Totaal	3.017.708	3.007.708	3.308.430	300.722 V

De hogere baten worden met name veroorzaakt door extra rentebaten. Deels veroorzaakt door een iets hogere rentestand in het laatste kwartaal 2013, maar met name veroorzaakt doordat bij de inwerkingtreding van de Wet Schatkistbankieren de bonusspaarrekening een uitzonderingspositie kregen en later overgeboekt mochten worden, zodat de decentrale overheden hun bonusrente toch nog konden ontvangen.

Toerekening BDU, Mobiliteitsfondsen en FES-gelden

Op de voorfinanciering van de BDU-gelden rust een verplichting rente toe te voegen zoals die door de Europese Centrale Bank is vastgesteld. Per 1 januari 2013 was dit percentage 0,75 %. De op dit percentage gebaseerde rente, totaal € 973.783, is aan het saldo vooruit ontvangen BDU toegevoegd. Voor de regionale Mobiliteitsfondsen geldt dat de werkelijk gerealiseerde rentebaten aan de passivapost dient te worden toegevoegd. Dit bedroeg in 2013 € 59.003,-. Ook voor de vooruit ontvangen FES-bijdragen geldt dat de werkelijke gerealiseerde rentebaten, totaal € 45.226,- voor 2013, aan de passivapost moet worden toegevoegd. In totaal is dus conform de richtlijnen € 1.078.012,- rente toegevoegd aan deze vooruit ontvangen bedragen.

Wet normering bezoldigingen topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de WNT in werking getreden. De stadsregio moet als overheidsorganisatie aan deze wet voldoen. Dit betekent dat de bezoldiging van bestuurders, toezichthouders en hoogste

leidinggevend en gebonden zijn aan een maximum. Daarnaast is er een verplichting tot openbaarmaking, ook wanneer de bezoldigingen lager zijn dan het wettelijk maximum. De stadsregio kent geen bezoldigingen die hoger zijn dan het maximum zoals gesteld in de WNT. De stadsregio heeft twee topfunctionarissen waarvan conform de WNT openbaar moeten worden gemaakt. Dit betreft dhr. W.J.A. Dijkstra en dhr. R. Wever.

Dhr. Dijkstra was heel 2013 in dienst als voorzitter van het College van Bestuur van de stadsregio voor 0,67 FTE. De totale bezoldiging van € 117.667,77 is als volgt opgebouwd: € 87.389,73 aan beloning, € 3.941,04 door de werkgever betaalde sociale-verzekeringspremies, € 4.561,44 aan belastbare onkostenvergoedingen en € 21.775,56 aan voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn (pensioenpremies).

Dhr. Wever is heel 2013 ingehuurd van BMC Advies en Management als directeur/secretaris. De totale bezoldiging bedroeg € 103.075 voor 0,49 FTE.

Het bestuur bestaat uit de volgende personen (bezoldiging € 0)

Stadsregioraad	
Naam	Functie
A.J.B. Geurtz	Lid
H.S. Veldman	Lid
L.J.F.P. Busschops	Lid
M.J.M. van Nijnatten	Lid
P.R. Oomen	Lid
W. Brand	Lid
M. Overbeek	Lid
W.P. van Burgsteden	Lid
M.J. van Gastel - Schöffner	Lid
R.C.M. van der Zee	Lid
P.J.M. de Klein	Lid
L.J.E.M. van Riswijk	Lid
H. Nijland	Lid
H.B.I. de Lange	Lid
H.W.C.G. Keereweer	Lid
J.P.J.M. van Veluw	Lid
C.J. Telder	Lid
M.H.F. Schuurmans - Wijdeven	Lid
W.A.R. Visser	Lid
C.C. Leppink - Schuitema	Lid
W. Gradisen	Lid
B.G. Jeene	Lid
F.M.J. van Rooijen	Lid
R.W. Mooij	Lid
E. Heinrich	Lid
H.J. Weeda	Lid
J.C. Elsenaar	Lid
M. Slinkman	Lid
J.H. Klein Molekamp	Lid
P.G.I. Wilbers	Lid
A. van Hout	Lid
M.J.F.J. Thijsen	Lid
M.P.P. Wintjes	Lid
G.J.M. Nijland	Lid
J.G. van Norel - Hansen	Lid
W. Dijkstra	Voorzitter

College van Bestuur	
Naam	Functie
W. Dijkstra	Voorzitter
R. Wever	Secretaris
M.J. van Gastel	Lid
K. Luesink	Lid
B.G. Jeene	Lid
F.M.J. van Rooijen	Lid
M.P.P. Wintjes	Lid

Het normenkader rondom de "Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna :WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000 104920. De Aanpassingswet WNT is als onderdeel van dit normenkader nog niet formeel aangenomen door de Eerste Kamer. Voor het opmaken van de jaarrekening is in lijn met de mededeling van de minister van BZK d.d. 12 februari 2014, gepubliceerd in de Staatscourant d.d. 18 februari 2014, de Aanpassingswet WNT wel als onderdeel van het normenkader gehanteerd.

Ten aanzien van interim-functionarissen die geen topfunctie vervullen heeft de Stadsregio Arnhem Nijmegen gebruik gemaakt van de mogelijkheid die de kamerbrief d.d. 27 februari 2014 van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties biedt inzake de volledige openbaarmaking van deze functionarissen. Op basis van deze brief kán en hoeft de Stadsregio Arnhem Nijmegen niet volledig te voldoen aan de verplichting voor openbaarmaking van deze interim-functionarissen zoals voorgeschreven in artikel 4.2 lid 2c van de Aanpassingswet WNT.

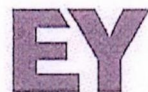
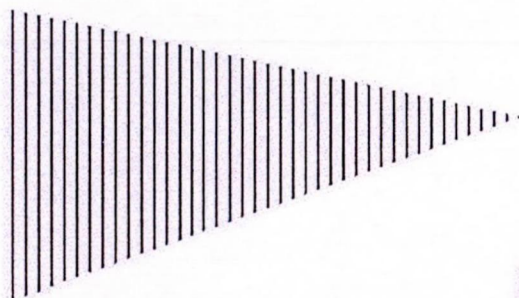
Onderstaand overzicht geeft het saldo per programma (exclusief BWS en dekking uit bestemmingsreserves) weer:

	Lasten 2013	Baten 2013	Saldo 2013
Bestuur	944.298	183.430	-760.868
Mobiliteit	91.480.407	91.480.407	0
Werken	544.334	253.190	-291.144
Ruimte	12.988.645	12.767.265	-221.380
Wonen (excl. BWS)	796.884	89.832	-707.052
Bedrijfsvoering en algemene dekkingsmiddelen	1.449.663	3.308.430	1.858.767
Negatief saldo voor resultaatbestemming			-121.677
TOTALEN	108.204.231	108.082.554	0

5. Accountantsverklaring

Stadsregio Arnhem Nijmegen Uitkomsten controle en overige informatie 2013

Rapportage aan de Stadsregioraad

Building a better
working world

Registratiedatum: 31/03/2014

Registratienummer: 14.0001815

Ernst & Young Accountants LLP
Meander 861
6825 MH Arnhem
Postbus 30116
6803 AC Arnhem

Tel.: +31 (0) 88 - 407 6000
Fax: +31 (0) 88 - 407 6005
ey.nl

Stadsregioraad van de Stadsregio Arnhem Nijmegen
Stationsplein 26
6512 AB NIJMEGEN

Arnhem, 27 maart 2014

Uitkomsten controle en overige informatie 2013

Geachte leden van de Stadsregioraad,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening van de Stadsregio Arnhem Nijmegen. Wij willen u over de volgende onderwerpen informeren:

- ▶ uitkomsten jaarrekeningcontrole;
- ▶ kwaliteit beheersorganisatie;
- ▶ wensen en aandachtspunten;
- ▶ onafhankelijkheid en controleproces;
- ▶ belangrijke overige observaties.

Wij hebben de kernpunten van ons verslag opgenomen in het hoofdstuk *Kernpunten*.

Onze controle is gericht op het vormen van een oordeel omtrent de jaarrekening over 2013. Bij de uitvoering van onze controle ondervinden wij de volledige medewerking en ondersteuning van de medewerkers van de Stadsregio.

De mogelijkheid om een open en eerlijke dialoog met u als lid van de Stadsregioraad te voeren, vormt een essentieel onderdeel van het controleproces, evenals van de algehele corporate governance. Wij waarderen deze mogelijkheid om de inzichten die uit onze controle voortkomen met u te kunnen delen.

Het concept van dit verslag is d.d. 27 maart 2014 besproken met de directeur en de controller. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het College van Bestuur van de Stadsregio Arnhem Nijmegen.

Ernst & Young Accountants LLP is een limited liability partnership opgericht naar het recht van Engeland en Wales en geregistreerd bij Companies House onder registratienummer OC335594. In relatie tot Ernst & Young Accountants LLP wordt de term partner gebruikt voor een (vertegenwoordiger van een) vennoot van Ernst & Young Accountants LLP. Ernst & Young Accountants LLP is statutair gevestigd te Lambeth Palace Road 1, London SE1 7EU, Verenigd Koninkrijk, heeft haar hoofvestiging aan Boompjes 258, 3011 XZ Rotterdam, Nederland en is geregistreerd bij de Kamer van Koophandel Rotterdam onder nummer 24432944. Op onze werkzaamheden zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin een beperking van de aansprakelijkheid is opgenomen.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. J.M.A. Drost RA

Inhoudsopgave

Kernpunten	4	Onafhankelijkheid en	
Kernpunten uit onze rapportage	5	controleproces	16
		Onafhankelijkheid	17
Uitkomsten jaarrekeningcontrole	7	Ons controleproces	19
Conclusie van de controle	8		
Onze analyse van het resultaat 2013	9		
Grondslagen van financiële verslaggeving	10		
		Totaal aantal pagina's in dit rapport: 20	
Kwaliteit beheersorganisatie	11		
Interne beheersmaatregelen	13		
Corporate governance	14		

Kernpunten

Kernpunten uit onze rapportage

Pagina 5

Kernpunten

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Uitkomsten jaarrekeningcontrole	Conclusie van onze controle	Er resteren geen ongecorrigeerde controleverschillen met betrekking tot de jaarrekening 2013. Na afronding van de resterende werkzaamheden, zijn wij voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken bij de jaarrekening 2013. Dit betekent dat het jaarverslag en de jaarrekening 2013 zijn ingericht in overeenstemming met het BBV en de in de programmarekening opgenomen balans en toelichting en rekening van baten en lasten een getrouwe weergave zijn van de financiële positie en baten en lasten van de Stadsregio Arnhem Nijmegen.
	De jaarrekening is rechtmatig	Wij zijn voornemens bij de jaarrekening van de Stadsregio Arnhem Nijmegen een goedkeurende verklaring af te geven met betrekking tot de rechtmatigheid. Dit betekent dat de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2013 in overeenstemming zijn met de door de Stadsregioraad vastgestelde wet- en regelgeving.
	Jaarverslag niet strijdig met de jaarrekening	De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het BBV. Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening 2013 van uw gemeenschappelijke regeling geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV. Daarnaast is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening.
	Belangrijke voorwaarde: ongewijzigde vaststelling	Wij zijn er bij ons oordeel van uitgegaan dat de Stadsregioraad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

Kernpunten uit onze rapportage

Pagina 6

Kernpunten

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Uitkomsten
jaarrekeningcontrole

Onze rapportering
van fouten en
onzekerheden

In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de belangrijkste bevindingen naar aanleiding van de uitgevoerde controles. Uit onderstaande tabel blijkt dat er geen ongecorrigeerde controleverschillen resteren, welke een significante invloed hadden op het beeld van de jaarrekening.

Op basis daarvan kunnen wij bij de jaarrekening 2013 zowel betreffende de getrouwheid als de rechtmatigheid een goedkeurende verklaring verstrekken.

Ongecorrigeerde
controleverschillen

Ongecorrigeerde verschillen

Post/omschrijving van de toelichting	Fouten	Onzekerheden	Verwijzing
	€	€	
Getrouwheid	-	-	
Rechtmatigheid	-	-	
Totaal	-	-	
Tolerantie	1.084.000	3.250.000	

Kernpunten uit onze rapportage

Pagina 7

Kernpunten

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Bestuurlijke aandachtspunten	Ontwikkelingen WGR+ discussie	De discussie omtrent het afschaffen van de WGR-plus is nog niet ten einde. De parlementaire behandeling van het wetsvoorstel "Wet afschaffing plusregio's" zal naar verwachting door de Tweede en Eerste Kamer voor het zomerreces 2014 afgehandeld worden. Er is tot op heden nog geen definitief besluit genomen, maar gestreefd wordt nog steeds naar 1-1-2015 met een mogelijk overgangsjaar voor de gemeenten om het samenwerkingsverband op te heffen. Wanneer de parlementaire behandeling voor het zomerreces is afgerond, is het belangrijk zo snel mogelijk een liquidatieplan dat de opheffing van de stadsregio regelt, aan de gemeenteraden voor te leggen teneinde de geplande ingangsdatum van 1 januari 2015 te halen. Om de gemeenten hier zoveel mogelijk tijd voor te geven, stellen wij voor om niet te wachten met het starten van het opstellen van een liquidatieplan tot de "Wet afschaffing plusregio's" in werking is getreden, maar dit te doen zodra de parlementaire behandeling van de wet is afgerond. Inmiddels is vanuit de Stadsregio een strategische notitie gemaakt die naar alle gemeenten is gestuurd.
	Realisatie van bezuinigings- doelstellingen	De Stadsregio dient – net als andere overheidslichamen – bezuinigingen door te voeren om haar begroting sluitend te houden. Diverse factoren waaronder dalende treasurybaten zorgen ervoor dat de Stadsregio haar lasten dient in te perken. Het daadwerkelijk realiseren van bezuinigingen is wordt bemoeilijkt doordat de begroting van de Stadsregio grotendeels bestaat uit BDU-gelden ten behoeve van programma Mobiliteit. Aangezien deze gelden binnen het programma dienen te worden besteed is de ruimte voor het doorvoeren van bezuinigingen relatief beperkt. In navolging van onze aanbeveling in de managementletter 2012 maakt de bezuinigingstaakstelling vanaf boekjaar 2013 onderdeel uit van de Planning & Control cyclus van de Stadsregio. In de managementrapportages van boekjaar 2013 wordt inzicht gegeven in de status van de bezuinigingen. Tot en met boekjaar 2014 zijn de bezuinigingsmaatregelen reeds verwerkt. Deze bezuinigingen worden door uw organisatie als haalbaar beschouwd. Voor de periode 2015 tot en met 2017 zijn reeds diverse bezuinigingsmaatregelen voorgesteld. Rekeninghoudend met de reeds voorgestelde bezuinigingen dient tot en met 2017 nog voor in totaal ongeveer €900.000 aan bezuinigen te worden ingevuld. Dit zal nader ingevuld worden naar aanleiding van de uitkomsten van de takendiscussie.

Kernpunten uit onze rapportage

Pagina 8

Kernpunten

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Bestuurlijke
aandachtspunten

Projectbeheersing

Het verstrekken van subsidies vormt één van de kerntaken van de Stadsregio. De beheersing van lopende (subsidie-) projecten is van groot belang voor de Stadsregio Arnhem Nijmegen, omdat de Stadsregio de rechtmatige besteding van deze subsidiegelden dient te verantwoorden richting het Rijk en/of Provincie. In de voorgaande jaren hebben wij u geadviseerd om de projectbeheersing van subsidieprojecten verder te versterken. Een adequate voortgangsbewaking van (subsidie-) projecten en een deugdelijke dossiervorming waren belangrijke aandachtspunten.

Wij hebben geconstateerd dat uw organisatie momenteel gestart is met de implementatie van een tweetal applicaties, namelijk een projectadministratie ten behoeve van subsidieverstrekingen (Stratech, wat middels een workflow stappenplan de subsidieaanvragen BDU, FES en Regiocontract beheert en beheerst) en een digitaal archief om ondermeer subsidie- en aanbestedingsdossiers in bij te houden. Hierdoor is de Stadsregio in staat om op centraal niveau een beter inzicht te verkrijgen in de status van de lopende projecten en de naleving van de gestelde subsidievoorwaarden. Hiermee is naar onze mening de beheersing van de lopende subsidietrajecten sterk verbeterd.

**Uitkomsten
jaarrekeningcontrole**

Conclusie van de controle

Pagina 10

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Controleverklaring

Wij zijn voornemens om na afronding van onze laatste werkzaamheden een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening van de Stadsregio Arnhem Nijmegen over het boekjaar geëindigd op 31 december 2013 te verstrekken.

De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het BBV. Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening 2013 van uw gemeenschappelijke regeling geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV. Daarnaast is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening.

Wij zijn er bij ons oordeel van uitgegaan dat de Stadsregioraad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

Onze analyse van het resultaat 2013

Pagina 11

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Resultaat nader besproken

Het saldo van baten en lasten (na bestemming) over het jaar 2013 bedraagt € 609.000 voordelig ten opzichte van een begroot sluitend saldo.

Het resultaat over 2013 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven:

Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Afwijking
	€	€	€
Totale lasten	(124.654.384)	(108.357.213)	16.297.171
Totale baten	124.266.863	108.235.536	(16.031.327)
Resultaat vóór bestemming	(387.521)	(121.677)	265.844
Mutaties reserves	599.500	598.661	0
Resultaat na mutaties reserves	211.979	476.984	265.005

In de programmarekening heeft u een uiteenzetting opgenomen van het financiële resultaat over het boekjaar 2013. Het resultaat voor resultaatbestemming is € 265.000 hoger dan begroot.

In de jaarrekening is een toereikende analyse opgenomen van de totstandkoming van het rekeningresultaat. De grootste afwijking ten opzichte van begroot heeft betrekking op het programma Mobiliteit. Binnen dit programma worden de totale lasten gefinancierd uit vooruit ontvangen BDU-gelden en bijdragen van derden (per saldo 0). De belangrijkste afwijkingen worden hieronder nader toegelicht:

- De projecten binnen het mobiliteitsprogramma Regionaal fietsnetwerk, worden uitgevoerd door de gemeenten waar de fietspaden worden aangelegd. De verwachting was dat een groot deel van de afrekeningen van toegezegde subsidies in 2013 zou plaatsvinden. Dit is echter niet gebeurd. Deze afrekeningen zullen in latere jaren alsnog plaatsvinden. Dit geeft een afwijking ten opzichte van begroot van € 10 mln.
- Voor stadsregiorail zijn de lasten in totaal bijna € 1,7 miljoen lager uitgevallen dan begroot omdat de kosten voor de bouw van de stations van ProRail in 2013 lager uitvielen dan gedacht.
- in 2013 is vooralsnog geen declaratie ingediend voor Arnhem CS doordat de werkzaamheden zijn vertraagd. Dit veroorzaakt een afwijking op de begroting van ruim € 1,5 miljoen.

Grondslagen van financiële verslaggeving

Pagina 12

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

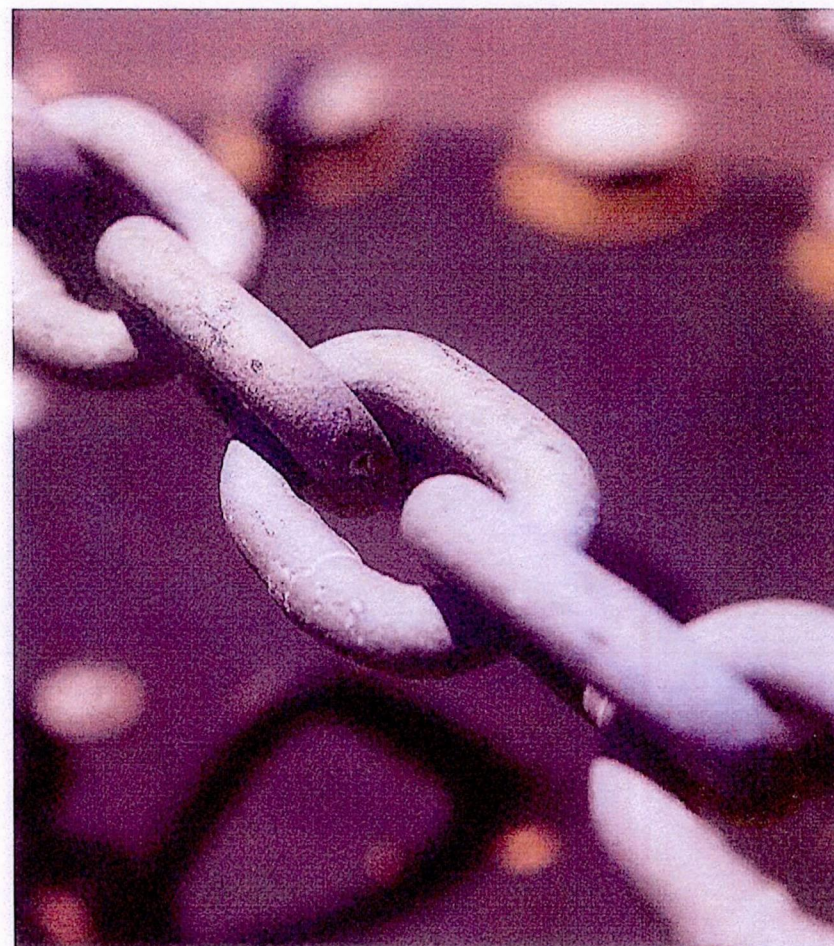
Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Naar onze mening zijn de door het College van bestuur gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

WNT

Met ingang van 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van toepassing. Dit houdt onder andere in dat naast het feit dat er normen zijn gesteld aan de hoogte van de bezoldiging, er inzake de topfunctionarissen zoals werkzaam binnen uw organisatie verantwoording over de bezoldiging dient te worden afgelegd in de jaarrekening.

- ▶ *Wij hebben vastgesteld dat er geen functionarissen zijn die meer verdienen dan de norm en dat de in de wet vereiste toelichtingen op juiste wijze zijn verantwoord in de jaarrekening.*

**Kwaliteit
beheersorganisatie**

Interne beheersmaatregelen

Pagina 14

Kwaliteit beheersorganisatie

Algemeen

Bij de planning en uitvoering van de controle van de jaarrekening 2013 van de Stadsregio hebben wij de interne beheersmaatregelen, welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van uw gemeenschappelijke regeling, in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van interne beheersmaatregelen onderzocht voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven. Wij steunen voor de volgende processen op uw interne beheersing, hetgeen betekent dat wij minder uitgebreide werkzaamheden per jaareinde behoeven te verrichten.

Interne beheersing

Belangrijke financiële processen met betrekking tot de jaarrekening zijn het proces inkopen/ aanbestedingen en het proces projectbeheersing. Wij hebben deze processen beoordeeld. In de managementletter zijn wij ingegaan op mogelijke verbeterpunten in de bedrijfsvoering en de processen die wij hebben onderzocht in het kader van de controle van de jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat uw organisatie onze opmerkingen heeft opgepakt en verbeteringen heeft doorgevoerd.

Op basis van onze uitgevoerde werkzaamheden komen wij tot de conclusie dat de beheersorganisatie van de Stadsregio Arnhem Nijmegen (voor zover relevant voor de controle van de jaarrekening) in opzet voldoende scoort.

Wij hebben geen onderzoek naar de effectiviteit van de interne beheersing verricht, anders dan dat relevant is voor onze jaarrekeningcontrole. Daarom kunnen wij u ook geen oordeel over de interne beheersing per proces geven.

Interne beheersmaatregelen

Pagina 15

Kwaliteit beheersorganisatie

Automatisering

Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen. De voor de jaarrekening van belang zijnde applicaties hebben wij betrokken in onze controlewerkzaamheden.

De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid

In paragraaf *Rechtmatigheid* van hoofdstuk *Ons controleproces* hebben wij de gehanteerde kaders voor onze rechtmatigheidscontrole nader toegelicht. Buiten hetgeen reeds eerder is gemeld, hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd in het kader van rechtmatigheid. In het vervolg van deze paragraaf geven wij onze bevindingen bij deze onderwerpen.

Begrotingsoverschrijdingen

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van de Stadsregioraad is gerespecteerd. In hoofdstuk *Ons controleproces* van deze rapportage lichten wij de controleaanpak en de verantwoordelijkheden van College van bestuur, Stadsregioraad en accountant nader toe.

Wij hebben vastgesteld dat er op programmaniveau geen sprake is van overschrijdingen.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die er op zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw gemeenschappelijke regeling heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik impliciet neergelegd bij de deelnemende gemeenten (lees: gastheer) die ook verbijzonderde interne controlewerkzaamheden uitvoeren op de significante processen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf *Weerstandsvermogen* van het jaarverslag.

Daarnaast hebben wij gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de Stadsregio betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

Onafhankelijkheid en controleproces

Ons controleproces

Pagina 18

Onafhankelijkheid en controleproces

Wat is de reikwijdte van onze opdracht

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2013 van de Stadsregio gecontroleerd. Deze jaarrekening is onder verantwoordelijkheid van het College van Bestuur opgesteld. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in Artikel 213, tweede lid, van de *Gemeentewet*.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het *Besluit accountantscontrole decentrale overheden* (Bado) en het door de Stadsregioraad vastgestelde controleprotocol.

Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Onze controleaanpak in het kort

Onze controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet ten doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de gemeenschappelijke regeling. In

hoofdstuk *Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle* hebben wij u inzicht gegeven in de significante risico's, onze controleaanpak en bevindingen ten aanzien van de jaarrekeningcontrole.

Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het College van bestuur van de Stadsregio heeft gemaakt en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties

Op grond van het Bado stelt de Stadsregioraad de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren.

Het normenkader en de goedkeuringstolerantie zijn vastgesteld door het College van bestuur en vervolgens ter besluitvorming gebracht van het algemeen bestuur.

Op grond van de jaarrekening 2013 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 1.084.000 (1%) en voor onzekerheden € 3.250.000 (3%). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden.

Ons controleproces

Onafhankelijkheid en controleproces

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

De rapporteringstolerantie, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door de Stadsregioraad bepaald op € 100.000. Wij hebben in deze rapportage, voor zover van toepassing, alle door ons van belang geachte afwijkingen en bevindingen gemeld.

Goedkeurings-tolerantie	Goed-keurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$> 1 < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3 < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Belangrijke aandachtsgebieden in de controle

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het College van bestuur over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen hebben wij een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2013 onderkend.

Aan de volgende punten werd extra aandacht besteed bij het nader uitwerken van onze controleaanpak:

- Projectbeheersing;
- Eventuele schattingen en toelichtingen in de jaarrekening;
- Rechtmatigheid;
- WNT;

Begrotingsbeheer

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van de Stadsregioraad is gerespecteerd. Voor een juiste oordeelsvorming is het van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de Stadsregioraad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten.

Wij beoordelen bij onze controle de overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten per programma. Dit betreffen enkel de lasten omdat hierop een beoordeling en rapportering van de accountant wordt gevraagd vanuit de Kadernota Rechtmatigheid.

Het is de verantwoordelijkheid van het College van Bestuur om begrotingsafwijkingen tijdig te signaleren en te rapporteren aan de Stadsregioraad. Het is de verantwoordelijkheid van de Stadsregioraad om hier dan tijdig een besluit over te nemen.

Ons controleproces

Pagina 20

Onafhankelijkheid en controleproces

Het is de verantwoordelijkheid van de accountant om de begrotingsrechtmatigheid van de lasten en investeringen te toetsen.

Dit doen wij onder andere door:

- » Vast te stellen of begrotingsafwijkingen tijdig zijn gesignaleerd en zijn omgezet in een begrotingswijziging ter autorisatie aan de raad.
- » Vaststellen of kostenoverschrijdingen leiden tot een onrechtmatigheid, welke meegewogen moet worden in het accountantsoordeel of niet.
- » Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid hoeven niet te worden meegewogen in het accountantsoordeel.

Rechtmatigheid

Wij hebben bij de controle over 2013 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het Bado en het controleprotocol 2013 van de Stadsregio. Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- » het rechtmatigheidsbeheer;
- » de naleving van het voorwaarden criterium;
- » de begrotingsrechtmatigheid;
- » het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium;
- » de niet-financiële beheershandelingen.

Frauderisico's

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat (*Standaard 240 De verantwoordelijkheden van de accountant met betrekking tot fraude in het kader van een controle van financiële overzichten*). Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd

overeenkomstig de Standaarden. Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens Standaard 240 vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het college, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust zowel bij de Stadsregioraad als bij het College van Bestuur. Het is van belang dat het College van bestuur, onder toezicht van de STadsregioraad, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Naleving wet- en regelgeving

Wij hebben geen indicaties van fraude en onderkennen ook geen verhoogd frauderisico.